

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**CEZA İNFAZ KURUMLARINDA ANNESİ İLE
BİRLİKTE KALAN 0-6 YAŞ ARASINDAKİ
ÇOCUKLARIN ANNE-ÇOCUK ETKİLEŞİMLERİ VE
ANNELERİN DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ**

Amine Nur ARIKAN

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI

ANKARA

2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**CEZA İNFAZ KURUMLARINDA ANNESİ İLE
BİRLİKTE KALAN 0-6 YAŞ ARASINDAKİ
ÇOCUKLARIN ANNE-ÇOCUK ETKİLEŞİMLERİ VE
ANNELERİN DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ**

Amine Nur ARIKAN

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI

ANKARA

2022

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin;

Adı Soyadı: Amine Nur ARIKAN

Tarih: 26.12.2022

İmza:

KABUL VE ONAY

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	ix
Çizelgeler	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Ceza İnfaz Kurumlarında Anne ve Çocuklar	4
1.1.1. Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Anne ve Çocuklara İlişkin Mevcut Durum	5
1.1.2. Çocukların Ceza İnfaz Kurumlarında Kalmasının Gelişimleri Üzerindeki Etkisi	12
1.1.3. Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Anne ve Çocukların Desteklenmesi	16
1.2. Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi	19
1.2.1. Ebeveyn-Çocuk Etkileşimin Tanımı	19
1.2.2. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Kuramsal Çerçevesi	22
1.2.3. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Önemi	27
1.2.4. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Çocuğun Gelişimine Etkisi	28
1.2.5. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Ebeveyn Yeterliliğine Etkisi	33
1.2.6. Oyunun Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi Üzerindeki Etkisi	34
1.3. Ebeveynlerde Duygu Düzenleme	36
1.3.1. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Tanımı	37
1.3.2. Duygu Düzenleme Kuramsal Çerçevesi	38
1.3.3. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Önemi	42
1.3.4. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Çocuğun Gelişimine Etkisi	44
1.3.5. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Ebeveyn Yeterliliğine Etkisi	47
1.3.6. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Ebeveynlerde Duygu Düzenleme Üzerindeki Etkisi	48
1.4. Yapılmış Çalışmalar	50
1.4.1. Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Anne ve Çocuk ile ilgili Çalışmalar	50
1.4.2. Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi ile ilgili Çalışmalar	59
1.4.3. Ebeveynlerde Duygu Düzenleme ile ilgili Çalışmalar	66
2. GEREÇ VE YÖNTEM	72
2.1. Araştırmanın Amacı	72
2.2. Araştırmanın Deseni	73
2.3. Çalışma Grubu	74
2.4. Veri Toplama Araçları	78
2.5. Veri Toplama Süreci	84
2.6. Verilerin Analizi	86
3. BULGULAR	89
3.1. Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ile ilgili Gelişimsel Bulguları	89
	iv

3.2. Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine Ait Anne ve Çocuk Boyutu ile ilgili Bulgular	93
4. TARTIŞMA	117
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	142
ÖZET	148
SUMMARY	149
KAYNAKLAR	150
EKLER	173
Ek-1. Etik Kurul Kararı	173
Ek-2. Ceza ve Tevkifevleri İzin Belgesi	175
Ek-3. Aydınlatılmış Onam Formları	178
Ek-4. Demografik Bilgi Formu	180
Ek-5. EGE II Kullanım İzni	187
Ek-6. EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV Kullanım İzni	188
Ek-7. EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV Kullanım Sertifikası	189
Ek-8. EDDÖ Ölçeği	191
ÖZGEÇMİŞ	192

ÖNSÖZ

Bu araştırmada Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan 0-6 yaş arasındaki çocukların gelişim düzeyleri, anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

İlk kez Lisans eğitimimde tanıştığım yüksek lisans da birlikte çalışma fırsatı bulduğum, hayatıma farklı bakış açılarını kazandıran, hayatımda büyük bir iz bırakan, desteğini her zaman hissettiğim ve varlığını bir şükür sebebi bildiğim pek kıymetli tez danışmanım, Hocam Sayın Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen tecrübelerinden faydalanma fırsatı bulduğum Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi bölüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecimde çalışmamı gerçekleştirmeme yardımcı olan İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hocalarıma, çalışmamda ve çalışma hayatımda desteğini esirgemeyen, daima yanımda olan Doç. Dr. Mehmet SAĞLAM ve Çocuk Gelişimi Bölümü hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama sürecinde bana her türlü destek sağlayan Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü personellerine, Ceza İnfaz Kurumlarında destek olan Psiko-Sosyal Servis personellerine, Ceza infaz Memurlarına, birlikte çalıştığımız annelere ve sevgili çocuklara teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca bana koşulsuz destek olan, her zaman yanımda olan kıymetli dostlarım Meryem Cemile ÖĞÜR'e, Zeynep DELER'e; tez sürecimde desteğini esirgemeyen Merve BÜYÜKKAYMAZ'a, Şeyda YİĞİT'e; her zaman yanımda olan iş arkadaşlarım Fatma KARADEMİR'e, Büşra CANDİRİ'ye, Sanem Can ÇOLAK'a sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca her şekilde yanımda olan, her ne olursa olsun desteklerini her zaman hissettiğim, her zaman bana güvenen, hayattaki en değer verdiğim canım annem ve babam Neçla ARIKAN ve Osman ARIKAN’a sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

SİMGELER VE KISALTMALAR

ÇDDÖ-TV	Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği
EDDÖ	Ebeveynler için Duygu Düzenleme Ölçeği
EDDÖ-TV	Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği
EGE II	Erken Gelişim Evreleri Envanteri II

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Birlikte Kalan Çocuklar için Ülkelere Yönelik Yaş Sınırlamaları (SPACE I-2021, 2022)	8
Şekil 2.1. Demografik Bilgi Formu Alt Boyutları	79
Şekil 2.2. Veri Toplama Süreci Gönüllü Katılım İşlem Basamakları	86

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. Çalışmaya Dahil Edilen Çocukların Demografik Özellikleri	76
Çizelge 2.2. Çalışmaya Dahil olan Anne ve Diğer Aile Üyelerine İlişkin Demografik Bilgiler	77
Çizelge 2.3. Kodlayıcılar Arası Uyum Analizi	87
Çizelge 3.1. Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanterinden II (EGE II) 'den Aldıkları Puanların Dağılımı	89
Çizelge 3.2. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Anne Öğrenim Durumu Arasındaki Ki-Kare Analizi	90
Çizelge 3.3. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Diğer Yetişkinlerin İletişim Düzeyleri Arasındaki Ki-Kare Analizi	91
Çizelge 3.4. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Annelerin Çocuğuyla Koğuşta (Odada) Birebir Geçirdiği Süre Arasındaki Ki-Kare Analizi	91
Çizelge 3.5. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Annelerin Çocuğuyla Oyun Alanında Birebir Geçirdikleri Süre Arasındaki Ki-Kare Analizi	92
Çizelge 3.6. Çocukların Cinsiyetlerine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları	93
Çizelge 3.7. Çocukların Yaşlarına Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Korelasyon Sonuçları	94
Çizelge 3.8. Çocukların Kurumda Kalma Sürelerine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Korelasyon Sonuçları	96
Çizelge 3.9. Annelerin Öğrenim Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	98
Çizelge 3.10. Çocuklarla Oyun Alanından Yararlanma Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları	99
Çizelge 3.11. Çocukların Uzmanlarla Vakit Geçirme Sıklığına Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	100
Çizelge 3.12. Annelerin Çocuklarıyla Koğuşta (Odada) Birebir Vakit Geçirme Süresine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	102
Çizelge 3.13. Annelerin Çocuklarıyla Oyun Alanında Birebir Vakit Geçirme Süresine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	103

Çizelge 3.14. Çocukların Koğuş (Odada) Diğer Yetişkinlerle Vakit Geçirme Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	104
Çizelge 3.15. Çocukların Oyun Alanında Diğer Yetişkinlerle Vakit Geçirme Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	105
Çizelge 3.16. Annelerin Çocukları için Uzman Desteği Alma Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları	107
Çizelge 3.17. Annelerin Çocukları İçin Dışardan Destek Alma Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları	108
Çizelge 3.18. Çocukların Arkadaş İletişimine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	109
Çizelge 3.19. Çocukların Baba İletişimi Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları	110
Çizelge 3.20. Anneler ve Çocukların Diğer Aile Üyeleriyle Görüştüğü Kişilere Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	112
Çizelge 3.21. Anne ve Çocukların Diğer Aile Üyeleriyle Görüşme Sıklığı Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları	113
Çizelge 3.22. Çocukların Gelişim Durumlarına Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları	114
Çizelge 3.23. EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Pearson Korelasyon Sonuçları	115

1. GİRİŞ

Bebeklik ve okul öncesi dönemde ebeveynin, çocuğa bakım ve destek verme şeklinin ve sunulan uyarıcı ortamın çocuğun gelişimini etkilemektedir (Akgün ve ark., 2017; Erbay ve Saltalı, 2012 ve Kılınç ve Aral, 2015). Özellikle bebekler ve çocuklarla geçirilen zamanın etkinliği ve ebeveynin duygu düzenleme düzeyi doğrultusunda çocuğa duygularını aktarma şekli ve çocuğuyla iletişime temel olan oyunun önemi vurgulanmaktadır (Reindi ve ark., 2018; Shaffer ve Obradovic, 2017).

Bireyin sağlıklı gelişim gösterebilmesinde en büyük payı alan dönemden biri olan bebeklik dönemi ardından da okul öncesi dönemde gelişimin çocuğun kişilik, karakter ve davranış özelliklerinin belirginleştiği, beyin, dil, motor gelişiminin önemli ölçüde tamamlandığı desteklenmesi sonraki dönemlerde kazanılacak bilgi, beceri ve davranışlar için temel oluşturmaktadır (Ertem Öztürk, 2006; Köksal Akyol, 2020 ve Özmert, 2006). Bu nedenle çevresel uyaranların, çocuğa bakım veren kişilerin bebeğin fiziksel, psikososyal açıdan desteklenmesindeki yeri ve önemi bilinmektedir (Akgün ve Yeşilyaprak, 2011; Aksoy ve Koran, 2016; Berk, 2020; Lamb, 2010 ve Santrock, 2020). Bebeklik ve okul öncesi dönemde duyarlı bakım alan çocukların büyüme ve fiziksel, zihinsel, sosyal ve diğer gelişim alanlarında sağlıklı olma olasılıkları bu fırsatlardan faydalanamayan çocuklara göre daha yüksektir (Köksal Akyol, 2020; Li ve ark., 2016 ve Norman ve ark., 2012).

Bebeklik ve okul öncesi dönemlerde birincil bakım veren kişilerle ilişkiler yani iletişim oldukça değerlidir. Erken çocukluk dönemindeki anne-çocuk etkileşiminde bakım, güven ve çocuğa özerklik duygusu tanıma, çocuğun duygusal ve diğer gelişim alanları açıdan sağlıklı birey olarak gelişmesini sağlayan öğeler olarak açıklanmaktadır (Gander ve Gardiner, 2010). Hortaçsu (2003), düşük sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin ortamda, çocuğuna karşı daha ilgili, duyarlı, bilinçli olanların çocuklarının gelişim düzeyini olumlu yönde etkilediği belirtmektedir. Etkili ve nitelikli ebeveyn-çocuk etkileşimi, ortamda sağlanan uyaranlar çocuk gelişiminin önemli kriterlerdendir. Bu tür anne-çocuk iletişimlerinde oyunu gücü ise oldukça

değerlidir. Oyun, çocuğun zihinsel, dil, sosyal gelişimi ve motor gelişiminde ayrıca ebeveynleri ile iletişim kurması ve etkileşiminde büyük bir role sahiptir. Bu nedenle oyun kavramı, çocuğun gelişimi, ebeveyn-çocuk etkileşimi ve iletişimi için temel niteliğindedir (Akaroğlu ve ark., 2019; Arnas, 2017; Kalish ve ark., 2010 ve Şanlı ve Öztürk, 2015).

Oyun çocuklar için bir eğlence ve vakit geçirme şekli gibi görünse de çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkileyerek, duygularını rahatlıkla ifade edebilmelerini destekledikleri; yaratıcılık, problem çözme beceresiyle çevreye uyum sağlayarak sosyalleşmeleri destekledikleri fark edilmiş; kaygılı tepkiler veren, çevresine karşı geri planda kalan çocukların, oyun ile uygun tepkiler göstererek daha girişken oldukları ve iletişim becerilerinin güçlendirip kelime hazinesini de geliştirdiği ayrıca problem çözme, duygularını kontrol etme, ortama uyum sağlama ve empati becerilerini geliştirmesi gibi durumlar da araştırmalarda tespit edilmiştir (Akaroğlu ve ark., 2019; Akınbay, 2014; Ayan ve ark., 2012; Cinel, 2006; Kıldan, 2001; Lindsey ve Mize, 2001; Stanton Chapman ve Brown, 2015 ve Ummanel, 2017).

Çocuk ebeveyn ile oynadığı oyun ile günlük yaşamda duygu ve ihtiyaçlarını ifade edebilmektedir. Bu ifade de ebeveynin duygu durumu önemli yer tutmaktadır. Ebeveynin oyun sırasında hissettiği duygu ve düşünceleri çocuklara göstererek duygusal hazırbulunuşluğunu çocukla paylaşarak çocuğa rol model görünerek desteklemektedir (Akgün ve Yeşilyaprak, 2011; Joussemet ve ark., 2008). Ebeveynin çocuğuna karşı olumsuz yaklaşımı çocuğun duygu düzenleme gücünü çekmesine ve gelişimsel olarak riskler yaşamasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte ebeveynin çocuğuna duyarlı davranışı çocuğun gelişim ve duygu düzenleme sürecini olumlu bir şekilde yaşamasını sağlamaktadır (Akçınar ve Baydar, 2018; Feng ve ark., 2008). Ebeveynin çocuğuna karşı olumsuz yaklaşımı çocuğun duygu düzenleme gücünü çekmesine ve gelişimsel olarak riskler yaşamasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte ebeveynin çocuğuna duyarlı davranışı çocuğun gelişim ve duygu düzenleme sürecini olumlu bir şekilde yaşamasını sağlamaktadır (Akçınar ve Baydar, 2018; Feng ve ark., 2008).

Dünyadaki birçok ülke yaşı küçük olarak nitelendirilen çocukların annesi ile birlikte, Ceza İnfaz Kurumunda kalmasına izin vermektedir (Amankwaa, 2020). TÜİK (2020), verilerine göre Türkiye’de 2019 yılında 11.432 kadın Ceza İnfaz Kurumundayken 2020 yılında 10.600 kadın kalmaktadır. Bu duruma toplam oranda bakılırsa Ceza İnfaz Kurumunda kalanların %4’ü kadınlardan oluşmaktadır. Ceza İnfaz Kurumunda kalan çocuk sayısı da kadın sayısına göre değişmektedir. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün 14 Kasım 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu verilerine göre, 2018 yılı itibariyle ceza infaz kurumlarında 743 çocuğun annesiyle beraber kaldığı, bu çocukların 543’ünün sıfır-üç yaş, 200’ünün de 4-6 yaş grubunda yer aldığı, sıfır-üç yaş arası 543 bebekten 37’sinin ise 6 aydan daha küçük olduğu belirtilmektedir. Çocukların annelerinin 519’u hükümlü, 224’ü tutuklu durumdadır. 9 Son olarak Mart 2021 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan basın açıklamasında 8 Mart 2021 tarihi itibarıyla Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan “kadın hükümlü/tutuklulardan sadece 317’sinin yanında sıfır-altı yaş grubu toplam 345 çocuk” bulunduğunu belirtmektedir (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2021). Ceza İnfaz Kurumlarında sınırlı olanağa sahip anne ve çocukların etkileşim ve gelişimsel düzeyini inceleyen Bağ ve Yıldız Bıçakçı (2016), Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların kurumda kalma süreleri arttıkça gelişimsel risklerinin de arttığı, kurum içerisinde anne ve çocuğun etkileşimli zaman geçirmeme durumuna bağlı olarak gelişimsel açıdan risk taşıdığı belirlenerek ve çocuklar açısından Ceza İnfaz Kurumlarının uygun niteliklere sahip alanlar olmadığı vurgulamaktadır. Nitekim Ceza İnfaz Kurumlarındaki anneler ve yanında kalan sıfır-altı yaş grubu çocuklar için risk grubu ve gelişimsel takip ve değerlendirme üzerinde durulmaktadır. Literatüre bakıldığında Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuklara yönelik çalışmaların çok fazla bulunmadığı yapılan çalışmaların ise çocukların gelişimsel düzeyine yönelik olduğu görülmektedir (Bağ ve Yıldız Bıçakçı, 2019; Demirbaşoğlu, 2019; Gezgın, 2019 ve Şahinöz ve ark., 2019).

Ceza İnfaz Kurumu dezavantajlı bir grup olmasına rağmen çalışma şartları ve araştırmanın zorluğu nedeniyle bu alana yönelik saha çalışmaları oldukça sınırlıdır. Bunun yanında Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarındaki annelerin duygu düzenleme

becerisi üzerine ve yanında kalan sıfır-altı yaş grubu çocuklarla kurum içerisindeki oyun etkileşimine yönelik durumların kısıtlı olması bir ihtiyaç olarak yorumlanmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Ceza İnfaz Kurumlarındaki annelerin duygu düzenleme beceri düzeyinin belirlenmesine ve hassas grup olarak nitelendirilen Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş grubu çocukların kurum içerisinde en çok vakit geçirdiği annesi ile oyun etkileşimlerinin ve çocuğun gelişim düzeyinin incelenmesi adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünce ile çalışmada Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocukların gelişim düzeyleri, anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Ceza İnfaz Kurumlarında Anne ve Çocuklar

Ceza İnfaz Kurumlarında herhangi bir suç nedeniyle suç işlemiş tutuklu ya da hükümlü olan kadın ve erkek grubu bulunmaktadır. Ancak kadınların tutuklu ya da hükümlü olmasının yanında annelik rolüyle ekstra bir düzenleme bulunmaktadır. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte yaşamak durumunda kalan çocuklar ve ebeveynlerinden ayrı yaşamak zorunda kalan çocuklar görülmektedir. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar toplumda daha az yer almasına rağmen bu gruptaki çocuklar dezavantajlı grup olarak içerisinde ele alınmaktadır. Dünyada ve ülkemizde Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları ile ilgili düzenlemeler yapılmaktadır. Bu bölümde dünyada ve Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarına yönelik mevcut durum, çocukların Ceza İnfaz Kurumunda kalmasının gelişim alanları üzerindeki etkisi, Ceza İnfaz Kurumundaki annelerin ebeveyn yeterlikleri ve Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne-çocukların desteklenmesi konuları ele alınmaktadır.

1.1.1. Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Anne ve Çocuklara İlişkin Mevcut Durum

Ebeveynlerin bireysel duygusal ve davranışsal tepkilerini düzenleme becerisi, ebeveynlikte bazı noktaları karşılamakla birlikte olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimlerini teşvik etmede kritik bir rol oynamaktadır (Shaffer ve Obradovic, 2017). Özellikle de çocuğun en önemli öğrenme ve gelişim süreci olan oyun sürecinde daha da önemli hale gelmektedir, çocuklar yaşadıkları ortamların etkisiyle hem oyun hem de ebeveyn çocuk etkileşiminden olumlu ya da olumsuz etkilenebilmektedirler (Davison ve Lawson, 2006; Erbay ve Saltalı, 2012; Karsten, 2005 ve Ross ve ark., 2020). Bu grup çocuklardan bazıları da Ceza İnfaz Kurumunda kalan çocuklar ve ebeveynleridir.

Dünyadaki Mevcut Durum

Dünyada birçok ülkede hükümlü ya da tutuklu olan anneler yer almaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında kalan anne küçük yaşta olan çocuğuna yönelik pek çok ülkede farklı uygulamalar yapılarak çocuğun kurumda annesi ile birlikte kalmasına izin verilmektedir (Amankwaa, 2020). Ceza İnfaz Kurumunda çocuğun annesi ile birlikte kalmasına yönelik yaş grubu ile ilgili ülkeler arasında ortak bir görüş bulunmamaktadır. Bu nedenle dünya genelinde annesi ile birlikte kalan çocuklar için farklı uygulamalar esas alınmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Cezai Konularda Onarıcı Adalet hakkında verdiği 8 No.lu Tavsiye Kararı (2018), "Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların hükümlü olarak görülmemesi gerektiği, farklı şartlarda da olsa bir çocuk olduğu ve sadece çocuk olarak düşünülmesi gerektiğini" açıklamaktadır. Çocuğun hak ve özgürlüklerine uygun olarak fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiğini ve buna uygun düzenlemelerin yapılmasını beklemektedir. Çocuğun gelişimine, annesiyle ve ailesiyle birlikte vakit geçirebileceği uygun alanların oluşturulmasını önermektedir.

Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğuna her alanda destek olma ile ilgili dünyada pek çok uluslararası kurum ve kuruluş ile Sivil Toplum Kurumları

(STK) faaliyet göstermektedir. Kurumlar sıralanmak istenirse Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Mahkumların Çocukları-Avrupa (COPE), Quaker Birleşmiş Milletler Ofisi (QUNO) bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşların faaliyetleri aşağıda sunulmuştur.

- **Mahkumların Çocukları- Avrupa (COPE), Hapisteki Kadınlar Projesi (Women in Prison Project)**, birebir sadece Ceza İnfaz Kurumunda anne ve çocuğun gelişimsel açıdan destekleyerek, anne-çocuk etkileşimini, annelerin yaşadığı sorunları ve duygusal durumlarını düzenlemelerine destek olma ve eğitim verme konularını içermektedir (Children of Prisoners Europe, 2017).
- **Avrupa Konseyi** 2011 yılında 2006 yılında düzenlenen 13 Sayılı Tavsiye Kararı'nda bebeği ya da küçük yaşta çocuğu olan ebeveynlerin tutuklanmasından kaçılmasını gerektiğini belirtmektedir. Burada bakıma ihtiyacı olan çocuğa ve ebeveynlerine çocuğun olumsuz etkilenmemesi için mümkün olduğunca tolerans gösterilmesi gerektiği, bakım veren ebeveynin ceza almasının farklı yollarla yapılmasını başka bir durum oluşmadığında ceza almasının düşünülebileceği ifade ederek kabul etmektedir. **Bangkok Kuralları** (2010), içeriğinde de Avrupa Konseyi'ne benzer bir yaklaşımla çocuğun Ceza İnfaz Kurumu şartlarına dahil edilmeden bir çözüm yolu bulunulması gerektiğini açıklamaktadır (United Nations General Assembly, 2010).
- Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğa yönelik farkındalık sağlayan ilk düzenleme 2011 yılında **Avrupa'da Mahkûm Çocukları Avrupa Ağı'na aittir**. Ayrıca uluslararası boyutta **Quaker Birleşmiş Milletler Ofisi (QUNO)** annesi Ceza İnfaz Kurumunda kalan annesi ile birlikte ya da ayrı olan çocukları özel olarak korunması gereken bir grup olarak nitelendirmektedir (QUNO, 2020).
- **Birleşmiş Milletler Genel Kurulu** Nelson Mandela Kuralları'nda yer alan maddelerde; Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne için doğum öncesi ve doğum sonrasındaki bakımını ve tedavisini karşılayabilmesine yönelik özel bir alan düzenlenmesi, oyun alanı, okul öncesi eğitim ortamı gibi alanların oluşturulması, Ceza İnfaz Kurumunda doğan çocukların doğum yerinin

belirtilmemesi ve annenin çocuğuna bakamadığı durumlarda çocuğun bakımı ile ilgilenebilecek bir personelin bulunması ile ilgili ifadeleri 2015 yılında kabul ederek yönetmelik olarak yer vermektedir (TİHV ve Antalya Barosu İnsan Hakları Merkezi, 2019).

- **Dünya Sağlık Örgütü (WHO)**, Ceza İnfaz Kurumunda anne ve çocuğun sağlığı ile ilgili projeler yürütmektedir.

Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğuna her alanda destek olan yukarıda belirtilen uluslararası kurum ve kuruluş ile STK'lar çocukların ceza infaz kurumunda kalama süresi yani yaşına yönelik de çalışmalar yapmakta olup, bu yaş sınırında ülkeler belirleyici rol almaktadır. Aşağıdaki Şekil 1.1'de ülkelerin Ceza İnfaz Kurumlarında çocukların annesi ile birlikte kalma yaşlarına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

1 Yaş Altı	•Fransa
1 Yaş	•İsveç •Malta •İrlanda •Macaristan •Bulgaristan •Malta
18 Ay	•İngiltere ve Galler
2 Yaş	•Romanya •Slovenya •Kıbrıs
3 Yaş	•Avusturya •Belçika •Hırvatistan •Çek Cumhuriyeti •Danimarka •Estonya •Finlandiya •Yunanistan •Litvanya •Polonya •İspanya •İsviçre
4 Yaş	•Letonya •Hollanda
5 Yaş	•Portekiz
6 Yaş	•Türkiye

Şekil 1.1. Ceza İnfaz Kurumunda Annesi ile Birlikte Kalan Çocuklar için Ülkelere Yönelik Yaş Sınırlamaları (SPACE I-2021, 2022).

Slovakya, Birleşik Krallıkta Kuzey İrlanda ve İskoçya’da çocukların annesiyle yaşama hakkı verilmemektedir. Almanya’da üç-altı yaş arasında çocuğun durumuna göre kurumda kalma yaşı değişiklik göstermektedir. Benzer şekilde İtalya’da da çocuklar 6 yaşına kadar kalabilmekte ancak sıfır-üç yaş arasında Ceza İnfaz

Kurumundan üç-altı yaş arasında ICAM adlı daha esnek kurumlarda 10 yaşına kadar korumalı aile evlerinde annesi ile birlikte yaşamaktadır. Lüksemburg ve İsveç'te belirli bir yaş belirlenmeyerek anne ve aileye göre şekillenmektedir. Çocuklar ülkelerindeki belirlenen yaşa geldiğinde, çocuğun sorumluluğunu, bakımını üstlenebilecek, istekli bir akraba veya böyle bir imkanı olmayan çocuklar için de koruyucu bakım hizmetleri tarafından destek alınmaktadır. Ancak bazı durumlarda yaş sınırı tolere edilebilmektedir (SPACE I-2021, 2022).

Türkiye'deki Mevcut Durum

Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumlarına ait istatistiksel bilgiye göre; “ülkemizde 07/11/2022 tarihi itibarıyla, 277 kapalı ceza infaz kurumu, 88 müstakil açık ceza infaz kurumu, 4 çocuk eğitimevi, 10 kadın kapalı, 8 kadın açık ve 9 çocuk kapalı ceza infaz kurumu olmak üzere toplam 396 ceza infaz kurumu” bulunmaktadır (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2022). Ceza infaz kurumunda annesi ile birlikte kalması için 29.03.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Ceza İnfaz Kurumlarının yönetimi ile ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında yönetmeliğin 58. Maddesine göre; “(1) anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocukların barındırılması, 5275 sayılı kanunun 65 inci maddesi gereğince yerine getirilir. Üç yaşını doldurmuş çocuklar, kurumda bulunan psiko-sosyal yardım ve sağlık servisinin önerisi, cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerine yerleştirilebilirler. Bu çocukların belirlenecek bir program ve usule göre zaman zaman analarıyla temasları sağlanır. (2) altı yaşını doldurmuş çocukların menfaati de göz önünde tutularak kurum dışında barındırılacakları yerler, ilgili mevzuat hükümlerine göre belirlenir.” şeklindedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 2020).

TÜİK (2020), verilerine göre Türkiye’de 2019 yılında 11,432 kadın Ceza İnfaz Kurumundayken 2020 yılında 10,600 kadın kalmaktadır. Bu duruma toplam oranda bakılırsa Ceza İnfaz Kurumunda kalanların %4’ü kadınlardan oluşmaktadır. Ceza

İnfaz Kurumunda kalan çocuk sayısı da kadın sayısına göre değişmektedir. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 9 Mart 2021 tarihinde yapılan basın açıklamasında 8 Mart 2021 tarihi itibarıyla “Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan kadın hükümlü/tutuklulardan sadece 317’sinin yanında sıfır-altı yaş grubu toplam 345 çocuk bulunduğunu” belirtmektedir (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2021). Ayrıca Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün 14 Kasım 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu verilerine göre, 2018 yılı itibarıyla “Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan 743 çocuk bulunduğunu, 543’ünün sıfır-üç yaş arasında bunlardan 37’sinin 6 aydan daha küçük bebekler olduğu, 200’ünün de dört-altı yaş arasında olduğu” belirtilmektedir. 519 anne hükümlü, 224 anne tutuklu olarak kalmaktadır. Ceza İnfaz Kurumunda kalan kadınların çocuğu alan annelerin sayısı anne olmayanların sayısının iki katı gibi düşünülebilmektedir.

Çocuğun nerede yaşıyor olursa olsun bazı hakları vardır. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar için Çocuk Hakları Sözleşmesi 31. Maddeye göre çocuğun oyun hakkını koruma altına alınmaktadır (UNICEF, 2022). Ceza İnfaz Kurumlarında da çocukların oyun haklarını koruyabilmek adına “Çocuklara, durumlarına uygun gıda maddesi, ihtiyaca uygun eşya ile kuruma girmesi yasak olan eşyaların oyuncakları hariç olmak üzere diğer oyuncaklar hediye olarak gönderilebilir veya verilebilir.” şeklinde bir ibare yer almaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2020).

Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların oyun haklarını yeterince kullanamamaktadır. Dünyada çoğu Ceza İnfaz Kurumu çocuk dostu oyun alanlarına sahip değildir. Türkiye’de mümkün olduğunca projeler ve düzenlemelerle çocuk dostu oyun alanları yapılmaya çalışılmaktadır. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocuklar için okul öncesi eğitim ortamı bulunmakta ve 3 yaş sonrasında çocuklar bu imkanlardan faydalanmaktadır. Ayrıca oyun alanları gibi düzenlemelerde yapılmaya devam etmektedir. Aynı zamanda Adalet Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında 21.12.2011 tarihinde “Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Annesinin Yanında Kalan Çocukların

Gelişimlerinin Desteklenmesi Hakkında İş birliği Protokolü” imzalanmaktadır (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2021). Çocuklar için kurum dışında Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı anaokullarına ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı kreş ve gündüz bakımevlerine gidebilmeleri için gerekli hizmetleri de sağlanmaktadır.

Çocuk açısından özel olarak bakılacak olursa her bir çocuğun gelişiminin devamlılığını sağlamak ve desteklenmesi için çevresel, fiziksel, sosyal-duygusal açıdan uygun şartların sağlanması beklenmektedir. Çocuğun gelişimini desteklemek için uygun ve duyarlı bakımın yanında çocuk için uyaranların çeşitlendirildiği bir çevreye sahip olması gerekmektedir (Bağ ve Yıldız Bıçakçı, 2016). Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuk açısından bakıldığında ise TBBM insan hakları merkezi tarafından açıklanan “cezaevleri raporu”nda çocuklar ayırım gözetilmeden rastgele kadınlarla aynı koşullarda kalmaktadır. Anne ile çocuğun kaldığı odalarda ise; çocuğa uygun bir yatak olmadığı bu nedenle bir yatakta anne ve çocuğun birlikte yattıkları belirtilmektedir. Çocuğun çevresinde bulunan kişilerin çocuklar ile olumlu iletişim ve etkileşim sağlanarak, bakımını yardımcı olabilmesine imkan verilecek eğitimler verilebilir. Çocuğun çevresinden edindiği bilgi ve deneyimler ilerleyen yaşlarında uygulayıcı olarak da görülebilir (Mavi, 2019).

Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukları desteklemek amacıyla sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları anne-çocuğu desteleme, yaşam şartlarını iyileştirme, kurum personelini çocuk gelişimi konusunda nitelikli olmasını sağlama gibi farklı boyutları ele almaktadır (Demirbaşoğlu, 2019).

Çocuk açısından özel olarak bakılacak olursa her bir çocuğun gelişiminin devamlılığını sağlamak ve desteklenmesi için çevresel, fiziksel, sosyal-duygusal açıdan uygun şartların sağlanması beklenmektedir. Çocuğun gelişimini desteklemek için uygun ve duyarlı bakımın yanında çocuk için uyaranların çeşitlendirildiği bir çevreye sahip olması gerekmektedir.

1.1.2. Çocukların Ceza İnfaz Kurumlarında Kalmasının Gelişimleri Üzerindeki Etkisi

Sıfır-altı yaş çocuğun hayatının temellerinin atıldığı, gelişimsel açıdan en çok ilerlemenin olduğu yaş aralığıdır. Bu yaşlarda çocuğun bulunduğu çevre, ortamda yer alan uyaranların niteliği, bakımını sağlayan kişiler gibi faktörler başta beyin gelişimi olmak üzere bütün gelişim alanlarını etkilemektedir (Bağ ve Yıldız Bıçakçı, 2016). Doğumdan sonra çocuk için çevre faktörü önem kazanmaktadır. Çocuğun bulunduğu ortamda duyarlı bakım, bakımı sağlayacak ebeveyn ve destek için olumlu nitelikte uyaranların oluşturulması çok önemlidir (Bee ve Boyd, 2020). Çocuğun gelişimi olumlu yönde etkilemenin yanında olumsuz yönde etkileme de görülmektedir. Bunun nedeni kalıtsal özelliklerle ortam, sunulan imkanlar, sosyo-ekonomik durum gibi çevresel faktörler olarak düşünülmektedir. Çocuğun olumsuz uyaranların yer aldığı ortamlara Ceza İnfaz Kurumu da verilebilir. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocuklara yönelik yapılan sınırlı faaliyet, destek ve ortam çocuğun gelişimi etkileyebilir. Kurum içerisinde gelişimsel takibin düzenli olarak yapılamaması, çocuğun gelişimsel düzeyine uygun doğa, park, toprak, okul öncesi eğitim ortamı gibi ortamların sınırlı olması, bu ortamlardaki oyuncak ve materyallerin sınırlı olması, ayrıca annenin çocuğa bakım ve gelişimsel destek verebilmesi için yeterli bilgi ve deneyime sahip olamaması çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Pösö ve ark., 2010; Şahinöz ve ark., 2019).

Ceza İnfaz Kurumunda bir birey olarak kalmak bireyi sosyal, psikolojik, fiziksel ve gelişimsel açıdan olumsuz etkilemektedir. Çocuk açısından bakıldığında sıfır-altı yaş arasında Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalmak, çocuğun bütün gelişim alanlarında hızlı bir gelişme olması beklenirken çevresel şartlar nedeniyle gelişiminde aksama oluşabilmektedir (Demirbaşoğlu, 2021). Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların gelişimsel açıdan etkilemesine yönelik alanlar aşağıda açıklanmaktadır:

Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim sıfır-üç yaş arasında beyin gelişimi ile birlikte çok hızlı gelişmektedir. Bu nedenle çocuğa mümkün olduğunca fazla uyaran ve çevresel düzenlemelerin yapılmalıdır, yapılmadığı durumlarda çocuk için gelişimsel açıdan ilerleme olmayabilir, akranlarından farklı atipik gelişim düzeyine sahip olabilir (Aral, 2015). Sıfır-altı yaş arasındaki çocuklarda keşfetme ve öğrenme etkililikleri oldukça fazla görülmektedir. Öğrenme genel olarak çevresinde bulunan birincil kişileri gözlemlleme ve model alma yoluyla oluşmaktadır. Keşfetme yetisi çocuğun oyun oynayarak, dokunarak, hissederek, sorunu anlayıp çözüm üreterek, tekrar deneme yaparak öğrenmeyi oluşturmaktadır (Durualp ve Aral, 2015). Çocuğun çevresinde model alabileceği birincil aile üyelerinin eksikliği çocuğun gözlem yapmasında, sosyal becerilerinin gelişmesinde olumsuz farklılıklar ortaya koyabilmektedir (Uysal ve Akman, 2015).

Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocuklarda; fiziksel ortam, çevresinde akranlarının bulunmaması, uyaran yetersizliği, annenin çocuğu ve gelişimi hakkında bilgi sahibi olamaması, nitelikli personel yetersizliği bilişsel gelişimi olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bağ ve Yıldız Bıçakçı, 2016).

Dil Gelişimi

Çocuğun dil gelişimini ebeveynlerinin yaşadıkları kültür ve sosyal çevre oldukça etkilemektedir. Dil gelişimi çocukta gözlem yoluyla yakın çevresinde yer alan kişilerin konuşma yapısı, şekli, kullandığı kelimeler ve kelime sayısına yönelik gelişme göstermektedir. Özellikle bebeklik döneminde çocuk ile dokunma, kucaklama göz teması kurma, gülümseme, yumuşak sakın bir ses tonuyla konuşma gibi etkileşimler çocuğun dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Topbaş, 2006). Çocukla kurulan bağ günlük yaşam içerisinde herhangi bir şey hakkında konuşma, oyun oynama, kitap okuma gibi aktivitelerde iletişim kurma, dinleme, çocuğun düşüncelerine saygı duyma, çocuğun kendini ifade etme becerisini kolaylaştırabilir.

Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar kurum içerisinde tutuklu ya da hükümlü kadınlar, kurum personeli, normal yaşantısına oranla daha az sayıda akranı çocuğun annesi dışında iletişim kurabileceği kişilerdir. Çocukla iletişim kurabilecek kişilerin yanında az sayıda çocukların bir arada bulunmasını sağlayan okul öncesi eğitim ortamı ya da oyun alanı, oyun alanındaki oyuncak-materyal yetersizliği ve verilen süre çocuğun gelişimi olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Savcı ve Köksal Akyol, 2021).

Sosyal-Duygusal Gelişim

Bebegin çevresiyle ilk tanışması ve bağlanma yoluyla dış dünyaya uyum sağlaması gerekmektedir. Ebeveynleri tarafından zamanında, tutarlı ve yeterli bir biçimde duyarlı bakım ve destek sağlanan bebekler güvenli bağlanma gerçekleştirerek duygusal ve sosyal yönden olumlu etkilenmektedir. Çocuğun çevresinde bulunan materyal ve oyuncaklarla ebeveynin rehber olduğu oyunlarda sosyal çevrede çocuğun kurallara uyma, iletişim kurabilme, konuşan kişiyi dinleme ve başkasının düşüncesine saygı duyma, empati kurabilme, el-göz koordinasyonu gibi sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmektedir (Bekmezci ve Özkan, 2015).

Ceza İnfaz Kurumunda çocukların annesi ile birlikte kalması anne-çocuk ilişkisi açısından iyi olarak görünmektedir. Ancak kurum içerisinde annesi ile birlikte sıfır-altı yaş arasında en fazla iki kardeş kalabilmektedir. Çocuğun aile bağları açısından bu durum olumsuz etkilemekte ayrıca kurum içerisinde kalan çok fazla çocuk olmamasından dolayı akranlarıyla iletişim kuramamaktadır. Çocuğun çevresinde genel olarak sadece annesinin bulunması hem çocuğu hem anneyi duygusal açıdan zorladığı görülmektedir (Akgün, 2020). Çocuk için okul öncesi eğitim dışında çok fazla sosyal ortam bulunmaması sosyal uyum, empati, sırasını bekleme, sevgi ve saygı gibi sosyal becerilerini de akranlarına göre olumsuz etkilemektedir Çocuğun sosyal ortamda zaman geçirebileceği kişilerin az olması, arkadaş ve oyun oynama gibi çocuğun hayatında temel olan kavramların yetersiz olması çocuğun kendini yetersiz hissetmesine ve stres olmasına sebep olabilmektedir (Fogel, 1993).

Ceza İnfaz Kurumunda akranlarının azlığı nedeniyle annenin ve diğer yetişkinlerin çocukla olan iletişimi büyük öneme sahiptir. Çocuğun güvenli bağlanma gerçekleştirmesi annenin de çocuğuna karşı suçluluk düşünmeden olumlu duygu düzenleme becerisi oluşturması gerekmektedir. Ancak var olan şartlar ve annenin çocuğuna duyarlı bakım vermesi çok az görülmektedir (Kabasakal ve ark., 2019). Anne-çocuk etkileşiminde olumsuz duygular, gerginlik, fiziksel etkenler, olumsuz rol modellerin bulunması da çocuğun sosyal-duygusal gelişimini zedelemektedir (Foster, 2012).

Motor Gelişim

Çocuğun kas gelişimiyle birlikte kalem tutma, boyama yapma gibi ince motor, zıplama, tek ayak üzerinde durma, emekleme gibi kaba motor gelişiminin sıfır-altı yaş aralığında gerçekleşmektedir. Ceza İnfaz Kurumunda sıfır-üç yaş arası çocuklara kurumda oyun alanı olmadığı ve okul öncesi eğitim ortamından da faydalanmama gibi durumlarda günlerinin büyük bir kısmını koğuştta ya da odada geçirmektedir. Bu nedenle çocukların yapacakları hareketler sınırlı kalmaktadır. Bir yaşındaki bir çocuğun emeklemesi için uygun ortam olmaması çocuğun emekleme yapmadan yürümesini imkan vermekte bu da çocuk için kasların olgunlaşması açısından zorluk yaşanmasına neden olabilmektedir (Kabasakal ve ark., 2019). Aynı zamanda çocukların motor gelişimini desteklemek amacıyla ince motor ve kaba motor gelişimi için materyallerin zararlı olabilmesi nedeniyle okul öncesi eğitim ortamı dışında kullanımın bulunmaması çocukların gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Savcı ve Köksal Akyol, 2021).

Çocukların Ceza İnfaz Kurumu koşullarında akranlarından farklı bir hayatla; uyaran yetersizliği, ebeveyn farkındalığının olmaması, uygun hareket ortamlarının kısıtlı olması akranlarıyla benzer gelişim göstermemesi gibi özellikler ortaya çıkabilmektedir (Akgün, 2020).

Özbakım Becerileri

Yemek yeme, kişisel temizlik, bakım, gibi çocuğun kendi sorumluluğunda olan ihtiyaçlarını kendisinin gerçekleştirebilmesine yönelik becerilere özbakım becerileri adı altında tanımlanmaktadır. Çocuk özbakım becerileriyle yardımsız ihtiyaçlarını karşılamaya başlarken özgürleşme, sorumluluk alma, özerklik kazanma da desteklenmektedir. Gelişimsel olarak çocuklar öncelikle bilişsel, dil, motor, kas gelişimiyle doğru orantılı olarak öncelikle bazı yetileri kavraması gerekmektedir. Kazandığı gelişimsel yetilerle üç-altı yaş arasında özbakım becerilerine yönelik çoğu beceriyi çocuklar kazanmış olmaktadır. Özbakım becerilerin gelişmesini desteklemek amacıyla çocuğa fırsat ortamı yaratılmalı, çocuğun bağımsız-yardımsız çalışması sağlanmalı ve teşvik edilmelidir. Bu şekilde çocuğun kişilik, özgüven gelişimi ayrıca sorumluluk duygusu edinimi, bağımsızlaşması desteklenmektedir (Yavuzer, 2005). Özbakım becerileri desteklenmediği şartlarda çocuğun başka birine bağımlı ve diğer gelişim alanlarında da akranlarından geri olması beklenmektedir. Ceza İnfaz Kurumunda özbakım becerilerinin desteklenmesine yönelik fiziksel imkanlar olsa da annenin çocuğunu yönlendirme ve düşünme tarzına göre farklılık gösterebilir.

1.1.3. Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Anne ve Çocukların Desteklenmesi

Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocuklara yönelik birçok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar Ceza İnfaz Kurumunda sosyal dezavantajlı grupta yer alan çocukların gelişimlerini desteklemek, bulundukları şartlar içerisinde yaşam standartlarını yükseltmek gibi farklı amaçları bulunmaktadır. Ayrıca uluslararası boyutta çocukların desteklenmesi için Avrupa Birliği gibi kuruluşlarla kurumlar arası çalışmalar yapılmaktadır. Aynı zamanda Ceza İnfaz Kurumu içerisinde çalışan personele yönelik eğitimler olup, personel sayısı da artırılmaktadır. Yapılan projeler tamamlanmış, devam etmekte ya da başlayacak projeler şeklinde ele alınmaktadır (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2022).

Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocuklar için yapılan çalışmalardan bazıları şu şekildedir:

İçeride Çocuk Var

Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı (2016) tarafından desteklenen proje yaşam şartları ne olursa olsun her çocuğun eşit şartlara sahip olmasını sağlamak için fiziksel düzenlemeler, çocuğa yönelik destek çalışmaları yapmak ve bu grupta yer alan anne ve çocuk için toplumsal farkındalık yaratmak hedefleri arasındadır. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş grubu çocuklar için kreş yapılıp düzenleme iyileştirme projesinde yer almaktadır. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar için bulundukları şartlar içerisinde gelişimsel düzeyleri ve ortamdaki bulunan kişilerden dolayı çevresel faktörlerden çok fazla etkilenebilmektedir. Çocukların yaşadıkları bu durum ve gelişimsel etki ilerleyen yaşlarda da ortaya çıkabilmektedir (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, 2016).

Çocukları fiziksel, sosyal, psikolojik ve gelişimsel olarak desteklemek amacıyla Adalet Bakanlığı'nın işbirliği ve sponsor destekleriyle İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 76 çocuk için kreş/anaokulu ortamı oluşturulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'nın da desteğiyle kreş/anaokulunda çalışabilmesi için öğretmen görevlendirilmiştir. Çocukların farklı bir ortamda kendilerine ait kullanabilecekleri ortam tasarlanmıştır. Çocuklar için düzenlenen bu ortamda çocuğun farklı alanları keşfedebilmesi, kurum dışında kalan akranlarının oynadığı kum havuzu, bisiklet parkuru, oyun parkı gibi alanların yanı sıra çocukların doğa temasını sağlamak için çeşitli bitkilerin bulunduğu botanik bahçe tasarlanmıştır (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, 2016).

Özgürleşen Umutlar

Proje Türkiye ile AB arasında Sivil Toplum Diyalogu Hibe Programının Beşinci Dönemi kapsamında finansmanı AB, uygulayıcısı TOÇEV ve ANTIGONE ortaklığında, Adalet Bakanlığı desteği ile 2019 yılında “Özgürleşen Umutlar (Free Your Hope)” olarak uygulamaya alınmaktadır. Özgürleşen Umutlar projesinde Ceza İnfaz Kurumunda annesiyle kalan sıfır-altı yaş çocuğun gelişimsel düzeyini, annenin çocuğuyla olan etkileşim ve iletişimini desteklemek ayrıca kurumda çalışan personeli mesleki ve sosyal açıdan güçlendirmek amaçlanmaktadır (TOÇEV, 2022).

Proje kapsamında Türkiye’deki Sivas, Kayseri, Adana, Mersin, Kocaeli, Bursa ve Balıkesir illerindeki Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar her ay ziyaret edilmesi ve ziyaretlerde anne-çocuk ve personele yönelik desteklerin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. 15 aylık bu projede Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğun yanında kurum personellerine yönelik yaşanan zorluklar konusunda alternatif çözümlerin üretilmesi, psikolojik olarak desteklenmesine fırsat verilmiştir (TOÇEV, 2022).

Annesinin Yanında Kalan Çocuklar İçin Kurum Modeli Geliştirilmesi

Ceza İnfaz Kurumları için uygulamaya geçirilmesi hedeflenen ve şu an devam etmekte olan bir projedir. Projede, Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocuklara yönelik kurumsal bir model düzenlenerek, çocuğun kurumda kalma sürecinde yaşadığı olumsuz etkilerin azaltılmasını sağlayacak bir destek modeli tasarlanması amaçlanmaktadır.

Bu projede;

- Kurum içerisinde olumlu anne-çocuk ilişkisi sağlayabilmek amacıyla uygun yaşam alanının inşa edilmesi,

- Kurumda oluşturulan binada anne ve çocuk ünitelerini anne ve çocuğa uygun materyal ve ortam düzenlemesi yapılması,
- Annesi ile birlikte Ceza İnfaz Kurumunda kalan çocuğun yaş grubuna bağlı olarak ilgi ve isteklerine göre eğitim programı düzenlenerek günlük aktiviteler hazırlanması, kurumdaki çocuklar için destek programlarının geliştirilmesi,
- Ceza İnfaz Kurumunda çocuğu ile birlikte kalan anneye yönelik bireysel ve çocuğuna yönelik eğitim ve iyileştirme programlarının geliştirilmesi, annenin mesleki eğitim konusundaki ihtiyaçlarının belirlenmesi,
- Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğu için toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme için faaliyetler gerçekleştirilerek toplumsal farkındalığın artırılması hedeflenmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022).

1.2. Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi

Ebeveyn-çocuk etkileşimi ebeveynin çocuğuna karşı daha duralı olmasını sağlayan birlikte vakit geçirmede daha verimli bir iletişim kurabilmeleri için önemli bir yapı taşı olarak ele alınabilir. Bu bölümde ebeveyn-çocuk etkileşiminin tanımı, kuramsal çerçevesi, önemi, çocuğun gelişim alanlarına yönelik etkisi, ebeveyn yeterliliğine etkisi, ebeveyn-çocuk etkileşiminde oyun alt boyutlarıyla incelenmektedir.

1.2.1. Ebeveyn-Çocuk Etkileşimin Tanımı

Bebeğin doğduğu anda ilk ve temel olabilecek iletişim kurabileceği ortam ebeveynleriyle oluşmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları etkileşimin niteliği çocuğun ilerleyen yaşındaki gelişimsel sürecinin ve tutumlarının alt yapısını

oluşturmaktadır. Ebeveynin çocuğuyla olan etkileşiminde çocuğuna olumlu yönde etkilemeye çalışması önem teşkil etmektedir. Çocuğun gelişiminde olumlu ya da olumsuz duygu ve durumları öğrenerek uygulamaya geçirmesi ebeveynin çocuğa kurduğu etkileşimdeki bağına bağlıdır (Arabacı, 2016).

Etkileşim; bir arada bulunan kişilerin bilinçli veya bilinçdışı davranışları arasında gerçekleşen karşılıklı bir süreç olarak açıklanabilmekte olup; sürecin içeriği ebeveynin sergilediği tutuma, çocuğun gelişim düzeyine, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına ve yaşına göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca bu değişiklikler tercih edilen zaman dilimi, yapılan etkinlik türü, ortamın uygunluğu, ebeveynin çocuğunun farkında olması ve çocuğun ilgisiyle de ilişkili bulunmaktadır (Bennets ve ark.,2021; Boldt ve ark., 2016).

Ebeveyn-çocuk etkileşimi, ebeveyn ile çocuk arasında gerçekleşen tüm ilişkileri kapsayarak karşılıklı olarak sözel ve davranışsal dönütleri içermektedir (Pridham ve ark., 2010). Ebeveyn ve çocuk arasında geçen tüm yaşantılar etkileşim olarak kabul edilebilir. Çocuğun hayata adapte olması da ebeveyn-çocuk etkileşimleriyle desteklenebilir.

Bireysel farklılıklara bağlı olarak her bir ebeveyn-çocuk etkileşiminde farklı süreçler gözlemlenebilmektedir. Farklılıklar zenginlik katabilmektedir, ancak etkileşimde istenen temel niteliklere sahip olması önemlidir (Pridham ve ark., 2010). Bu durum etkileşimin kritik noktalar üzerinden ilerlediğini fakat tek kalıp kabul edilemeyeceğini göstermektedir. Bu bağlamda ebeveyn-çocuk etkileşimini kendi dinamikleri üzerinden değerlendirmek önem kazanmaktadır.

Ebeveynlerin çocukla olan etkileşimi doğum öncesinden itibaren başlayarak, doğumda temel bakımını sağlamakla devam etmektedir (Wan ve ark., 2012). Ebeveynlerin doğum öncesinde anne karnındaki bebekle konuşmaya başlaması ve doğum sonrasında iletişime eşlik eden göz teması, dokunma, sarılma, sevgi dolu yumuşak bir ses tonu etkileşimde başlama aşaması olarak kabul edilebilmektedir. Bebekte ebeveynin verdiği tepkilerine süreç içerisinde öğrenme yoluyla gülme, ses

çıkarma, sakın kalma gibi geri dönüşlerde bulunarak etkileşime katılmış olmaktadır (Oğuz, 2016).

Ebeveynler çocuğuyla doğrudan ilk etkileşim kuran kişiler olması nedeniyle çocuğun gelişim sürecindeki etkisi yadsınmamaktadır (Mahoney ve Bella, 1998). Ebeveyn tarafından yapılan; ebeveynin çocuğu üzerindeki rolü, sağlanan ortam ve ortamdaki materyallerin niteliği gibi dikkat edilmesi gereken noktalar arasındadır. Ebeveyn çocuğunun temizlik, yemek, bakım gibi ihtiyaçlarını karşılamasının yanında çocuğuyla oyun oynama, kitap okuma, konuşma, birlikte vakit geçirme gibi etkileşimlerde de bulunması gerekmektedir (Yeung, ve ark., 2001). Ebeveynin çocuğu ile etkileşim içerisinde olmasını destekleyen aktivitelerin başında oyun ve kitap okuma gelmektedir. Oyun içerisinde çocuğun oyuncaklarla hayali bir ortama girmesi ya da bir bilgi paylaşımı içerisinde ebeveyn ve çocuğun aktif olduğu, çocuğun da süreci yönlendirmesine fırsat verilen ve temel bilgi edinimi sağlayan aktivitedir. Kitap okumada ise çocuğa bir olayın aktarıldığı ve çocuğun konuşmasına, düşünmesine, düşündüklerini ifade etmesine fırsat veren ve çocuğun özellikle dil gelişimi olumlu yönde etkileyen bir aktivite olarak ele alınmaktadır (Boyce ve ark., 2010).

Ebeveyn ve çocuğun bir konu veya durum hakkında ortak dikkat oluşturmaları etkileşimi olumlu devam etmesi için gereklidir (İrtiş, 2016). Ebeveyn-çocuk açısından etkili ve nitelikli zaman geçirme olan eş zamanlılık ve olumlu karşılıklılık kavramlarıyla süreçte kendilerine özgü paylaşım ve aktarma yaparak destek olmaları, ebeveyn-çocuk etkileşimi sürecinde uyumu yakalayabilme ve karşılıklı olarak duyarlılık düzeylerini ortaya koymaktadır (Matias, 2007). Bu doğrultuda ebeveyn-çocuk etkileşiminin niteliği, yapıldığı ortam gibi etkenler çocuğun başta bilişsel, dil, sosyal-duygusal gelişim olmak üzere bütün gelişim alanlarını etkilediği bilinmektedir (Mahoney ve ark., 1999).

Çocuğun bakımında daha etkin olmaya çalışan ebeveynin çoğunlukla anne olması nedeniyle daha yoğunlukla anne-çocuk etkileşimine yönelik çalışmalar yapılmakta, anne-çocuk etkileşiminin desteklenmesi için programların

gerçekleştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Annelerin yanı sıra baba-çocuk etkileşimine de odaklanılmaya, baba-çocuk etkileşimi için destekleme çalışmalarına başlanmakla birlikte annelerin doğum öncesi dönemden itibaren bebekleri ile konuşmaya başlamaları ve devam eden süreçte gelişim alanlarını destekleyecek uyaranlar sunarak deneyimlemelerini sağlamaları açısından, anne-çocuk etkileşimi çocuğun yaşantısında oldukça önemli bir yere sahip olmaktadır (Diken, 2009; Fewell ve Deutscher, 2002). Baba-çocuk etkileşiminde genel olarak fiziksel temaslı, hareketli ve aktif katılımlı olunabilecek oyunlar tercih edilmektedir (Bauman ve Wasserman, 2010; Bretherton ve ark., 2005).

1.2.2. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Kuramsal Çerçevesi

Ebeveyn-çocuk iletişimi ve etkileşimi fiziksel olarak doğum ile başlamaktadır. Doğumdan sonra bebek ilk görmüş olduğu çevresindeki kişileri ve dünyayı anlamlandırmaya çalışmaktadır. İlk çevresinin bebeğin ebeveynleri yani bakımını sağlayan kişiler olmasıyla çocuğun ilk etkileşimini de ebeveynleri oluşturmaktadır. Ebeveynin bebeğe karşı ilgili olması ve zamanında bakımını sağlaması, konuşması ve konuşmasındaki sesini çocuğun daha kolay, hızlı bir şekilde adapte olmasına yardımcı olmaktadır. Ebeveyn tarafından çocuğu desteklenmesinde çocuk gülümseyerek ya da mutlu olarak tepki verebilmektedir (Arabacı, 2016). Çocuğun çevreden en çok etkilendiği erken çocukluk dönemindeyse konuşma ve kasların gelişmesiyle hareket imkanı kazanması çocuğun kendisini daha kolay ifade etmesine ve ebeveyni ile daha etkin bir etkileşim süreci oluşturabilmektedir. Ek olarak yaşanan olumsuz deneyimler ve olumlu deneyimlere yönelik fırsat azlığı gelişiminde gerilemeye ve duraklamaya yol açabilmektedir (Şahinöz ve ark., 2019).

Sadece etkinlikler içerisinde değil çocukla kurulan her etkileşim sırasında ebeveyn olarak çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yanıt vermek, doğum öncesi ve bebeklikten itibaren çocuğun gelişimine önemli bir katkı sunmaktadır (Bornstein ve Tamis-LeMonda, 1989). Bu nedenle günlük yaşam içerisinde uygulanan rutinlerde çocuk ile zaman geçirmek ve konuşmak dahi etkileşime girebilir.

Etkileşimde ebeveyn-çocuk boyutunu beyin gelişimi ve kuramlarla açısından aşağıdaki şekilde ele alabiliriz.

Çevresel farklılıklar çocuğun gelişimini büyük oranda etkileyebilmektedir. Ancak gelişim içerisinde beyin gelişiminin çocuğun diğer gelişim alanları üzerinde büyük etkisi vardır. Beyinde sol frontal lob duygular ve yakınlaşma ile ilişkilendirilmekteyken kaçınma durumu sağ frontal loba aittir. Etkileşim durumlarına bağlı olarak beynimizin farklı alanları çalışmaktadır (Underwood ve Gartstein, 2022). Ebeveyn-çocuk etkileşimi beyin gelişimi açısından incelendiğinde; beyindeki sinaps, nöron, yapı, işlev gelişimi, doğum öncesinden başlayarak yaşam boyunca öğrenme düzeyine bağlı olarak nöral açıdan sürekli olarak etkilemekte ve geliştirmektedir (Fox ve ark., 2010; Kolb ve ark., 2012). Zengin bir uyarıcı çevrede duyarlı bir etkileşimle büyüyen çocuk daha çok ve birbiriyle birçok alanla bağlantılı sinaps ağını; daha az uyarıcının yer aldığı daha az etkileşim kurulan bir ortamda büyüyen çocuğa oranla daha çok koruyabilmektedir (Bee ve Body, 2020).

Aynı zamanda beynin alt alanlarında sosyal süreçler ve etkileşimlerde beyin yapılarındaki aktiviteyi ölçmek için farklı cihazlarla yapılan görüntülemelerde, amigdala bölgesinin duygulara yönelik büyük bir kapasiteye sahip olduğu da araştırmalarla ortaya koyulmaktadır (Cosgrove ve ark., 2019; Koike ve ark., 2015). Ebeveyn-çocuk etkileşimde bireysel farklılıklara bağlı olarak süreç her bir ailede bireysel farklılıklara göre değişebilmektedir. Ayrıca beyindeki hemisferik sistemde etkileşim kurulan kişiye yaklaşma/kaçınma duygusu ve motivasyon için temel sağlamaktadır (Underwood ve Gartstein, 2022). Etkileşim sürecinde karşıdakini algılama, anlama becerisi doğrultusunda eş zamanlı olarak sosyal uyum ya da uyumsuzluk gerçekleşerek devam etmesiyle beyinden beyine koordinasyon artabilmekte veya azalabilmektedir. Etkileşimde bireylerin eşzamanlı olmaması, beyinden beyine koordinasyonunda farklı durumlar doğmasına neden olabilmektedir (Levy ve ark., 2017).

Bebegin ilk etkileşimi anne ile gerçekleşirken, bu dönemdeki ilk deneyimler kodlanarak beyinde gelişimsel olarak dikkat çeken farklılıklar ortaya koymaktadır.

Sosyal temas anlarında beyinin, emzirme süreci gibi annenin ve çocuğun fizyolojik ve davranışsal tepkilerini eşleştirmesiyle anne-bebek etkileşimi gelişmektedir (Feldman, 2015). Benzer şekilde, aynı ortamda bulunan ve etkileşimi eş zamanlı olarak devam eden anne ve çocuğun davranışlarında, duygularında ve ses tonlarında, kalp ritimlerinde ve hormonal değişiklikler gibi fizyolojik süreçlerde eşleşme ortaya çıkmaktadır (Feldman, 2015; Levy ve ark., 2017).

Bağlanma kuramına bağlı olarak ebeveyn-çocuk etkileşiminin olumlu ve uygun şekilde sağlanması güvenli bağlanmaya dayandırılabilen ve ebeveynin bu süreçte çocuğa odaklanması nedeniyle duyarlı ebeveynlik davranışları göstermesi, çocuğun gelişimsel özelliklerini, akademik düzeyini, yürütücü işlevlerle öz düzenleme ve duygu düzenleme becerileri ile sosyal becerilerini geliştirebilmektedir (Keown, 2012; Morrison ve ark., 2003). Bowlby bağlanma kuramı ile ilgili bir kavram olan duyarlı tepki verme kapsamında, ebeveynin çocuğa ait verilen bilgilerle ipuçları elde ederek çocuğunu tanıması, bir durum ile karşılaşıldığında çocuğa uygun şekilde tepki vermesi, yönlendirmesi, rehberlik etmesi, çocuğu bir birey olarak kabul etmesi, iletişim sırasında çocuğa sıcaklık göstermesi önemli etkenler arasında yer almaktadır. Çocuğun güvenli bağlanma geliştirebilmesi için annenin çocuk ile yapılan etkileşimlerde çocuğu destekleyici tepkilerde bulunması ve davranışlar sergilemesi gerekmektedir (Bowlby, 1997).

Bronfenbrenner ekolojik kuramında, gelişimi etkileyen ve çocuğun zaman içindeki değişimine etki eden 4 sistemi belirtmektedir. Kurama göre ilk olarak çocuk mikrosistemde ebeveyn, aile, okul gibi doğrudan ilişki içinde olduklarıyla etkileşir, ikinci sistem olan mezosistem kısmında ebeveyn, okul gibi alanlar birbiriyle etkileşir. Üçüncü egzosistem çocuğun doğrudan etkileşimi olmayan ama etkilenebileceği mahalle, işyeri, hukuk sistemi gibi alanlar yer almaktadır. Dördüncü ve son sistem makrosistemde kitle iletişim araçları, kültür ve değerler gelmektedir. Çocuğun gelişimini birinci sistemden itibaren bütün gelişim kısımları etkilemektedir. Ebeveyn-çocuk etkileşiminin çevresel etkenlerle etkilenebileceğini açıklamaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Ayrıca Bronfenbrener (1994), çocuğun yalnızca bireysel gelişim ve davranışına odaklanarak değerlendirilmesinin yanlış olduğunu, ailenin tek

bir boyut olarak ele alınması yerine yerel sosyal hizmet kurumları, okullar, devletler, medya ve güncel olay, düşünceler gibi toplumu oluşturan yapıların bir bütün halinde dikkate alınarak gelişim üzerindeki etkilerinin kapsamlı olarak açıklanması gerektiğini savunmaktadır. Çocuğun çevresini oluşturan ve şekillendiren tüm unsurların gelişim üzerinde etkileri olduğu düşünülmektedir. Çocuğun gelişiminin yanında aileyi de etkileyebildiği için ebeveyn-çocuk iletişimi ve etkileşiminde de sistemlerden etkilenme yaşanabilir.

Davranışçı kurama göre, çocuk doğduğunda zihni boş bir levha gibi iken çevreyle kurulan etkileşimler sonucunda dolmaya başlamakta ve çocuğun gelişimi, kişilik özellikleri ve ekonomik başarısı gibi durumların da süreçten etkilenmesi nedeniyle çok önemli olan yetişkin rolüne uygun olarak ebeveynlerin bir amaç doğrultusunda çocukların öğrenmelerini şekillendirmesi gerektiği savunulmaktadır (Trawick Smith, 2014). Çocukla etkileşimde çocuğun en temel öğreneceği ortam olan ebeveynlerin, çocuğun yaptığı davranışa olumlu ya da olumsuz geri dönütleri çocuğun öğrenerek davranışlarını şekillendirebilir.

Bandura (1969), sosyal öğrenme kuramına göre çocuğun yeni davranışları yalnızca çevresi tarafından sergilendiğinde gözlemleyerek kazandığı ve ödüllerle tekrar etme sıklığını artırdığı düşüncesi üzerinden etkileşim sırasında çocukla kurulan iletişimle birlikte rol model olarak gösterilen davranışı çocuğun taklit etmesi beklenmektedir. Buna göre ebeveynin etkileşim sırasında çocuğa model olması ve devam eden süreçte teşvik edici tepki veya durumları oluşturarak davranış edinimini sağlaması gerekmektedir.

Vygotsky (1987), sosyal çevrenin önemiyle, çocuğun etkileşimi bağlamında oluşturduğu **sosyal bilişsel kuramında** sadece çocuğu düşünmeyerek çocuğun bulunduğu kültürün çocuğun gelişiminde etkili olduğunu savunmaktadır. Çocuğun gelişimini yapı iskelesi ve yakınsal gelişim alanlarıyla açıklayan Vygotsky, çocuğun yakın alanı ailesi ve ebeveynlerini, yapı iskelesiyle de ebeveynin çocuğuyla etkili zaman geçirmesi, etkileşim içerisinde olmasını ifade etmektedir. Sosyal-bilişsel

öğrenmede mantık, bellek, dikkat gibi bilişsel süreçler dil gelişimini etkilediğini ifade etmektedir.

Bilgi işleme kuramına göre, etkileşimle birlikte çocukla aktif zaman geçirmenin, çocuğun bilgiyi belleğe kaydetmesi, hatırlanması gereken önemli noktaları seçmesi ve bilgilerin depolanması için önemli bir ortam sunması ile öğrenme etkililiğinin sağlandığı düşünülmektedir (Bee ve Body, 2020).

Literatürde ebeveyn-çocuk etkileşimini ayrı olarak anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşimini desteklemek ile ilgili farklı bakış açıları bulunmaktadır. Freud anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşiminin çocuğun bütün gelişim alanlarının yanında kişilik gelişiminde de önemi vurgulamaktadır (Gander ve Gardiner, 2010). **Erikson (2014)**, yetişkinlerle kurulan etkileşimin kişilik gelişimi üzerindeki etkisine dikkat çekerek çocuğun yetişkinlik döneminde duygusal olarak sağlıklı bir birey olabilmesinde ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin ve etkileşiminin çocuğun duygusal gelişiminde önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır. **Adler (2005)**, ebeveyn-çocuk etkileşimin çocuğun benlik algısının kazanılmasında önemini vurgulamaktadır. Sosyal duygusal gelişimin ebeveynin sevgi durumunu çocuğun doğumuyla başlayan beş yaşına kadar artarak devam eden bir süreç olarak açıklamaktadır. **Winnicott (1953)**, çocuğun davranış, ihtiyaç ve isteklerine ebeveynin çocuğuna karşı sahip olduğu sosyal sorumluluklara bağlı olarak öncelik vermesi ve doğru davranış ve tutumlar ile karşılık verme konusunda çocuğunu yönlendirmesi gerektiğini belirtmektedir.

Etkileşim ve iletişimle öğrenmenin sağlanabileceğini **ilişki temelli yaklaşım** tarafından savunulmaktadır. Bu yaklaşım göre her iki ebeveynin çocuğuyla etkileşim süreçlerinin öğrenmeyle doğru orantılı olarak çocuğun gelişimi üzerindeki etkisine önem vermektedir. Etkileşim sürecinde ebeveynin çocuğuna tepkisinde çocuğa karşı yanıtlayıcı olarak, çocuğun ilgileri fark edip ona uygun etkileşim sürecine duyarlı şekilde devam ederek, çocuğu övgü sözcükleri gibi sözel pekiştireçlerle teşvik ederek çocuğun hem mutlu olması sağlayıp hem de aktif öğrenmesine olanak tanımaktadır (Roggman ve ark., 2013).

1.2.3. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Önemi

İlk etkileşimler, çocuğun ilk sosyal çevresini oluşturan ailede deneyimler yoluyla basit etkileşimlerden başlayıp; farklı ortam ve şartlara göre problem çözme becerisi gerektiren daha karmaşığa doğru ilerleyerek gelişmektedir (Oğuz, 2016). Çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, psikomotor ve dil gibi bütün gelişimlerini destekleyen en önemli kimseler ebeveynlerdir (Ersoy ve Şahin, 1999). Bu nedenle ebeveynin çocuğa yönelik tutumu ve etkileşim düzeyinin, çocuğun gelişimsel düzeyi ve psikolojik durumu açısından öneminin büyük olduğu söylenebilir. Ebeveyn-çocuk etkileşiminin önemi aşağıdaki maddelerle açıklanabilir.

- Etkileşimde çocuğun yaş grubuna göre erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk etkileşimin desteklenmesi çocuğun gelişimi açısından önemlidir. Sadece çocukla kalmayarak etkileşim ebeveynin çocuğuyla etkileşim içerisinde dikkat ettiği durumların farkına varmasına ve bu şekilde kendini geliştirmesine olanak tanımaktadır (Mahoney ve Wheeden, 1997).
- Etkileşimde ebeveyn ve çocuğun, bireysel özelliklerine göre gelişim, özgüven ve sosyal kazanımları desteklenmekle; edinilen deneyimlerin uygulanmasına ve bir sorunla karşılaştığında sorunu nasıl çözmesi gerektiğini keşfederek öğrenmesine fırsat sunulmaktadır (Oğuz, 2016).
- Akranlarından gelişimsel olarak gerilik gösteren ya da risk altındaki çocukların gelişimini desteklemek için, ebeveynlere verilen erken müdahale programlarının en temel bileşeni olan özellikle anne-çocuk etkileşimi olmak üzere nitelikli ebeveyn-çocuk etkileşiminin öğrenilmesi ve desteklenmesi sağlanmaktadır (Oğuz, 2016).
- Özel gereksinim tanılı olan çocukların ebeveynlerinin etkileşim sürecindeki davranışlarına daha çok dikkat etmesi gerekmektedir. Tipik gelişim gösteren bir çocuk ile özel gereksinimli/atipik gelişim gösteren

çocuğun etkileşim süreçleri farklı ele alınmaktadır (Rogers, 1988). Her çocuğun tanısı dışında bireysel farklılıkları vardır. Bu nedenle ebeveyn kendi çocuğunun özelliklere bağlı olarak etkileşim sürecini yönetebilmelidir.

- Etkileşimde çocukla olan iletişimin yanında her bir ebeveynin kendi içerisindeki etkileşimi ve iletişim durumu çocuğu etkileyebilmektedir. Çocuğun gözlemleyerek ebeveynler arasındaki etkileşimi model alması muhtemeldir. Ebeveynlerin çocuğa karşı etkileşimlerinde ve kendi iletişim süreçlerindeki konuşma içeriklerine önem vermesiyle çocuğun sosyal-duygusal gelişimine olumlu yönde vurgu yapılabilmektedir (Halpern Meekin ve Turney, 2016).
- Ebeveynin çocuğunu tanımasına, özelliklerini ve davranışlarını fark edebilmesine fırsat veren etkileşim ile birlikte; süreçte çocuğun gelişimine ve ilgisine göre devam edilebilmesine imkan yaratmaktadır (Diken, 2009).
- Ebeveyn-çocuk etkileşiminde ebeveynin bireysel özellikleri, yaşı, eğitim durumu, ebeveynin tutumları gibi ebeveyne özgü etkenler; ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, yaşadığı ortam gibi çevresel etkenler; çocuğun gelişimsel düzeyi, yaşı, kardeş sayısı, cinsiyeti, doğum sırası, ilgi ve istekleri gibi çocuğa ait etkenler olarak düşünülebilmektedir (Innocenti ve ark., 2013). Ebeveynin çocuğuyla etkileşiminde bu tür etkenleri de göz önüne alarak nitelikli bir süreç gerçekleştirmesi sağlanabilmektedir (Potharst, 2012).

1.2.4. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Çocuğun Gelişimine Etkisi

Büyüme ve gelişmenin bebeklik döneminde en üst seviyede olmasıyla ebeveyn-çocuk etkileşiminde ilişkilerin kalitesi, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminin temelini oluşturmaktadır (Cox ve Harter, 2003). Aile, bebeğin ilk sosyal

çevresi olması nedeniyle ebeveyn-çocuk etkileşimleri bebeklikten itibaren birincil sosyal öğrenme ortamı sunmaktadır.

Genetik faktörlerden sonra çocuğun içinde yaşadığı çevre, ebeveyn-çocuk etkileşiminde çocuğun fiziksel, psikolojik, bilişsel, sosyal-duygusal ve dil gelişimini etkileyen faktörlerden biri olarak görülmekte; ayrıca bu alanlarda ilerlemelerine de katkıda bulunmaktadır (Blair ve ark., 2014; Mahoney ve ark., 1998; Oğuz, 2016). Ebeveyn-çocuk etkileşiminin aşağıda gelişim alanlarına yönelik etkisi incelenmektedir.

Bilişsel Gelişim

Çocuk sosyal çevresinde karşılaştığı bireylerin tutum ve davranışları ile sözel ifadelerinden duygusal durumları ile ilgili bilinç ve bilinçdışı ipuçları almaktadır (Hari ve ark., 2015). Bu durum çevresini yorumlamasına ve anlamlandırmasına olanak tanıyabilmektedir. Ebeveyn çocuk etkileşimlerinin gerçekleştirilen zamana ait dinamikler ve etkileşim kalitesi açısından beyin aktivitesi olarak belleğe eklenmesi nedeniyle bebeklik dönemindeki hızlı gelişim göz önünde bulundurularak özellikle günlük yaşama ait kavramlar ve duygu uyandıran durumların daha fazla desteklenmesi gerekmektedir (Underwood ve Gartstein, 2022).

Ebeveyn-çocuk etkileşimi, çocuğun gelişimine destek sunmasının yanı sıra dikkat, devamlılık sağlama, etkinliğe katılma, iş birliği, ortak dikkat kurma, etkinlik başlatma gibi alanlarına da etki etmektedir (Diken, 2009). Karşılıklı ebeveyn-çocuk uyumu ve duyarlı ebeveynlik gibi özellikler, çocukta bilişsel gelişim başta olmak üzere her alanda olumlu yönde etki oluşturmak için dikkat edilmesi gereken noktalardandır (Bennets ve ark., 2021).

Dil Gelişimi

Dil gelişim süreci için genel bir sıra oluşturulmuş olmasına karşın her çocuğun, bulunduğu çevre, bireysel farklılığı, sunulduğu dil desteği, gelişimsel hızı, dil gelişiminde farklılık yaratabilmektedir. Ebeveyn-çocuk etkileşiminde çocuğun dil gelişimi üzerindeki etkisi bilinmektedir. Ayrıca etkileşim sürecinde sözel iletişim yoluyla ya da davranışlarla çocukla ortak dikkatin kurulması, çocuğun olumlu yönde tepkisiyle sosyal ve dil gelişimini kolaylaştırmaktadır. Dil gelişimi, beynin gelişmesiyle kalıtsal faktörlerin yanında çevresel faktörlerin olumlu veya olumsuz etkisi çocukta farklılıklara neden olabilmektedir. Erken konuşma, hızlı dil edinimi, geç konuşma gibi her çocuk için süreç değişebilmektedir (Diken, 2009).

Ebeveynin çocuğuyla günlük yaşam içerisinde konuşma stili, konuştuğu sözcük sayısı veya etkileşim içerisindeyken konuşmadaki sözcüklerin niteliği, yeni sözcük kullanımı dil gelişimi içerisinde yer alan kitap okuryazarlığı, akıl yürütme, sosyal beceriler ve matematik gibi sözel-sözel olmayan dil gelişimini de desteklemektedir (Hirsh Pasek ve ark., 2015; Rodriguez ve Tamis LeMonda, 2011). Ebeveyn-çocuk etkileşim sürecinde çocuğa yönelik sorular sormak, çocuğu dinlemek, dinlenen ifadelerle yönelik çocuğa geri dönüş vermek, çocuğun düşüncelerini ifade etmesine yardımcı olmak, dilde kullanılan sözcük sayısını artırarak, cümle içerisinde kullanılan sözcük sayısına ve cümle yapısına özen göstererek çocuğun dil gelişimi olumlu şekilde yönlendirilmektedir (Tomasello ve Farrar, 1986).

Sosyal-Duygusal Gelişim

Ebeveyn-çocuk etkileşimleriyle duyguları tanıma ve duygu düzenleme, göz teması kurma, jest-mimik kullanma ve iletişim, sosyal-duygusal süreçler arasındadır. Ebeveynler tarafından çocuğun sosyal çevrede desteklenmesi, ebeveyn-çocuk etkileşiminin olumlu yönde gelişmesinin yanı sıra çocuğun çevresiyle etkileşim düzey ve bir düzen içerisinde olmasına da destek sunmaktadır (Dehghani ve ark., 2021).

Nitelikli ebeveyn çocuk etkileşimi, yaşamın ilk yıllarında çocuğun kişilik gelişiminin temelini oluşturabilmekte aynı zamanda ebeveyn ve çocuğun karşılıklı olarak birbirlerini tanımalarına, davranışları ve sonuçlarını ön görmelerine yardımcı olmaktadır. Etkileşim sırasında nitelikli zaman geçirmenin, ebeveynin konuşmasının ve iletişim kurmasının ön temelini oluşturmaktadır (Diken, 2009).

Ebeveynin çocuğa karşı tutumları, ilişkilerdeki duygusal etkileşimleri hem çocuk hem de ebeveynin tepkisini etkilemektedir. Çocuğa yönelik sergilenen sert tutumlar çocuğun rahat davranışlar sergileyememesi ve özgüven eksikliği hissetmesi gibi durumlara sebebiyet verebilmektedir (Cosgrove ve ark., 2019). Çocuğun davranış şekillendirilmesinde ebeveynin sağlık durumu ve stres düzeyi büyük etkiye sahip olup; ebeveynde de çocuğun tepkileri nedeniyle hayal kırıklığı yaşama ve iletişimsizlik tavrı gibi olumsuz tutumlar görülebilmektedir (Cosgrove ve ark., 2019). Ebeveynin çocuğa karşı yönlendirici tutumu azaltıp daha fazla yanıtlayıcı tutum ve davranış sergilemesi, çocuğun iletişim ve etkileşimi başlatması, süreçte aktif rol alması ve istekli olmasını desteklemektedir (Landry ve ark., 2014).

Ebeveyn-çocuk etkileşiminde sergilenen sıcak ve soğuk tutum çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim ve etkileşimine etki etmektedir. Bu boyutta ebeveyn çocuk arasındaki kabul durumları duygulanım ve sevgi gibi olumlu etkilere sebep olurken; red durumlarının duygulanımdan yoksun, ihmalkar ve saldırgan tutumları artırdığı görülebilmektedir (Özgün Öztürk, 2019). Çocuğun güvenli bağlanma sağlanmasına destek olup çevresine karşı karamsar bir tutum yerine güven duymayı, verilen sorumlulukların yerine getirmeyi, sosyal ortamda uyumlu olmayı, çevre içerisinde sosyal yeterlilikleri öğrenerek buna uygun davranmasına dikkat edilmektedir (Mortensen ve Mastergeorge, 2014).

Ebeveyn-çocuk etkileşiminde babanın çocuğuyla daha az etkili zaman geçirmesi nedeniyle çocuğu ile oyun oynama, kitap okuma gibi aktivitelerinde çocuğun sosyal ortamda babasını da gözlemleme fırsatı yakalayabilmektedir. Ayrıca babanın çocuğuyla nitelikli etkileşim içerisinde olması baba-çocuk bağlanmasını da önemli ölçüde desteklemektedir. (Zeybekoğlu, 2013).

Motor Gelişim

Motor gelişim için erken çocukluk dönemi çok büyük öneme sahiptir. Çocuğun hareket ihtiyacının karşılanması hem motor ve kas gelişimin desteklenmesine hem de çocuğun sosyalleşmesine ve sosyal uyum becerisi kazanmasına yardımcı olabilmektedir. Motor gelişimde ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte oynadıkları oyunlarda koordinasyon sağlamasına, hareketlerde uyum ve denge kazanmasına, öğrenilen hareketlerin tekrarıyla etkin öğrenmenin gerçekleşmesine imkan vermektedir. Ebeveynin çocuğun motor gelişimini desteklemek için uygun ortam oluşturması veya farklı ortamları sağlaması, çocuğuyla birlikte oyun oynaması gerekebilmektedir. Motor gelişiminde ince ve kaba motor gelişimi adı altında farklı beceriler kazanılmalıdır (Akın, 2015).

Ebeveynin bilgili ve nitelikli olması çocuğa uygun çevre hazırlayarak desteklemesine, çocuğun kaslarında uyum ve öğrenme kazandırabilmektedir. Çocuğun yaşına uygun hareketler yaptırarak çocuğun el-göz koordinasyonunu, boyun ve parmak kaslarını da geliştirebilmektedir (Gözübüyük, 2015).

Özbakım Becerileri

Sıfır-altı yaş arasında çocuğun özbakım becerilerinin kazanımının sağlanması çocuğun ilerleyen yaşı için büyük öneme sahiptir. Özbakım becerileri özellikle çocuğun dil, bilişsel ve motor gelişimin gelişmesiyle orantılı olarak desteklenebilmektedir. Çocuk bu dönemde diş fırçalama, el-yüz temizliği, tuvalet gereksinimini giderme gibi kendi vücudunun temizliğini yapabilmenin yanında, giyinme-çıkarma, çatal kaşık tutabilme, kendi yemeğini kendi yemeye çalışma bardaktan yardımsız su içebilmektedir (MEB, 2013). Bu gibi özbakım becerilerini çocuğa kazandırabilmek için ebeveynin çocuğun gelişim özelliğine göre etkileşim içerisinde oyun ya da kitap yoluyla desteleme yapabilir.

1.2.5. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Ebeveyn Yeterliliğine Etkisi

Ebeveyn yeterliliği; anne-babanın çocuğuna karşı gerçekleştirdiği ebeveynliğini yeterli ve etkili bir şekilde yerine getirerek çocuğunun beklentilerini karşılaması, çocuğun davranışının şekillenmesi ve gelişiminin desteklenmesi olarak açıklanabilir (Teti ve Gelfand,1991).

Ebeveyn, etkileşimlerin devamlı olmasını sağlayarak kendi duygu düzenleme becerisinin yanında çocuğun da duygusal tepkilerini ve duygu düzenleme becerisini desteklemektedir (Reindi, ve ark., 2018). Ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşim sürecinde çocukların hatalarına karşı verebilecekleri duygusal tepkileri de düzenlemeleri gerekmektedir. Bu konuda duygu düzenleme becerisinde olumlu devam eden ya da bozukluk yaşayan ebeveynlerin etkileşimlerinde farklı durumlar gelişebilir. Psikolojik sorun yaşayan ebeveynlerin etkileşim sürecinde daha fazla olumsuz duygusal tepki verdiği görülmektedir (Cosgrove ve ark., 2019).

Ebeveynin çocuğuyla etkileşimi sırasında ebeveyn yeterliliğini sağlayabilmeleri için; çocuğunu tanıyıp destekleme, ben diline bağlı olumlu sevginin gösterildiği bir iletişim sağlama, şartlar doğrultusunda çocuğa uyarıcı desteği verme gibi etkenlerden olumlu geri dönütler alarak çocuğu mutlu edebilmesi gerekmektedir (Kelly ve ark., 1996). Ebeveynin; etkileşim sürecinde çocuğunu gözlemleyerek çocuğun ilgisine duyarlı olması, ilgisine uygun yanıt vermesi, davranışları kabullenmesi, onaylaması, süreçten mutlu olduğunu göstermesi, yaratıcı olması gibi sürüce ilişkin kendisini de yönlendirmesi gerekmektedir (Diken, 2009). Etkileşimle birlikte ebeveyn çocuktan gelen sözel ve davranışsal belirtileri fark edip, anlamlandırıp, uygun tepkiler vermek çocuğa karşı duyarlı ve yanıtlayıcı tutumunu geliştirmektedir (İrtiş, 2016). Ayrıca çocuğa yöneltilen sorular, bu soruların çocuğun duygularını anlamlandırmasına ve çocuğunun istekleri doğrultusunda davranması ebeveynin yeterli hissetmesini sağlayabilmektedir (Desjardin, 2006).

Ebeveynlerin çocuklarıyla ortaya koydukları iletişim becerileri ve etkileşim süreci ile ebeveynlik deneyimleri arasında bir bağlantı olup, çocuklarına yönelik davranışları öğrenilen şekilde etkileşim becerileri sergilemektedirler (İrtiş, 2016).

Çocuklarda güvenli bağlanmanın ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerindeki etkisi bilinmekle birlikte anne çocuk etkileşimine yönelik yapılan çalışmalarda hem çocukların annelerine hem de annelerin çocuklarına karşı güvenli bağlanma gerçekleştirdiği saptanmıştır (İrtiş, 2016). Etkileşimin aile bağlarını destekleyerek aile üyeleri arasında güvenli bağlanmanın gerçekleştirilmesine destek olduğu görülebilmektedir.

1.2.6. Oyunun Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi Üzerindeki Etkisi

Oyun, çocuğun her durumda karşılaşılabileceği belirli bir tezahür biçimi olup; akranlarıyla uyumlu gelişimi için belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveyn, çocuğunu oyun yoluyla ebeveynlik, profesyonellik ve hatta sivil sorumluluk rollerini içeren yetişkin yaşamına verimli bir şekilde hazırlayabilir. Bruner (1983), dil gelişiminin ebeveynin çocuğuyla oynadığı oyunlarla öğrenilerek dilin ediniminde oyunun kolaylaştırıcı bir etkisi olduğunu, sözcük kullanımını da artırdığını açıklamaktadır.

Ebeveyn çocuğuyla kurduğu etkileşimde oyundan yararlanırken pozitif duygusal ilişki kurabilmektedir (Memiş ve Gürsoy, 2022). Ayrıca ebeveynin oyunu; ortamda çocuğun gelişimine uygun uyaran sağlayan, çocuğun da aktif olarak katıldığı, taklit etme fırsatıyla model olunan bir sürece nitelikli zengin bir sürece dönüştürmektedir (Stahmer, 1995).

Erken çocukluk döneminde oyun, çocukların öğrenmesi üzerindeki en etkili yöntemlerden biridir (Hughes ve Gullone, 2010). Temelde arzusun yerine getirilmesi olarak karşımıza çıkan fakat izole olmayan oyun sırasında çocuk ne olduğunun

bilincinde olarak yetişkinlerle kurduğu ilişkilerde duygusal tepkiler vermekte ve bu tepkileri erken çocukluk dönemine genellemektedir (Vygotsky, 1976).

Ebeveynler çocukların öğrenmesi üzerinde güçlü bir etkiye sahip olan oyunu destekleyerek çocuklar için belirli içerikleri öğrenme fırsatları sağlayabilmektedir. Oyun ile yapılan araştırmalarda ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin alt bileşenlerinden ebeveyn-çocuk uyumu, karşılıklılık ve tepki verme, süreçlerde iyi tanımlanmayan ve ele alma konusunda zor bileşenler olarak ele alınmaktadır (Jirout ve ark., 2022). Mahoney ve MacDonald (2007) yaptıkları araştırmalarda etkileşim sırasındaki gözlemlerine dayanarak ebeveynlerin dört davranış kriterinden bahsetmektedir. Başarı odaklı olma, duygusal ifade edici olma, yanıtlayıcı olma ve kontrollü olmayı dört kriter arasına alınmaktadır. Başarı odaklı olma, ebeveynin çocuğun gelişimsel becerilerinin özelliklerini daha üst aşamaları çıkarmak için desteklemesi olarak ifade edilebilmektedir. Duygusal ifade edici olma alanında, davranış tarzı ifade edilmekte olup ebeveynin etkileşim sırasında ses tonunu, hal ve hareketlerini, aktif katılım gibi konularda enerjik ve coşkulu olmasını, çocukla iletişimi sırasında çocuğa karşı sıcak davranmasını ve sözel veya davranışsal etkileşimden zevk aldığını göstermesini içermektedir. Bir diğer davranış tarzı olarak karşımıza çıkan yanıtlayıcı olma kriteri ise, etkileşim sırasında çocuğa yönelik jest, mimik, davranış, hareket, sözel pekiştirici ya da sözel olarak ifade ederken ebeveynin çocuğu destekleme, teşvik etme davranışlarını kapsamaktadır. Son olarak ebeveyn-çocuk etkileşiminde kontrol alanı, ebeveynin etkileşim sırasında çocuğu dahil ederek, fakat çocuktan daha fazla olarak etkinliğin hangi etkinlik ve nasıl olacağı gibi konularda durum veya olayları karar verme olarak adlandırılmaktadır (Mahoney ve MacDonald, 2007). Her bir davranış tarzı birbirinden ayrı düşünölmeksizin ilişkili olup etkileşim sürecinde hem çocuğun sürece katılımını ve aktif olmasını, hem de ebeveynin davranış ve tutumlarını etkilemektedir.

Ebeveyn-çocuk oyun etkileşiminde ebeveynin ses tonunun yumuşak olması, çocuğu teşvik edecek olumlu sözcükler kullanması, göz teması kurması, çocuğuna gülümsemesi, fiziksel olarak yakın olması ve dokunarak temas kurması, çocuğun duygularını ve düşöncelerini anlatmasına fırsat vermesi, çocuğun düşöncelerine

olumlu yönde tepki vermesi, oyunda çocukla birlikte aktif olması, çocuğu yönlendirmesi, çocuğun da yönlendirmesine fırsat vermesi nitelikli bir etkileşim süreci oluşturmanın yanında çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun davranarak pozitif ebeveynlik tutumuyla gelişimsel olarak desteklemesine yardımcı olmaktadır (Diken, 2009).

Etkileşimli ve yapıcı bir doğaya sahip oyun deneyimleri, öğrenmeyi ve gelişmeyi teşvik etme konusunda özellikle etkilidir. Ebeveyn etkileşimleri ve katılımı oyunun kalitesine katkıda bulunurken oyun sırasında ebeveynin oyunu yapılandırması, küçük çocukların temel bilişsel becerilerini geliştirebilir ve kavramları öğrenmesini destekleyebilir (Levine ve ark., 2012; Verdine ve ark., 2019). Oyun, çocukların keşiften duydukları gurura ve özerkliğine saygılı örnek bir pedagoji sunarak çocuklarda öğrenme sevgisi geliştirmeye ve katılımlarını teşvik etmeye yardımcı olabilir (Weisberg ve ark., 2016).

Pek çok oyun türü ebeveyn-çocuk etkileşimini içermektedir. Çocuklarıyla serbest oyun sırasında yüksek düzeyde destek ve katılım sağlayan ebeveynler, Çocuk odaklı veya bir yetişkin tarafından hedefe yönelik olarak yapılandırılan oyun sırasında etkileşimleri geliştirebilir, yetişkin odaklı eğitim ile yapılandırılmamış serbest oyun arasında bir oyun yaratabilirler (Weisebeerg ve ark., 2016).

1.3. Ebeveynlerde Duygu Düzenleme

Duygu düzenleme çocukluktan itibaren gelişmeye başlayan bir beceri olarak bilinmektedir. Ancak çocuklukta gelişmeye başlayan duygu düzenleme kavramı ebeveynlerde çocuklarına karşı geliştirdikleri duygu durumunu ortamda sergilemesine göre de ele alınmaktadır. Bu bölümde duygu düzenlemenin tanımı, kuramsal çerçevesi, önemi çocuğun gelişimine, ebeveyn yeterliliğine ve ebeveynlerde duygu düzenleme becerisi açıklanmaktadır.

1.3.1.Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Tanımı

Duygu; canlılar için büyük bir öneme sahip içsel ya da dışsal olaylara verilen tepkilerin e  güdümlü bilişsel, davranışsal, fizyolojik reaksiyonları yönlendirme olarak tanımlanabilmektedir (Berking ve Whitley, 2018). Duygular hayat içerisinde aktif bir canlı olunmasını sağlayan en temel i levlerden biridir.

John ve Gross (2004)'e göre duyguların yararlı sonuçları olabileceği gibi zarar verici sonuçları da olabilmektedir. Mutluluk, sevinç gibi olumlu duygular yaşandığı gibi kızgınlık, üzüntü gibi olumsuz duygularla kar ıla ılmakta olup bunlar birey için yararlı ya da zararlı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenle birey olay ya da neden karşısında olumsuz duygu hissettiğinde bundan uzaklaşmak istemektedir ve bu his bireyin hissettiği olumsuz duygunun şiddetini azaltmaya, artırmaya veya sürdürmeye yöneltebilmektedir (Werner ve Gross, 2010).

 z düzenleme altında birçok alt boyut bulunup her biri bireyin davranışlarının oluşma nedenlerini farklı boyutlarda incelemektedir. Bunlardan biri ise duygu düzenlemedir. Duygu düzenleme kısaca bireyin kendi içerisinde yaşadığı duyguları çevresindeki uyaranlar doğrultusunda olumlu ya da olumsuz şekilde yönlendirmesi olarak tanımlanabilir. Thompson (1994), duygu düzenlemeyi; duyguları kontrol etme, değerlendirme, davranışsal amaçları yerine getirmek için şartlara bağlı olarak duygusal tepkileri içsel ve dışsal mekanizmalarla oluşturulması ile açıklamaktadır. Duygu düzenleme becerisi insan hayatının olumlu i leyi ini sağlayabilmek ve oluşan durum ve olaylara karşı uygun tepki verebilmek açısından önemli olduğu gözlenebilir.

Zaman zaman duyguların düzenlenme sürecinde; duyguların çok yoğun ve uzun sürmesi, duygunun i levselli inin bozulması, olumsuz d  nceyle duyguya karşı tepki oluşturma gibi durumlar görülmektedir (Werner ve Gross, 2010). Duygusal uyaranlara sürekli maruz kalınmasının etkisiyle uyarana odaklanıldığı ve bu odaklanma sonucunda ise bazı duygularla ba  etmede zorluk yaşanabilmektedir.

Bu süreçte birey duyguları ile baş etmek için duygu düzenleme stratejileri geliştirmesi gerekmektedir (Koole, 2009).

Bireyin, bakım verenin, ebeveynin veya çevresindeki kişilerin davranış örüntülerinden edindiği ve sosyal çevresiyle etkileşim kurması yoluyla sağlanan duygu düzenleme, olumsuz duyguların (öfke, üzüntü, kaygı vb.) düzenlenmesiyle birlikte olumlu duyguların (mutluluk, ilgi, sevgi vb.) paylaşılması olarak ifade edilmektedir (Sezgin, 2020).

Ebeveynler başta olmak üzere aile bireyleriyle gerçekleştirilen etkileşimlerin hem olumlu hem de olumsuz olarak hayatın her alanında en büyük etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerin tepkileri, fiziksel, duygusal durumları ve iletişim becerileri çocuklar üzerinde etkilidir. (Muir ve Bohr, 2014). Ebeveynin kendi özelinde duygularının farkında olması ve yüzleşmesi, istikrarlı oluşu, gelişim şekli ve yönetimi gibi unsurlar çocuğun bilişsel düzeyde kendi öz düzenlemesini sağlaması konusunda aktif bir rol çeşitliliği oluşturmaktadır (Sezgin, 2020).

Duyguların tanınması ve düzenlenmesi, ebeveynlik tarzlarından etkilenebilecek önemli sosyalleşme uygulamaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bebeğin davranış örüntüsü duygusal zekasında, çocuğun duygu düzenleme becerilerinin temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda duygu düzenleme becerisi ebeveynin durum ve olgular karşısında gösterdiği reaksiyonlarla şekillenmekte olup; bebeklik döneminde de durum ve olgulara aynı reaksiyonları göstermektedir (Sezgin, 2020).

1.3.2. Duygu Düzenleme Kuramsal Çerçevesi

Duygu düzenleme becerileri, bireylerin ortamda oluşan durumlara yönelik duygusal uyarılma ve ifadelerini yönetmek için kullandıkları bilişsel ve davranışsal stratejiler bütünüdür. (Cole ve ark., 2004). Duygu düzenleme becerilerinde kullanılan stratejiler vardır. Bunlar; kabul etme, kaçınma, problem çözme, yeniden değerlendirme, Ruminasyon ve bastırma olarak bilinmektedir. Çalışmada da

incelenen bastırma, duygusal durumun dışı davranış yoluyla çıkmaması, duyguların ifade edilememesi anlamına gelmektedir. Gross (1998), duygu düzenleme modelinde ilk olarak duygusal *durumun* bastırılmasının dışı dönük ifadenin etkisini azalmasına rağmen içsel duygu durumunda azaltmanın mümkün olmayacağını açıklamaktadır. Ruminasyon ise; bireyin yaşadığı problemlerini çözmeden duygusal durumlarda daha çok pasif ve kendisini suçlayıcı tutumla olumsuz duygu durumundan uzaklaşamaması olarak ifade edilmektedir (Gross, 1998; Gross ve Thompson, 2007 ve Nolen Hoeksema ve ark., 2008).

Çocukluk döneminde gelişmeye başlayan bu duygu düzenleme becerileri, erken çocuklukta empati, duygusal anlayış, sosyal yeterlilik ve akran ilişkileri için azami düzeyde önem taşımaktadır (Blair ve ark., 2014).

Bebek, duygusal gelişiminde doğumdan itibaren sekiz yaşına ulaşınca kadar yedi temel anlayış geliştirmektedir. Bunlar sırasıyla şu şekilde ifade edilebilmektedir: Karşılaşılan durumlarda duygusal tepki ve davranış gösterme, farklı durumlarda farklı duygular oluşturma, duyguların çevreyle iletişimi temel alma durumu, duyguları farklı yollarla ifade ederken ifade etme ve duygularda farklı olgu ve kişilerle kurulan etkileşime bağlı olarak zaman içerisinde değişebileceğini öğrenmedir. Çocuklukta, çocuğun sosyal etkileşimini artırmakla birlikte öğrenme sürecini olumlu yönde destekleyen kendi kişisel sistemini kurması ve düzenlemeye yönelik davranış örüntülerinin oluşumunu tamamlaması sonucunda davranış örüntüleri duygusal ve bilişsel ifadeler olarak şekillenmektedir (Sille, 2016).

Morris ve arkadaşları (2007) üçlü ailesel etki modelinde, çocukların duygu düzenleme süreçlerinin ebeveynlerin duygu düzenlemeleri, duyguya yönelik ebeveynlik uygulamaları ve ailenin duygusal iklim yapılarını gözlemlenmesi sonucu aile bağlarından etkilendiğini öne sürmektedirler. Bu üç yapı, sırayla, ebeveynlerin duygular hakkında sahip oldukları kendi inançları, ailelerine ait geçmişleri ve zihinsel sağlık durumları gibi ebeveyn özelliklerinden etkilenmektedir. Önemli bir nokta olarak bu model, ebeveynlerin duygu düzenlemelerinin ve duygularının modelleme yoluyla çocukların duygu düzenlemeleri üzerindeki doğrudan etkilerine

ek olarak, ebeveyn ilişkileri ve ebeveyn çocuk etkileşimi yoluyla dolaylı etkiler de gösterebileceğini savunmaktadır.

Gottman ve arkadaşları (1996), **Meta-Duygu Felsefesi** ile ebeveynlerin duygularını ifade etme ve düzenlemelerinin, çocuklarının duygularına karşı gösterdikleri tepkilerinin altında kendi duyguları hakkındaki duygu ve düşüncelerinin temel oluşturduğunu varsaymaktadır. Öfke ifadesinin öz kontrol kaybına sebep olabileceğini düşünen ebeveynler, öfke içeren duyguları daha fazla bastırabilir ve duygusal yüklü durumlarda çocukların sergiledikleri olumsuz duygulara daha az tolerans gösterebilirler. Bu nedenle, ebeveynlerin sahip oldukları Meta-Duygu Felsefesi, ebeveynlik uygulamalarıyla ve çocukların olumsuz duygularıyla nasıl başa çıktıkları konularında güçlü bir etkiye sahiptir (Katz ve ark., 2012).

Gross ve John (2003), duygu düzenlemenin **süreç modeline** dayanarak, duygu düzenleme stratejisi olarak bilişsel yeniden değerlendirme ile dışavurumcu bastırmaya odaklanmaktadır. Dışavurumcu bastırma, duygu uyandıran bir olay esnasında duygusal ifadenin bilinçli olarak engellenmesini içeren ve genellikle duygulanım, refah ve ilişkiler açısından daha az uyarlanabilir sonuçlara yol açan tepki odaklı bir stratejidir (Butler ve ark., 2003). Bilişsel yeniden değerlendirme duygu uyandıran bir durum hakkında duygusal değerini değiştirmek için düşünme biçimini değiştirmeyi içeren, kullanımın daha uyumlu olarak görülmektedir. Yeniden değerlendirmede daha iyi kişiler arası işlevsellik ve psikolojik iyilik hali sergilendiği, daha az olumsuz ve daha fazla olumlu duygular deneyimleyip ifade edildiği bilinmektedir (Cutuli, 2014; Gross, 1998).

Mayer ve Salovey (1993), duygu düzenleme becerisinin duygusal zekayla doğrudan ilişkili olduğunu savunmaktadır. Wessing ve arkadaşları (2015), çocuğun bilişsel olarak duygu düzenleme davranışlarını frontal bölgenin işlevselliğinde sağladığını açıklamaktadır.

Duygularının bilincinde olan çocuklar, çevrelerine karşı bir sistem geliştirebilmekte ve daha sağlıklı kararlar alabilmektedirler. Dolayısıyla, olumsuz

durum veya olgularla karşılaştıklarında duygu düzenleme sağlayabilmek için rahatlama, gevşeme, dikkatini dağıtma, karamsar olmama gibi davranım örüntülerini uygulamaktadırlar. Duygu düzenleme örüntüsünü gerçekleştirebilen bireyler duygu düzenlemelerini sağlayabilmekle birlikte daha sağlıklı tutum ve yaklaşımlar geliştirebilir ve sergileyebilirler. Olumlu duygu düzenleme becerisi geliştiren çocuklar, motive olma becerisiyle hedefleri doğrultusunda duygularını yönetebilmekte, olumsuz duygu düzenlemesini kontrol altına alıp olumluya çevirerek daha üretken bir şekilde başa çıkmalarına imkan tanımaktadır. Bir üst boyut olarak başkalarının neler hissettiğine dair farkındalık kazanan çocuklar, empati sağlayıp etkileşim sonucu kuvvetli bağlar geliştirebilmektedirler (Sille, 2016).

Sosyal etkileşim kuramları arasında yer alan sosyal öğrenme kuramına göre, insan davranış örüntüleri yalnızca pekiştirme yoluyla değil, çevresel ve davranışsal faktörlerin birbirleriyle olan etkileşimleriyle açıklanabilmektedir. **Bandura (1969)**, çocuklar için ebeveynlerin yaklaşım ve tutumları kapsayıcı nitelikte olup; anne çocuk iletişiminin çocuğun sosyal ilişkilerinin gelişiminde önemli bir rolü bulunmaktadır. Anne-çocuk arasındaki iletişim bireyin sağlıklı bir kişilik ve insanlarla olumlu yönde ilişkiler geliştirmesini sağlamaktadır.

Ebeveynin çocuğuyla oyun oynama süreci ebeveyn-çocuk etkileşiminin en yoğun olarak yaşandığı alan olarak düşünülürse, oyun zamanlarının niteliği çocuğun gelişiminin desteklenmesi için öne çıkmaktadır (Telgeren, 2007). Ebeveynler oyun ile hedeflenen davranışın kazandırılması ve çocukla iletişim korumayı istemekte ancak süreci yönetme konusunda zorluklar yaşayabilmektedirler (Akaroğlu ve ark., 2019). Anne çocuk ilişkisinde tutarlılık bağlanma ve kendilik duygusu ile nesne ilişkisinin sağlıklı bir biçimde gelişebilmesi açısından oldukça önemlidir (Eritmen Yeşiltaş, 2021). Bağlanma teorisine göre, çocuklukta olumsuz davranış ve tutuma maruz kalan ebeveynlerin kendi çocuklarıyla güvensiz bir bağlanma ilişkisi kurmalarının daha olası olduğunu kabul etmektedir (Cicchetti ve ark., 2006; Riggs, 2010).

Çocuğun çevresinden en çok etkilendiği dönem olan erken çocukluk dönemi, çocuğun olumsuz deneyimler yaşaması veya deneyimleme fırsatının azlığı nedeniyle gelişimde gerileme veya duraklamaya neden olmaktadır (Şahinöz ve ark., 2019). **Bronfenbrenner ekolojik gelişim modelinde**, gelişimi etkileyen 4 sistemden ve bu sistemlerin çocuğun zaman içerisindeki değişimine etkisinden bahsetmiştir. Bu sistemler sırasıyla; aile, okul gibi çocukla doğrudan ilişkili olan yapıların oluşturduğu mikro sistem, ebeveyn ve okul gibi birbiriyle etkileşen ve çocuğu etkileyen mezo sistem, mahalle hukuk sistemi gibi yapıların bulunduğu egzo sistem ve son olarak kitle iletişim araçları ile kültür ve değer yargılarını kapsayan makro sistemden oluşmaktadır. Sistemlerin her biri kendisinden önceki sistemi kapsayıcı nitelikte olup tüm sistemler arasında etkileşim söz konusudur. Çocuğun çevresini oluşturan bu sistemler farklı koşullarda gelişimi destekleyebilir ya da zarar verebilir. Aynı çevre bireysel farklılıklar ve olası imkanlarla çocuk için hem koruma hem de gelişiminde dezavantaj oluşturabilme potansiyeline sahiptir (Bronfenbrenner, 1979). Bronfenbrenner'ın bu kuramına göre ebeveynliğin duygu düzenlemedeki rolü yadsınamaz derecede önemlidir.

1.3.3. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Önemi

Duygu düzenleme güçlükleri günümüzde pek çok tanı kriteri içerisinde yer almakta olup; stres bozukluğunda yaşanan olumsuz olayla ilişkili uyaranlardan kaçınma, anoreksiya nervroza hastalığında kilo alma korkusu yaşama, bipolar kişilik bozukluğu tansında farklı duyguları heyecanlı, kızgın ruh halinde yaşama, paranoid kişilik bozukluğunda hızlı kızgın tepkiler şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Werner ve Gross, 2010). DSM-5'te (2013), yer alan maddelerde, özellikle son yıllarda duygu durum, ruhsal ve anksiyete bozukluklarında, duyguları düzenleme güçlüğü ve bu güçlüğü geliştirmenin önemi üzerinde durulmaktadır. Ebeveynlerin duygu düzenleme becerisi çocuklarını da etkileyebileceği gibi aşağıda şu şekilde önemi vurgulanabilir:

- Olumlu duygu düzenleme becerisi fiziksel-ruhsal sağlık, çevreyle gelişmiş ilişkiler, akademik ve iş performansı ile ilişkilendirilebilmektedir. Olumsuz duygu düzenleme durumu ya da duygu düzenlemede yaşanan güçlükler de zihinsel sorunlarla açıklanabilmektedir (Aldao ve ark., 2010; John ve Gross, 2004). Duygu düzenlemenin olumlu ya da olumsuz oluşması bireyin ve çocuğun yaşantısında karşılaştığı durumlara yönelik tepki ve tutumlarında etkili olabilir.
- Çocuğun sağlıklı gelişim gösterebilmesi açısından ebeveynin sosyalleşme sürecinde ebeveyn-çocuk ilişki ve etkileşimine önem vermesi gerekmektedir (Eritmen Yeşiltaş, 2021).
- Ebeveynin çocuğuna yönelik olarak olumsuz yaklaşım içerisinde bulunması çocuğun duygu düzenlemede sıkıntı yaşamasına ve gelişimsel açıdan riskli bir duruma gelmesine neden olabilirken; çocuğuna karşı duyarlı davranış sergileyen ebeveyn, çocuğun gelişim ve duygu düzenleme sürecini olumlu yaşantılarla destekleyebilmektedir (Akçınar ve Baydar, 2018; Feng ve ark., 2008).
- Ebeveynlerin davranış ve duygu düzenleme şekilleri sadece kendini etkilemekle kalmayıp çevresindekileri de etkilemektedir. Birincil çevresinde bulunan ve çevresini tanıyarak gelişmeye çalışan çocuk bu durumdan en fazla etkilenen olabilir. Duygu düzenleme becerisini çocuk çevresindeki bireyleri gözlemleyerek ve model alarak geliştirebilmektedir. Duygu düzenleme becerisinin öğrenilmesinde sosyal öğrenme kuramının model almada büyük bir yere sahip olduğu bilinmektedir (Bandura, 1969).
- Ebeveynlerin çocuklarına duygularını olumlu ya da olumsuz olarak uygun olmayan durum ve tarzlarda yansıtmaları ebeveynlik ve bakım rolleri üzerinde etkili olmaktadır. Ebeveynler genellikle var olan olumsuz duygularını çocuklardan saklamaya çalışarak onları olumsuz tepki vermemeye çalışmaktadırlar. Olumsuz tepkilerini göstermemeye çalışarak ebeveynler bastırma gerçekleştirmektedir. Yapılan bu bastırma duygusu

çocuğa olumlu etki sağlamamaktadır. Çocuğa olumsuz duygularla başa çıkma becerisi de gösterilerek öğrenmesi sağlanmalıdır. (Pereira ve ark., 2017).

- Ebeveynlerin bireysel duygusal ve davranışsal tepkilerini düzenleme becerisi, ebeveynlikte bazı noktaları karşılamakla birlikte olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimlerini teşvik etmede kritik bir rol oynamaktadır (Shaffer ve Obradovic, 2017).
- Duygu düzenleme gelişimi, bebek ve bakım verenin karşılıklı duygusal ilişkileri ve etkileşimi ile ilgilidir. Bebeklik dönemiyle başlayarak erken çocukluk döneminde gelişimi desteklenerek yaşam boyu devam eden bir süreç olan duygu düzenlemede mizaç gibi özellikler önemli olsa da çocuklar için duygu düzenleme gelişiminin en önemli temel adımı ebeveynlik tarzları ve davranışlarıdır (Greenspan ve Shanker, 2004).

1.3.4. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Çocuğun Gelişimine Etkisi

Duygu düzenleme becerileri, duygu düzenleme gelişiminde önemli bir rolü bulunan ebeveyn ile kurulan ilişkinin niteliğiyle hayatın ilk yılında gelişmektedir (Şen, 2021). Çocuğun ilk çevresini ebeveyni oluşturması nedeniyle ebeveynin çocuğuna karşı duygu düzenleme becerisi çocuğun gelişim alanlarını aşağıda ele alındığı gibi etkileyebilir.

Bilişsel Gelişim

Duygu düzenleme becerisinin bilişsel boyutu ele alındığında çocuğun yaşadığı olaylara göre kendi duygusal süreçlerini kendi duygu durumunu geliştirmektedir. Anlama, ve problem çözme becerisi ve duygularıyla içsel süreçlerle çözüme ulaştırmaya devam etmesi çocuğun bilişsel olarak öngörude bulunmasına ve ilişkilerine daha kolay adapte olmasına yardımcı olmaktadır. Duyguların gelişimi

bilişsel süreçlerin gelişimiyle aynı doğrultuda devam etmektedir (Damon ve Hart, 1982F). Bir olay karşısında farklı bakış açısıyla farklı çözüm üretebilmedeki esneklik becerisi sosyal ortamlarda etkili olmayı, problemlere karşı farklı bakış açısı kazanmayı sağlamaktadır (Fischer, 1980). Ortamda duygu sergileme düzeyi, duygusal deneyimlerle desteklenen birçok farklı duygu ve boyutta eş zamanlılığı ve duyguların belirtmenin çevredeki sonuçlarını anlamlandırmaya ve buna göre duygularını gizleme gibi davranışlarla bilişsel yeteneğinin karmaşıklaşmasına olanak vermektedir (Thompson, 1991).

Öte yandan, sıcak ve duyarlı ebeveynlik sergileyen ebeveynler, empati yapabilir, çocuklarına duyguları düzenleme ve problem çözme becerisi kazandırarak duygularını onaylayabilirler (Eritmen Yeşiltaş, 2021).

Dil Gelişimi

Ebeveynlerin olumlu duygu düzenleme becerisi gerçekleştirmesi, çocukların olumlu iletişim kurma ve olumlu yanıt vermelerini desteklemektedir (Pereira ve ark., 2017). Duyguları ifade etmenin yolları davranış ve dil becerileriyle oluşmaktadır. Duygu düzenlemede verilen mesajların dili anlama ve ifade etmeyle ilişkili olarak uygun duygu düzenleme stratejilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Çocuğun karşısındaki kişinin duygularını sözel olarak anlayıp duygularını uygun şekillerde sözel olarak ifade etmektedir (Thompson, 1991). Çevresinde bulunan kişilerin duygularını anlamının yanında yaptığı duygu düzenleme becerisini de farkına varmaya başlar. Duygu düzenleme becerilerinin kazanımıyla çocuk; olaylar karşısında duyguları, duygularını ifade etmeyi, duygularıyla başa çıkmayı öğrenmektedir (Thompson, 1991).

Sosyal-Duygusal Gelişim

Ebeveynlerde olumlu duygu düzenleme becerisi, çocukların kendi duygularını düzenlemeyi öğrenmeleri için bir model oluşturmaktadır (Morris ve ark., 2007). Okul

öncesi dönem çocuklarının duygusal gelişimi, ailenin duygusal iklimine ve bakıcılarla gerçekleştirilen etkileşimlere bağlı olarak ilerlemektedir (Denham, 1997). Çocukların benlik ve duygu düzenleme gelişimi için önemli bir faktör olan aile ve ebeveynlerin çocuklarının duygusal ifadelerine verdikleri tepkiler ve kurulan güvenli ilişkiler, erken çocukluk döneminde duygu düzenleme gelişiminde önemli yere sahip unsurlardır (Helpenny, Nixon ve Watson, 2010).

Güvenli bağlanma stiline sahip çocukların hayatlarının ilk iki yılında olumlu duygu düzenleme sağlayabildikleri, ebeveynleriyle uyum içerisinde oldukları ve diğer yetişkinlerle ilişki kurabildikleri bilinmektedir.

Çocuğa karşılık vermede olumsuz bir tutum izlemeyen, olumlu anlayışlı, yargılama yapmadan dinleme yapabilen ebeveynin çocuğun duygu düzenlemesine daha fazla katkı sağlamaktadır (Southam Gerow, 2014).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı ilgisiz tutumu, etkileşim sırasında daha fazla olumsuz duygular sergilemesine ve çocukların da duygularını tanımlamakta ve tepki vermekte zorlanmasına sebep olmaktadır (Kropp ve Haynes, 1987). İstismara uğrayan çocukların, duyguları uygun şekilde yansıtılmadığı ve yanıtlanmadığı için; kendilerinin ve başkalarının duygularını tanıma, anlama ve bunlara yanıt verme süreçlerinde sorun yaşamaktadır (Beeghly ve Cichetti, 1994).

Motor Gelişim

Duygu düzenleme davranışı ilk olarak bebeklik döneminde başlamaktadır. Duygu düzenleme becerisinin bebeklerde çevresini anlamasına ve fiziksel olarak gösterdiği tepkilerde motor gelişim görülmektedir. Çocuğun motor gelişimiyle birlikte duygularını bulunduğu çevreye göre düzenleme yapması veya duygularında çevre değişikliği gibi davranışlar sergilemesi beklenmektedir (Sarıtış Atalar, 2014).

1.3.5. Ebeveynlerde Duygu Düzenlemenin Ebeveyn Yeterliliğine Etkisi

Ebeveyn çocuğunun duygularını fark etmesiyle birlikte çocuğunun duygu durumuna göre tecrübeleri doğrultusunda farkındalık kazanarak duyarlı bakış açısıyla uygun dönütler vermeye başlamaktadır. Çocuğun olumlu ya da olumsuz duygusal durumlarını anlayıp buna karşı ebeveynin gösterdiği dönüte bağlı olarak çocuğun duygu düzenleme becerisi de etkilenmektedir. Ebeveynin tutumu hem çocuğun duygusal durumunu hem de dönütlerin çocukta uyandırdığı tepkiyle ebeveynin yeterliliğine de katkısı bulunabilmektedir (Eisenberg ve ark., 1998). Çocuğuna karşı duyarlı davranış sergileyen, duygularını anlayan, destekleyen ve ifade etmesine yardımcı olan ebeveynler dolaylı olarak duygu düzenleme becerilerinin gelişmesine destek olmaktadır. Çocuğa destek olmak ebeveynin çocuğuna karşı sorumluluklarını yerine getirmesine olanak sağlamaktadır (Sarıtış Atalar, 2014).

Ebeveyn-çocuk etkileşiminde kurulan iletişim boyutu ve özellikleri doğrultusunda oluşan duygusal ortam her iki ebeveyn ve çocuk için farklı etkilere sahiptir. Çocuğun öğrenme, gözlemlleme, ebeveynin çocuğuyla zaman geçirme, çocuğunu anlama ve tanıma, ebeveynliğin farkına varma gibi sayılabilir (Sarıtış Atalar, 2014).

Duygu düzenleme becerileri çevresel etkenlerle gelişebilmektedir. Bu konuda çocuğun ilk çevresi olan ebeveynin katkısı büyüktür. Çocuğun duyarlı bakım ve destekle hayata adapte olmasında ebeveynin davranış ve tutumlarına dikkat etmesi gerekmektedir. Çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarını yerine getiren ebeveyn, ortama ve olaya uygun duygusal beceri gerçekleştirmesini hayata olumlu bakmasını sağlayarak ebeveynin de kendini mutlu olmasına yardımcı olmaktadır (Bekaroğlu, Ece, 2020, s.68).

Ebeveyn duygularını yönetmekte zorluk yaşadığında olumsuz duygu düzenleme/duygu düzenleme bozukluğu oluşturmaktadır. Duygu düzenleme bozukluğu yaşayan ebeveyn çocuğuyla nitelikli vakit geçirememenin yanında

çocuğuyla olan ilişkisine de zarar verebilmekte, çocuğun da duygusal ve davranışsal sorunlar yaşamasına neden olup ebeveyn olarak yapması gereken durum ve davranışları yapamadığı için kendisi yetersiz hissetmeye başlamaktadır (Morelen ve ark., 2016).

1.3.6. Ebeveyn-Çocuk Etkileşiminin Ebeveynlerde Duygu Düzenleme Üzerindeki Etkisi

Ebeveyn çocuğuna duygu düzenleme becerisi kazanımını, dildeki kelime ve ifadeleri, sorunlara karşı farklı çözüm üretme becerisini, empati kurmayı çocuğuyla birlikte geçirdiği zamanlardaki sözel ve sözel olmayan ifadelerle, davranış ve tutumlarıyla model olmaktadır. Çocuğa model olma için öncelikle ebeveyn-çocuk etkileşiminde anne-baba-çocuk arasında kurulan bağlanma ve gelişimin desteklenmesi gerekmektedir. Çocuk ebeveyniyle etkileşim sürecinde sadece gelişimsel alanda gelişimini desteklemez, ebeveynin duygu durumuna bağlı olarak duyguları öğrenerek, zamanla ebeveynin gerçekleştirdiği duygu düzenlemesine göre çocukta da duygu düzenleme becerisi oluşmaya başlamaktadır. Ebeveynin çocuğuyla geçirdiği nitelikli ve duygusal yoğunluğu olan etkileşimler hem ebeveyni hem de çocuğun duygu düzenleme becerisini desteklemektedir (Özkan, 2021).

Ebeveyn-çocuk etkileşim düzeyi ve boyutu ebeveynlerdeki duygu düzenleme becerisini de etkileyebilir. Ebeveynlerde duygu düzenleme becerisi ile ebeveyn-çocuk etkileşimi arasında karşılıklı bir bağ olması nedeniyle birçok araştırma yapılmış olup; ebeveyn-çocuk etkileşim düzeyi ve boyutunun ebeveynlerdeki duygu düzenleme becerisini de etkileyebileceği, ebeveynin çocuğuyla geçirdiği zamanın niteliğinin duygu düzenleme düzeyinde etkili olduğu düşünülmektedir. Aile üyeleri arasındaki etkileşimler olumsuz duyguların varlığını sürdürebilmekte veya yönünü değiştirebilmektedir (Wolff ve ark., 2020).

Ebeveynin çocuğuyla duyguları konuşması, tartışması ve çocuğun duygusal tepkilerine geri dönüş yapması açısından çocuğu destekleyen ve desteklemeyen

ebeveyn davranışı olarak ele alınabilir. Çocuğunu destekleyen ebeveyn; çocuğun duygusal durumunu ve deneyimini anlamasına yardımcı olan, düşüncelerini daha rahat dile getirebileceği bir ortam hazırlayan, çocuğu ile olumlu etkileşim kuran, destekleyen ve bu konuda güven vermektedir. Çocuğunu destekleyen ebeveyn çocuğun olumlu duygu düzenleme becerisi edinmesiyle bağdaştırılmaktadır (Gottman ve ark., 1996). Çocuğunu desteklemeyen ebeveyn; çocuğun duygusal deneyimini eleştirme, önemsememe, küçümseme, şiddet veya cezalandırma yollarını tercih edebilir. Bu da ebeveynin olumsuz duygu düzenleme geliştirdiği ve çocuğunda da duygu düzenleme bozukluğu oluşabileceği ile ilişkilendirilmektedir. (Herbert ve ark., 2013; Morelen ve ark., 2014).

Ebeveynler, çocuklarının duygusal gelişim ihtiyaçlarını göz önünde bulunduramayacak ve karşılayamayacak derecede kendi travmalarıyla ve duygularıyla meşgul olabilmektedirler. Dışavurumcu bastırma stratejisini kullanan bir annenin çocuğunun da aynı yaklaşımı kullanacağına dair inanç taşıması gibi çocukları için uyarlanabilir duygu düzenleme stratejilerini modelleyemeyebilirler (Bariola ve ark., 2011). Uyumsuz duygu düzenleme stratejilerinin ceza adaleti katılımı, zihinsel bozukluklar ve psikopatoloji ile ilişkili olduğu iyi bilinmektedir (Aldao ve ark., 2010).

Ebeveyn-çocuk arasında karşılıklı etkileşim söz konusudur. Nitelikli ebeveyn ve çocuk etkileşimi için özel olarak bir durum belirlemek, çocukla oyun oynamak, evdeki aktiviteleri birlikte yapmak gibi içerikler kullanılabilir. Nitelikli ebeveyn-çocuk etkileşiminde çocuğun sosyalleşme, sosyal uyum, bilişsel ve dil gelişimi gibi akranlarına göre ileri gelişim gösterebilmektedir (Erbay ve Saltalı, 2012). Ebeveynin çocuğa karşı davranışlarından ebeveynin duygusal durumu ve duygu düzenleme beceri düzeyi fark edilebilmektedir. Ruminasyon yapan ebeveyn çocuğun ihtiyaçlarını karşılamasında güçlük çekebilmekte tam tersi söz konusu olduğunda ebeveynin çocuğu ile duygusal ve olumlu zaman geçirmesi ebeveynin Ruminasyon gibi yetersizlik yaşamasına engel olabilmektedir (Wu ve ark., 2020). Ebeveyn çocuğun duygu durumunu fark etmesi, uygun desteği sağlayabilmesi, çocuğu

sorununu çözebilmesi için rehberlik etmesi ebeveynin duygu düzenlemesiyle bağlantılı olduğu açıklanmaktadır (Rutherford ve ark., 2015).

Ebeveyn çocuk etkileşiminde babalar, annelere kıyasla önemli ölçüde daha fazla keşfedici oyun kullanmakta, çocukların duysal repertuarlarını genişletmelerine ve sosyal-duygusal becerilerini geliştirmelerine katkı sunan öngörülemeyen duygusal uyaranlar sağlamaktadırlar (Majdandžić ve ark., 2014; Paquette, 2004). Etkileşim süreçlerinden en değerlilerinden birisi olan oyunda iletişim ve ebeveynin oyundaki davranışlarını gözlemleyip rol model edinmesi, hayal gücü ve -mış gibi oyunlarla çocuğun yeni becerileri kazanması; ebeveynin etkili, duygusal düzeyde çocuğuyla birlikte kişisel farkındalığını kazanmasına destek olmaktadır. Çocuk ile nitelikli zaman geçirme ebeveynin duygusal olarak rahatlamasına, yalnızlık duygusundan ve stresten uzaklaşmasına ve bağlantılı olarak duygularında da bastırma yapmasını engelleyebilmektedir (Ok, 2022).

Ebeveynin duygu düzenlemesi, ebeveyn tutumları, çocuğun tutumu ve çevresel faktörlerle ilişkilidir. Ebeveynin çocuğu ile etkileşimini, etkileşim içerisindeki sürecini etkileyen çevresel faktörler; sınırlı uyaran bulunması, çocuğun bulunduğu ortamın çocuğa uygun olmaması, düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey, ebeveynin duygu durumu şeklinde açıklanmaktadır. Bu şartlar altında çocuğunu desteklemeye çalışan ebeveyn hem çocuğunun gelişmesini sağlamak hem de kendi Ruminasyon düzeyini azaltabilir (Skowron ve Friedlander, 1998).

1.4. Yapılmış Çalışmalar

1.4.1. Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Anne ve Çocuk ile ilgili Çalışmalar

Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuk üzerine yapılmış yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalar yıllara göre sunulmuştur.

Bağ ve Yıldız Bıçakçı (2016), çalışmada Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocukların gelişimsel değerlendirmesiyle risk durumlarının belirlenmesini amaçlamıştır. Kurumda bulunan 23 çocuğun yaş grubuna göre Denver Gelişimsel Tarama Testi II, (AGTE) değerlendirmeleri yapılmış, anneden ise Genel Bilgi Formu doldurması istenmiştir. Çocukların Denver Gelişimsel Tarama Testi II’de değerlendirmeleri 0-36 ve 37-66 ay olmak üzere iki ayrı kategoride ele alınmıştır. 0-36 ayda 6 çocuk, 37-66 ayda 1 çocuk toplamda 7 çocuk tipik gelişim göstermiştir. Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)’de 11 çocuğun kronolojik yaşına uygun gelişim gösterdiği belirtilmiştir.

Kaynak ve Temel (2016), çalışmada Ceza İnfaz Kurumlarında iki-altı yaş arası çocuğa sahip olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Ankara Kadın Kapalı, Aksaray Kapalı ve Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında iki-altı yaş arasında çocuk sahibi 95 anne çalışmaya dahil edilmiştir. Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda anne yaşının ve sahip olduğu çocuk sayısının çocuğa yönelik demokratik tutumlarında anlamlı farklılık ortaya koyulmuştur. Ayrıca annelerden alınan sonuçlara göre hepsinin çocukları yanlarında kalmadığı, kalan çocukların ise kurum şartları nedeniyle psikolojik ve gelişimsel açıdan olumsuz etkilendiği, aynı zamanda annenin farklı şartlara sahip olmamasında yanındaki çocuğunun etkili olması annenin çocuğunu suçlamasına ve çocuğunun bakım ihtiyaçları dışında çocuğunu dışlamasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şahinöz ve arkadaşları (2019), yaptıkları çalışmada annesi ile birlikte kalan Ceza İnfaz Kurumundaki çocukları ve çocuk polikliniğine başvuran sağlıklı gelişim gösteren çocukların gelişimlerinin karşılaştırılması amaçlamıştır. Çalışmaya annesi ile birlikte kalan 3-48 ay arasındaki Ceza İnfaz Kurumundan 40 çocuk sağlıklı gelişim gösteren 40 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada Genel Bilgi Formu ve (AGTE) kullanılmıştır. Alınan sonuçlarda kaba motor gelişim alanında dışarda annesi ile birlikte yaşayan çocukların Ceza İnfaz Kurumunda annesiyle yaşayan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmüştür. Genel gelişimsel değerlendirmede ise; genel gelişim puanları ve bütün alt gelişim puanları Ceza İnfaz Kurumunda annesiyle

kalan çocukların kurum dışında annesi ile birlikte kalan çocuklardan daha düşük ortalama puanlara sahip olduğuna ulaşılmıştır.

Demirbaşıoğlu (2019), yayınladığı yüksek lisans tezinde Özgürlüğüm projesine katılan Ceza İnfaz Kurumunda psikososyal müdahale programına katılmış olan annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş çocukların yaşam alanı ve ilişkileri düzeylerine yönelik düşüncelerin incelenmesi amaçlamıştır. Çalışmaya 68 anne ve 70 çocuk ile dahil edilmiştir. Çocuklara uygulanan Denver Gelişimsel Tarama Testi sonuçlarında çocukların gelişim düzeylerinin genel olarak akranlarından geride ya da şüpheli çıktığı tespit edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgularla cezaevi ve annelik, mahkum anne olmak, gibi temalar oluşturulmuştur. Annelere uygulanan ilişki ölçeğinde çatışma boyutu orta düzeyde, olumlu ilişki boyutu düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gezgin (2019), yayınladığı yüksek lisans tezinde Ceza İnfaz Kurumunda yaşayan bir-üç yaş aralığında çocuğa sahip olan annelerin çocukluk çağındaki ruhsal travmalarını, bu travmaların çocuklarını kapsama işlevleriyle çocuklarının psiko-sosyal gelişim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlamıştır. İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki 22 anne çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği, Ebeveyn-Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği ve Kısa 1-3 Yaş Sosyal Duygusal Değerlendirme Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Annelerin çocukluk çağında yaşadıkları ruhsal travmalarında cinsel istismara maruz kalma ile katı kurallı ilişki alt boyutu arasında; duygusal ihmale maruz kalma, eşle ilişki alt boyutu arasında olumsuz bir anlamlılık olduğunu belirlenmiştir.

Merçil (2020), çalışmasında Cezaevinde Kadın Olmak adlı araştırmasının Ceza İnfaz Kurumundaki anneler ve yanında kalan çocukları arasındaki ilişkilere açıklayan kısmın sonuçlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 120 kadın katılmıştır. 40 kişiyle ayrıca görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada derinlemesine görüşme, anket ve gözlem veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşmelerde kadınlar sıklıkla anne olmaya ve annelik duygusuna değinmişlerdir. Kurum içerisinde annesi ile

birlikte kalan çocukların gelişimsel düzeylerinde tedirgin olduklarını belirtirken Ceza İnfaz Koruma Memurlarının çocuklara karşı olumlu tutumlarını ifade etmişlerdir.

Uçungan (2019), yayınladığı yüksek lisans tezinde Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların iyi olma halinden uzaklaşma sorununu incelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumunda çocuğuyla kalan anne, bu konu ile ilgili alanında uzman kişiler, sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerle toplam 11 kişiyle görüşme yapılarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ver toplama aracı olarak kullanılmıştır. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarındaki anne ve çocuğa yönelik eksikler belirlenerek çocukların iyi olma halinin olumsuz düzeyde olup bunun üzerine yapılacak hedefler belirtilmiştir.

Savcı ve Köksal Akyol (2021), çalışmada Ceza İnfaz Kurumunda okul öncesi eğitim alan çocuklarla aynı ilçede yaşayan ailesiyle birlikte yaşayıp okul öncesi kurumuna giderek eğitim alan çocukların sosyal becerilerini karşılaştırarak bazı değişkenlerin çocukların sosyal becerilerinde farklılığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada Genel Bilgi Formu, Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği-Öğretmen Formu (OSBED) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmaya okul öncesi kurumuna devam eden Ceza İnfaz Kurumundan 38 çocuk, kurum dışında ailesiyle birlikte yaşayan 45 çocuk dahil edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların sosyal beceri düzeylerinde anlamlı etki saptanmıştır. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların sosyal beceri düzeyleri, kurum dışında ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri düzeylerinden düşük olduğu ortaya koyulmuştur.

Tuncer ve Avcı (2021), Ceza İnfaz Kurumunda kalan kadınların annelik rolünü etkileyen şartlarla, annelik rolünü tanımlama ve deneyimlemeleri incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma Ceza İnfaz Kurumunda okul öncesi eğitim ortamına giden çocuğuyla birlikte yaşayan 24 anne ile oluşturulmuştur. Çalışmadaki veriler Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla annelerin cevaplarıyla alınmıştır. Çalışmada annelerin çocuğuyla birlikte cezaevinde kalma nedenleri, anne olarak cezaevindeki hakları ve beklentileri gibi temalar oluşmuştur.

Ayrıca annelerin kurum içerisinde birçok zorluk yaşadıklarını bunun yanı sıra çocuğuyla birlikte olmasının anneyi motive ettiği sonucu elde edilmiştir.

Çengelköylü ve arkadaşları (2022), Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş aralığında çocuklarıyla kalan annelerin anne-çocuk ilişkilerini desteklemek amaçlanmıştır. Bu amaçla psiko-sosyal müdahale programı hazırlanmıştır. Çalışmayı 68 anne ve 70 çocuk oluşturmuştur. Çalışmada nitel veriler destek programı sırasında annelerden alınan paylaşımların yazılı dokümana dönüştürülmesiyle veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Annelerden alınan yazılı paylaşımlardan cezaevinde anne olmak, suçluluk, yetersizlik, cezaevi şartlarında büyümek gibi alt temalar belirlenmiştir. Genel olarak kurumun fiziksel ve sosyal şartlarının kısıtlı ve yetersiz olması çocuğun gelişimini olumsuz etkilediği sonucunu desteklemiştir.

Karadeniz ve arkadaşları (2022), Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar için önleyici projeyle verilen eğitimde; sıfır-üç yaş arası çocukların gelişimlerini desteklemek, anne-çocuk bağlanmasını ve etkileşimi yükseltmek amaçlanmıştır. Çalışmaya 31 çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Çalışmada Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlevler Ölçeği, ACE Travma Ölçeği, Çocukluk Çağı Travmaları Soru Listesi, Marshack Etkileşim Değerlendirme, Ankara Gelişim Değerlendirme Envanteri (AGTE) ve Sosyal Duygusal Değerlendirme Ölçeği (SDÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çocuklara yapılan gelişimsel değerlendirme sonrası ihtiyacı olan çocuğun annesine yönelik eğitim ayrıca ihtiyacı olan çocuğa bireysel psikoterapi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında çalışmanın ön-test ile son-testi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Dallaire (2007), Ceza İnfaz Kurumunda annesi olan çocukların psikolojik ve gelişim alanlarında özellikle sosyal-duygusal gelişim düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Annesi Ceza İnfaz Kurumunda kalan her yaş grubundan okula devam eden çocukların okul yaşantıları ve aile ilişkilerine odaklanılmıştır. Çalışmada nitel veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında

erken çocukluk dönemindeki çocuklarda bağlanma problemleri, okul çağı çocuklarında akademik başarıda zorlanma, ergenlerdeyse suç işlemeye yönelik riskli davranışlar ve suçluluk duygusu görülmüştür.

Huebner ve Gustafson (2007), çalışmada National Longitudinal Survey of Youth 1979, tarafından yayınlanan anne-çocuk bölümünden alınan verilerle Ceza İnfaz Kurumunda kalan annelerin yetişkin olan çocuklarının suç işleyerek Ceza İnfaz Kurumunda kalma üzerindeki uzun vadeli etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada 1258 anne ve çocuğu yer almıştır. Veri toplama aracı olarak National Longitudinal Survey of Youth 1979 düzenlediği bilgiler kullanılmıştır. Ceza İnfaz Kurumunda kalan annenin yetişkin olan çocukları bir hüküm almış olma durumu, tutuklu ya da suç işleme durumuna, ergen ve erken yetişkinlikteki çocukların olumsuz akran ilişkileri, ev ortamı gibi suç davranışının etkileri değerlendirilmiştir. Ceza İnfaz Kurumunda annesinin kalması yetişkin çocukların suç işleme üzerinde doğrudan etkisinin olduğu ortaya koyulmuştur. Ancak ergen ve erken yetişkinlikteki çocuklara için suç davranışının etkileri ile çok az ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Baradon ve arkadaşları (2008), Ceza İnfaz Kurumunda çocuğuyla birlikte kalan annelerin stres düzeyleriyle bağlanması arasındaki incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 27 anne dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Nitel Görüşme Formu kullanılmıştır. Nitel analizlerde bebeğin idealleştirilmesi ve ideal benlik, bebeğin hapiste olması ile ilgili suçluluk duygusu, çocuklarının kendi deneyimlerinden farklı, daha iyi deneyimler yaşamasının istenmesi, annenin zihninde bebeğin rolü ve öfke ve düşmanlık temaları oluşturulmuştur. Çalışmada annelerin yüksek stres düzeyi, güvensiz bağlanmayı tetikleyebileceği ayrıca rol-model olmanın bilişsel açıdan etkisinin düşük ve zor olduğu ilişkisine ulaşılmıştır. Genel olarak annenin stresli olması çocuğuyla kurduğu bağlanmayı zedeleyerek güçleştirmiştir.

Cho (2009), Ceza İnfaz Kurumundaki annelerin çocuklarını psiko-sosyal açıdan etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 1991-2004 yıllarındaki anneleri

Ceza İnfaz Kurumuna giren ve okula devam eden anaokulu ve sekizinci sınıf arasındaki 4135 çocuk ve Ceza İnfaz Kurumunda yaşamayan anaokulu ve sekizinci sınıf arasında okula devam eden 9346 çocuk oluşmuştur. Veri kaynağı olarak Ceza İnfaz Kurumundaki bilgiler ve çocuk eğitimi bilgilerinden yararlanılmıştır. Çocukta annesinin Ceza İnfaz Kurumunda olmasının olumsuz psiko-sosyal etkileri görülmüştür. Annesi Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süreçte çocukların, akranlarına göre daha çok olduğu bulunmuştur. Ceza İnfaz Kurumunda kalan çocukların sınıf tekrarı yaptığı ancak Ceza İnfaz Kurumuna girmeyen çocuklarla karşılaştırıldığında anlamlı bir sonuca rastlanmamıştır.

Borelli ve arkadaşları (2010), Ceza İnfaz Kurumunda çocuğu yanında kalan annenin bağlanma şekillerinin stres ve ebeveyn yeterliliğinin etkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmada ağır suçlardan dolayı hükümlü olan ve çocuğun doğumundan itibaren okul öncesi eğitim alana kadar devam süreçteki 69 anne yer almıştır. Çalışmada Katılımcı bilgileri, Yetişkin Bağlanması Ölçeği, Epidemiyolojik Çalışmalar Merkezi-Derpresyon Ölçeği, Ebeveynlik Yeterlilik Duygusu Ölçeği ve Sarason Sosyal Destek Anketi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Annelerin; kaygılı bağlanma gerçekleştirmesiyle depresyon düzeyiyle arasındaki etkinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca kaygılı bağlanan annelerin güvenli bağlanma sağlayan annelerle kıyaslandığında ebeveyn yeterlilikleri daha düşük olduğu ortaya koyulmuştur.

Cassidy ve arkadaşları (2010), yaptıkları çalışmada Ceza İnfaz Kurumunda çocuğuyla birlikte kalan annenin bağlanmasının çocuğun bağlanmasındaki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 20 anne ve bebeği dahil edilmiştir. Garip Durum Prosedürü gözlemi, NICHD Anne-Bebek Etkileşimi Ölçekleri, Yakın İlişkiler Ölçeği, Ebeveyn Kabul-Red Anketi, Beck Depresyon Envanteri-IA, Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Sosyal Destek Anketi ve Travmatik Öncüller Anketi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmada en çok düzensiz bağlanmaya sahip olan anne varken en az kaçınmacı anne olduğu sonucuna varmıştır. Annenin bağlanma şekliyle çocuğunun bağlanmasının arasında

sınırlı bir etki görülmüştür. Madde bağımlılığı geçmişi olan annelerin bebeklerinin güvenli bağlanma gerçekleştirebildiği sonucuna varılmıştır.

Stancheva Popkostadinova ve arkadaşları (2012), Bulgaristan'da yaptıkları çalışmada Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocukların anne-çocuk etkileşimini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmayı 66 anne ve çocuğu oluşturmuştur. Ceza İnfaz Kurumunda anne ve çocuk etkileşimi hakkında bilgiye çocukların annelerini ziyaretleri sırasında gözlem ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlarında varsayımsal, uzak ve kapalı şeklinde 3 etkileşim temasına ulaşılmıştır. Ziyaretlerde anne ve çocuğun etkileşiminde; Ceza İnfaz Kurumunun uzaklığı, mali yetersizlik ve okuma yazma bilmeme ve annenin olumsuz düşünceleri süreci olumsuz etkileyen faktörler şeklinde ortaya koyulmuştur.

Dallaire ve arkadaşları (2015), çalışmada Ceza İnfaz Kurumunda kalan annede oluşan psikolojik risk faktörlerinin, çocuğun problem davranışlarına etkisinin incelenmesini amaçlamıştır. 117 anne ve 151 çocuğu çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada Demografik Bilgiler, Çocuk Yetiştirme ve Eğitimsel İnançlar Ebeveyn Modernite Ölçeği, Ebeveyn Davranış Envanteri, Psikiyatrik Tanı Tarama Envanteri ve Çocuk Depresyon Envanteri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmada çocuğu etkileyen risk faktörleri ve anne-çocuğun etkileşimi ve çocuğun yaşamını etkileyen risk faktörleri ele alınmıştır. Annenin Ceza İnfaz Kurumunda kalması anne-çocuk ilişkilerindeki risk faktörlerinde çocuğun içselleştirme-dışsallaştırma problemlerine yönelik anlamlılık yokken genel risk faktörlerinde olumlu yönde etkilediği ortaya koyulmuştur.

Jang ve arkadaşları (2016), yayınlanan 2005-2007 yılları arasında yaptıkları çalışmada Ceza İnfaz Kurumunda Anne-Çocuk Birimi'nde doğan bebekler ve annelerinin Ceza İnfaz Kurumunda çocuk büyütme deneyimleri, sağlık sonuçlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, British Columbia'daki bir Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilmiş, sonrasında annelerin sağlık sonuçlarını 10 yıl olarak boylamsal bir çalışma olarak ele almışlardır. Çalışmada Ceza İnfaz Kurumundaki annelerin Anne-

Çocuk Birimi'ndeki deneyimleri, Ceza İnfaz Kurumundan topluma geçişleri, Ceza İnfaz Kurumundaki kalma süresinden sonraki yaşamları, Ceza Adalet Sistemi ile etkileşimleri hakkında yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde görüşmelerden Ceza İnfaz Kurum sistemi, annelerin çocukları ile ilişkileri, çocukların sağlığı ve çocukların gelişimi gibi temalar oluşturulmuştur. Çalışma ayrıca Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğunu 10 yıl olarak incelenmesi açısından büyük öneme sahiptir.

Shlafer ve arkadaşları (2018), çalışmada Ceza İnfaz Kurumundaki hamile kadınların için kurum temelli bir hamilelik programı ve emzirmenin incelenmesi amaçlamıştır. Çalışmada 39 annenin demografik özellikleri, hapsedilme ile ilgili özellikleri ve doula kayıtları kullanılmıştır. Nicel ve nitel boyutta alınan sonuçlardan emzirmeyi doulaların desteğiyle önemini ve sürecini öğrenen annelerin bebeklerini emzirme oranlarının daha yüksek çıktığını ortaya koymuştur. Çalışmanın nitel boyutunda emzirmenin faydaları, emzirmenin önündeki engeller ve doulanın rolü şeklinde 3 tema oluşturulmuştur. Yapılması hedeflenen emzirme desteği ile Ceza İnfaz Kurumundaki annelerin aldığı bakım arasında uyumsuzluk tespit edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumundaki annelere yönelik yapılan kurum temelli doula müdahale programının, annelerdeki emzirme oranını artırarak emzirmeyi desteklemek için etkili bir program olduğunu ve doğum öncesi hemşirelerinin Ceza İnfaz Kurumundaki annelerin emzirme desteği konusunda eğitim vermesinin önemi ortaya koyulmuştur.

Baldwin ve arkadaşları (2020), çalışmada Ceza İnfaz Kurumundaki doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde olan annelerin ihtiyaçlarının kurumdaki karşılanma durumu ve annelere verilen hizmetlere yönelik mete-analiz çalışmasıyla incelenmesini amaçlamıştır. Elektronik veri tabanlarından 7 tanesinden 363 makale taranmış, 32 makale uygun kriterlere sahip olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir. Riskler ve savunmasızlık faktörleri, cezaevi kolaylaştırıcıları ve destekleri ve cezaevi bariyerleri şeklinde üç tema oluşturulmuştur. Riskler ve savunmasızlık faktörleriyle Ceza İnfaz Kurumundaki hamile annelerin ihtiyaçlarını karşılayacak çalışma

bulunamamıştır. Doğumda ebelik desteği ile ilgili çok sınırlı araştırma tespit edilmiştir.

1.4.2. Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi ile ilgili Çalışmalar

Aslan ve Arslan Cansever (2007), çalışmada çocuğun sosyal aktivitelere katılımının ebeveyn-çocuk etkileşimine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma Hollanda’da 11 yaşındaki 50 çocuk ve ebeveyni ve Türkiye’de 11 yaşındaki 82 çocuk ebeveyniyle oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşüyle onaylanan 25 soruluk anket veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Çalışmada her iki ülke için de ebeveyn-çocuk etkileşiminin olumlu yönde etkilendiğini; ancak Türkiye’deki ebeveynlerin çocukların sosyal aktiviteleri daha yüksek oranda okuldaki aktivitelerle desteklenmesini düşünürken Hollanda’daki ebeveynlerin kendi sorumlulukları olarak ele aldıkları görülmüştür.

Diken ve arkadaşları (2009), çalışmada ebeveyn-çocuk etkileşimlerini değerlendirebilmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçekleri ebeveyn-çocuk etkileşimini ebeveyn ve çocuk açısından belirleyebilmek için Türkiye uyarlamasını yapmayı amaçlamıştır. Çalışmaya özel gereksinimli 123 çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde kullanılan Ebeveyn Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ) ve Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ) veri toplama aracı olarak kullanılıp uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Uyarlaması yapılan EDDÖ ve ÇDDÖ’nün Türkiye’deki çocuk ve ebeveynlerin etkileşimlerini kolaylıkla gözlemleyerek değerlendirilen geçerlik ve güvenilirlik boyutlarında yüksek değerlere bir ölçek olarak açıklanmıştır.

Akgün ve Yeşilyaprak (2010), yaptığı çalışmada oyun aktivitesiyle geliştirmek için eğitim programının anne-çocuk etkileşimini üzerindeki etkisini inceleyerek Çocuk Ana Baba İlişki Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmayı amaçlamıştır. Çalışmaya 4-5 yaşlarında çocuğu olan üst sosyo ekonomik düzeydeki 10 anne dahil edilmiş deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Çocuk-Ana

Baba İlişki Ölçeği, annelerin çocukları ile ilişkilerini ifade ettikleri yazılar ve Odak Grup Görüşme Formu ile ailelerden veriler toplanmıştır. Çalışmada eğitim verilen deney grubundaki annelerin anne-çocuk etkileşiminde kontrol grubuna göre anlamlı bir farklılık olduğu, eğitim programının annelerin etkileşim süreçlerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Bayoğlu ve arkadaşları (2013), çalışmada ebeveyn-çocuk etkileşimini değerlendirebilmek için ölçek uyarlama çalışması yapmayı amaçlamıştır. Çalışma kapsamında 12-60 ay arasındaki tipik gelişim gösteren 130 anne ve 130 çocuk dahil edilerek PICCOLO kullanılmıştır. Çalışmayla PICCOLO ölçeğinin Türkiye geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır. PICCOLO Anne-Çocuk Etkileşimi Gözlem Formu Türkçe versiyonunun, anne-çocuk etkileşimini değerlendirebilmek açısından kullanışlı ve Türkiye’de kullanımı için uygun geçerlik ve güvenilirliğe sahip bir gözleme aracı olarak belirtilmiştir.

Diken ve Mahoney (2013), yaptıkları çalışmada Otizm tanılı çocuklar ve annelerinin etkileşim davranışlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 50 Otizm tanısı olan çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak etkileşim sırasında anne ve çocuk boyutlarını EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Otizm tanılı çocuk ve annelerin etkileşim süreçlerinde büyük oranda yönlendirici olma davranışı gösterdikleri ortaya koyulmuştur.

Töret, Özdemir ve Özkubat (2015), çalışmada yüksek oranda Otizm tanılı çocuklarla annelerinin etkileşim sürecindeki davranışlarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya Otizmde yüksek düzeyde tanısı olan 40 çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Çalışmada EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır. Yüksek düzeyde Otizm tanılı çocukların anneleriyle olan etkileşimlerinde annelerin yönlendirici olma açısından yüksek puan aldıkları, çocuklarına karşı duygusal ifade edici ve yanıtlayıcı olma boyutlarında ortalamadan düşük olduklarına rastlanmıştır. Anne-çocuk etkileşimi otizm spektrum bozukluğu yüksek oranda olan çocuk açısından değerlendirildiğinde dikkat ve başlatma boyutlarında düşük puan aldıkları görülmüştür.

Doğan ve arkadaşları (2016), Otizm tanılı ve tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin anne-çocuk etkileşimi sürecindeki davranışları incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya Otizm tanılı 34 çocuk ve annesi, tipik gelişim gösteren 28 çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Araştırmacılar tarafından Otizm tanılı çocuk ve annesinin etkileşimini gözlemek için geliştirilen Kodlama Rehberi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Otizm tanısı olan çocuğun annesiyle etkileşiminde daha yüksek oranda yönlendirici, daha düşük oranda çocuğunun ilgilerini yanıtlayıcı olduğunu; tipik gelişim gösteren çocuğun annesiyle olan etkileşimindeyse bu davranışların daha az gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demir Öztürk (2018), yaptığı çalışmada baba-bebek etkileşim düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma Muş'ta 10 yeni yürümeye başlamış olan tipik gelişim gösteren 12 aylık çocuk ve 10 baba dahil edilmiştir. Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Denver Gelişimsel Tarama Testi II ve Baba-Bebek Duygulanım, Yanıt Verme ve Meşguliyet Ölçeği (B-ÇDYMÖ) kullanılmıştır. Çalışmada baba-bebek etkileşimi program eğitimi verilmeden değerlendirme yapılmış ve 8 haftalık bir müdahale programı uygulamıştır. Program sonrasında veri toplama araçlarıyla değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, bebeklere uygulanan Denver Gelişimsel Tarama Testi II ön-test ve son-test puanları arasında Kişisel-Sosyal gelişimde anlamlı farklılık ortaya konulmuştur. Ayrıca ön-test ve son-test puanlarında baba-bebek etkileşiminde anlamlı bir farklılık bulunmuş, babalara verilen müdahale programının etkileşim düzeylerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Oğuz ve Sönmez (2018), çalışmada otizm tanılı çocuğa sahip olan anne-babaların çocuklarıyla etkileşimlerinin düzeylerini, anne-babaların çocuklarıyla etkileşim düzeyleri arasında bazı demografik özelliklerin etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 36-72 aylık otizmlili çocuğa sahip olan 12 anne ve 12 baba dahil edilmiştir. EDDÖ-TV ve Demografik Bilgi Formu ile veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda, otizm tanılı çocuğun anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşimlerinde duygusal ifade edici olma ve duyarlı yanıtlayıcı olma boyutlarında daha az etkili olduklarını; başarı odaklı ve yönlendirici olma boyutlarındaysa daha yüksek oranda

etkileşimi sürdürebildikleri belirlenmiştir. Çocuğun cinsiyeti ve anne-baba eğitim düzeyiyle anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşimi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Yıldırım (2021), yayınladığı doktora tezinde zihinsel engelli çocukların problem davranışlarının azaltılmasında anne-çocuk etkileşimi müdahale programının etkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmaya 7 öğretmen, 33 anne ve çocuktan 4 çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Çalışmada Davranış Değiştirme Yöntemlerini Belirleme Öğretmen ve Ebeveyn Formu, Anne Gereksinimlerini Belirleme Formu, Müdahale Programı Öncesi ve Sonrası Anne Görüşme Formu, Anekdöt Kayıt Formu, Olay-Süre Kayıt Formu, Pekiştirme Belirleme Formu ve Katılımcı Günlükleri ile veriler toplanmıştır. Program öncesi annelerden alınan bilgilerle bir etkileşim müdahale programı hazırlanmış ve sonrasında annelere uygulanmıştır. Program sonrasında zihinsel engelli çocukların problemleri davranışlarında büyük oranda azalma olduğu görülmüştür.

Memiş ve Gürsoy (2022), yaptığı çalışmada anne-çocuk etkileşiminde oyun davranışları ve oyun ve oyuncaklara yönelik düşüncelerinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmaya 18-36 ay arası çocuğı olan 20 anne katılmıştır. Çalışmada Demografik Bilgi Formu, PICCOLO Gözlem Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Anne-çocuk etkileşiminin annenin yaşıyla anlamlı bir ilişki olmadığı, annelerin eğitim durumunda etkileşimde cesaretlendirme ve öğretme boyutlarıyla, annelerin çalışma durumuyla duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme boyutlarıyla anlamlı bir ilişki ortaya koyulmuştur. Annelerin çocuklarıyla oyun oynama konusunda istekli oldukları ancak oyuncak seçiminde bilgi sahibi olmadıkları öğrenilmiştir.

Kim ve Mahoney (2004), çalışmada annenin etkileşim sürecindeki davranışlarıyla çocuğun gelişimsel düzeyiyle bağlanması üzerindeki etkinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmada gelişimsel yetersizliği olan 13 çocuk ile tipik gelişim gösteren 17 çocuk olmak üzere toplam 30 çocuk dahil edilerek ÇDDÖ-TV ve EDDÖ-TV veri toplamak için kullanılmıştır. Çalışmada gelişim yetersizliği gösteren çocuğı sahip annelerin etkileşim sırasında çok fazla iletişim kurmadıklarını, genel

olarak pasif ve daha az çocuğu yönlendirici oldukları bulunmuştur. Tipik gelişim gösteren ve gelişim yetersizliği bulunan çocuğa sahip annelerin etkileşim süreçleri karşılaştırıldığında gelişimsel yetersizliği olan çocukların anneye daha az bağlanma gerçekleştirdikleri görölmüştür.

Glidden ve arkadaşları (2010), çalışmada tipik ve atipik gelişim gösteren sahip olan ebeveynlerin, ebeveyn-çocuk etkileşimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 91 ebeveyn ve çocuğu dahil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak NEO-FFI Kişilik Envanteri Kısaltılmış Formu, Öznel İyi Olma Çocuk Formu ve Gözlem Kodlama Formu kullanılmıştır. Atipik gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerle tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveyn-çocuk etkileşimindeki davranışları arasında büyük oranda farklılık olmadığı saptanmıştır.

Parfitt ve arkadaşları (2013), çalışmada anne-babanın doğum öncesi ve sonrası ruh sağlıklarının anne-bebek ve baba-bebek etkileşimleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 44 anne ve 40 baba dahil edilmiştir. CARE İndeks Gözlem Kodlama Formu Bebek Versiyonu, Hastanede Anksiyete ve Depresyon Ölçeği ve Travma sonrası Stres Teşhis Ölçeği çalışmada veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Anne-bebek ve baba-bebek etkileşimleri bebeğin doğumundan üç aylık olana kadar video kaydıyla gözlemlenmiştir. Çalışmada ebeveyn-bebek etkileşimini doğum öncesinde oluşan ebeveyn kaygısının doğum sonrası kaygısından daha fazla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Babaların doğum öncesinde oluşan kaygı, etkileşim süresinde daha yüksek baba tepkisizliği ve bebek pasifliği ile ilişkili olduğu, babaların doğum sonrasındaki kaygısı, baba-bebek etkileşiminde bebek güçlüğü ile büyük oranda ilişkili olmuştur.

Shan ve arkadaşları (2019), çalışmada 3-4 yaş arası çocuklarda olumsuz davranışların yaygınlığıyla olumlu ebeveyn-çocuk etkileşiminin sıklığını ve psiko-sosyal gelişim üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya Çin’de okul öncesi eğitimi alan 3-4 yaş arasında çocuğa sahip 324 ebeveyn katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Güçlü Yönler ve Zorluklar Anketi ve Çin Ebeveyn Çocuk Etkileşim Ölçeği kullanılmıştır. Ebeveynlerinden olumsuz davranış gören çocukların,

olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimi sıklığı düşük olduğu ve psiko-sosyal problemlerin oluşma olasılığının arttığını ortaya koymuştur. Olumlu yönde gelişen ebeveyn-çocuk etkileşiminin sıklığı, çocuklara yönelik olumsuz davranışın gösterilmesini azaltmıştır.

Carr ve Dempster (2021), yaptıkları çalışmada yürümeye başlayan çocukların dijital medya kullanımı ve ebeveyn-çocuk etkileşimini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya yürümeye başlayan 56 çocuk ve ebeveyn dahil edilmiştir. Çalışmada ebeveynlerden Çevrimiçi Anket, Yaşlar ve Aşamalar Anketi İletişim Alt Boyutu, Ebeveyn-Çocuk Etkileşim Sistemi çocuklardan ise; Kule İnşa Etme Görevi verilerek veriler toplanmıştır. Dijital medya olan ortamda daha düşük ebeveyn-çocuk etkileşimi, sıcaklık ve iş birliği yaşanırken; dijital medya olmayan ortamda bu oran daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin yaşının küçük olanların etkileşimde az sıcaklık ve iş birliği belirtisi göstermiştir.

Grumi ve arkadaşları (2021), çalışmada görme engelli çocukların ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerine yapılmış olan çalışmaları sistematik derleme ile incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada PubMed ve Scopus veri tabanlarında yayınlanan ve uygun olan 14 çalışma dahil edilmiştir. Çalışmada görme engelli çocukların etkileşime katkısı, görme engelli çocuklarla ebeveyn bakım davranışları ve ebeveyn davranışları ile görme engelli çocukların gelişimsel sonuçları arasındaki ilişkiyi incelemek açısından üç temel konu üzerinde durulmuştur. Görme engelli çocukların etkileşim sırasında daha pasif, düşük oranda başlatma gerçekleştirdiği ve daha az tepki verdiği; ebeveynlerindeyse açıklayıcı ifadelerle daha fazla anlatım sağlayarak, yönlendirmeyi aktif şekilde kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Görme bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin özel bakım davranışlarında duyu-motor etkinlikleriyle, konuşma ve duygusal olarak güven verilmesiyle desteklenebileceği açıklanmıştır.

Bennets ve arkadaşları (2022), çalışmada mahallenin sosyo-ekonomik durumunun ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerindeki etkinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışma Avustralya'da 7-8 yaş aralığında çocuğa sahip 596 ebeveynle gerçekleştirilmiştir. Ev ziyaretleri sırasında Ebeveyn Anketi ve Ebeveyn-Çocuk

Gözlem Formu ile veri toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda ebeveyn-çocuk etkileşiminde duyarlı yanıt vermeye bireysel aile özelliklerine göre düzenleme ve mahallenin sosyo-ekonomik durumu ile arasında bir ilişki ortaya koyulmuştur. Ancak etkileşim boyutunda mahallenin sosyo-ekonomik durumu ile karşılıklı tepki verme arasında bir anlamlılık bulunamamıştır.

Woolard ve arkadaşları (2022), çalışmada duyuşal işlemlerde farklılıklar gösteren prematüre bebeklerin ebeveyn-bebek etkileşiminin kalitesini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 67 ebeveyn ve 67 bebek dahil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgiler, Bebek ve Yürümeye Başlayan Bebek Duyusal Profili ve PICCOLO Gözlem Formu kullanılmıştır. Ebeveyn-bebek etkileşimlerini gözlemleyebilmek için 15 dakikalık yarı yapılandırılmış oyun kayıt altına alınmıştır. Çalışmada prematüre ve zamanında doğan bebeklerin duyuşal işleme becerisi ve ebeveyn-bebek etkileşiminde farklılık gösterdiği görülmüştür. Prematüre bebeklerin akranlarından duyuşal işlemedeki zayıflıkları daha az tepkide bulunmasına ve daha uzun sürede öğrenmesine sebep olduğu belirtilmiştir. Prematüre bebeklerin ebeveynleriyle etkileşiminde kalite açısından da akranlarından farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Attisano ve arkadaşları (2022), çalışmada bir tarih müzesinde eserleri çocukların keşfederken ebeveynleri ve müze personeli ile oluşturduğu etkileşimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 4051 çocuk, 5698 ebeveyn ve 5747 personel dahil edilmiştir. Ebeveyn ve çocukların müzedeki yaşadıkları etkileşim sürecine ait video kaydı alınarak konuşulan ifadeler yazıya aktararak veri toplama aracı olarak ele alınmıştır. Çalışmada çocuklara müze anlatılırken; ebeveynlerin çocuğu düşünmeye yöneltmesi, personelin ise müzedeki eserler hakkındaki genel bilgileri açıklamasıyla eserlerin farklı yönlerini farklı oranlarda açıkladıkları ortaya koyulmuştur. Çalışma ayrıca ebeveyn-çocuk etkileşimine farklı bir boyut katarak kurum personeli-çocuk-ebeveyn etkileşimini açıklamıştır.

Rattaz ve arkadaşları (2022), yaptıkları çalışmada sıfır-yirmi dört aylık bebeklerin ebeveyn-bebek etkileşimleriyle duygu düzenlemenin fizyolojik ölçümleri

arasındaki ilişkiyi sistematik derleme tekniğiyle incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya dört veri tabanından toplanan 39 çalışma katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn-bebek etkileşimlerinin gözlemlenmesi için kullanılan duygusal paradigmlar, çalışmalar arasında farklılık göstermiştir. En sık kullanılan duygusal paradigmlar; hareketsiz yüz, serbest oyun paradigması olarak görülmüştür. Ebeveyn-bebek etkileşimin öncesi sırası ve sonrasına yönelik yarı yapılandırılmış çalışmalar olduğu da tespit edilmiştir. Anne-bebek etkileşimlerinde ebeveynlik davranışları, ebeveyn duyarlılığı, bağlanma sınıflandırması, eşzamanlılık, onarım, tepki verme, duygusal durumlar gibi olayların ele alınmıştır.

1.4.3. Ebeveynlerde Duygu Düzenleme ile ilgili Çalışmalar

Akman (2019), yayınlanan yüksek lisans tezinde çocuklarda oluşan duygu düzenleme bozukluğunun, ebeveynlerin duygu düzenleme becerisindeki bozukluğu ve duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmaya on bir-on dört yaş arasındaki 180 çocuk ve ebeveynleri dahil edilmiştir. Çalışmada Demografik Bilgi Formu, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) ve Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği Ölçeği (EDEÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çocuğun duygu düzenleme bozukluğu ile anne ve baba duygu düzenleme bozukluğu ve arasında düşük düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir. Çocukların duygu düzenlemede bozukluğunda annenin duygusal erişilebilirliği arasında ilişki yokken; babanın duygusal erişilebilirliğinde artış saptanmıştır.

Atakay (2020), yayınlanan yüksek lisans tezinde ergenlerdeki duygu düzenleme ve öznel iyi oluş düzeyleriyle ebeveynlerin duygu düzenleme güçlükleri ve duygulanım düzeylerindeki ilişkilerin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmada on dört-on sekiz yaş arasındaki liseye devam eden 194 ergen ve ebeveynleri dahil edilmiştir. Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Ergenler için Duygu Düzenleme Ölçeği (EDDÖ), Ergen Öznel İyi Ölçeği (EÖÖ), Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) ve Dışavurulan Duygulanım Ölçeği (DDÖ) veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Cinsiyet, anne baba birliktelik durumuna göre ergenlerin duygu

düzenleme becerilerini anlamlı bir farklılık ortaya koyulmuştur. Ebeveynlerin duygu düzenlemede yaşadıkları güçlükler ve duygulanım düzeyleriyle ergenlerin duygu düzenleme becerileri ve öznel iyi oluşları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Özkan (2021), yayınlanan yüksek lisans tezinde ebeveynlerin duygu düzenleme güçlüğü ve problem çözme becerisiyle çocuklarının olumsuz duygu ile baş etme becerisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya okul öncesi eğitimi alan 259 çocuğun ebeveyni katılmıştır. Çalışma için Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği (ÇODBE), Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği ve Problem Çözme Ölçeği veri toplama olarak kullanılmıştır. Ebeveynin cinsiyetinde anne-baba olmasına göre duygu düzenleme güçlüğü, destekleyici ebeveyn tepkilerinde ve problem çözme güçlüğünde farklılık görülmüştür. Çocuğun cinsiyetinde destekleyici ve destekleyici olmayan ebeveyn tepkileri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Destekleyici ebeveyn tepkileri; ebeveyn cinsiyeti, duygu düzenleme güçlüğü kabul etmeme, problem çözme becerisi yeteneğine güven alt boyutlarıyla negatif anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Kutlu (2021), yayınlanan yüksek lisans tezinde ebeveynlerdeki bilişsel esnekliğin zihinselleştirmesinde ve ebeveynlerde duygu düzenleme becerisi arasındaki aracı etkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada 8-11 yaş arasında çocuğa sahip olan 174 ebeveyn dahil edilmiş, bunlardan; 105'i anne, 69'u babadır. Çalışmada Katılımcıların Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği (YİÖ), Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE) ve Ebeveyn Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılmıştır. Bilişsel esnekliğin; zihinselleştirme becerisi ve ebeveynlerin duygu düzenleme becerisi arasında aracı rolü olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymuştur.

Yeşilyurt (2022), yayınladığı yüksek lisans tezinde ebeveynlerin duygu düzenleme düzeyleriyle erken çocukluk medya aracılık rollerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma İstanbul'da 36-72 aylık çocuğa sahip 338 ebeveynin Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Duygu Düzenleme Ölçeği ve Erken Çocukluk Medya Aracılık Ölçeği'ni cevaplandırmasıyla gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn duygu

düzenleme beceri düzeyiyle erken çocukluk dönemi medya aracılık rolleri arasında anlamlı farklılık görülmüştür.

Ok (2022), yayınladığı yüksek lisans tezinde ebeveynin duygu düzenlemesiyle çocuğunun akranlarıyla oyun oynama şekillerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma 36-72 ay arasında çocuğu olan 350 ebeveyn ve 350 çocuğuyla oluşturulmuştur. Çalışmada verileri toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Duygu Düzenleme Ölçeği (PERS) ve PENN Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği-Öğretmen Formu (PEAOÖ-ÖF) araçları kullanılmıştır. Çalışmada ebeveynlerin duygu düzenleme becerisinde kaçınma alt boyutuyla çocukların akranlarıyla oyun etkileşimleri arasında negatif düşük düzeyde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Ebeveynlerin duygu kaçınması yaşantıları yükseldiğinde, çocukların akran oyun etkileşim düzeyinin düştüğü ortaya koyulmuştur. Ek olarak çocukların akranlarıyla oyun etkileşiminde oyunu bozma ve oyundan kopma durumlarında azalma ebeveyn duygu düzenleme becerisinde kabullenme boyutunun etkisiyle açıklanmıştır.

Silk ve arkadaşları (2006), çocukluk çağında başlayan depresyonunda olan annelerin çocukları ve hiç depresyona girmemiş annelerin çocuklarına uyguladıkları duygu düzenleme stratejilerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 4-7 yaş arası annesi çocukluk çağı depresyonuna girmiş olan 49 çocuk ile annesi çocukluk depresyonuna girmemiş olan 37 çocuk ve anneleri katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Beck Depresyon Envanteri, Yetişkinler için Takip Görüşmesi Programı, DSM-IV Eksen I Bozuklukları için Yapılandırılmış Klinik Görüşme, Hasta Sürümü ve Çocuk Duygu Düzenleme Stratejileri Davranışsal Kodlama Formu kullanılmıştır. Çalışma sonucunda uyumsuz duygu düzenleme stratejileri gözlemlenen annelerin, çocuklarına karşı olumsuz ve cezalandırıcı tutum sergilediklerini ve bu durumun çocuklarda duygu düzenlemede güçlükler yaşanması konusunda belirleyici olduğunu tespit etmişlerdir.

Hughes ve Gullone (2010), çalışmada ebeveyn duygu sosyalleştirme uygulamalarının kişilik ve duygu düzenleme ile ilişkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmaya 10-18 yaş arası 372 çocuk, 353 anne ve 206 baba

katılmıştır. Çalışmada NEO-FFI Kişilik Envanteri, Duygu Düzenleme Anketi, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma Ölçeği ve Aile Anketinde Kendini İfade Etme Ölçeği Kısa Formu veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Ebeveyn duygu düzenlemesi ile duygu sosyalleşmesi arasında bazı noktalarda önemli ilişkiler olmasına rağmen, ebeveyn duygu düzenlemesinin kişilikle sınırlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Edwards ve arkadaşları (2017), çalışmada annenin içselleştirme sorunlarıyla, annenin duygu düzenleme stratejilerini kullanmasının bebeğin olumsuz etkilenmesini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada doğum sonrası 1 yılda 3 kez görüşülen 99 bebek ve annesi dahil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Ebeveyn Duygu Düzenleme Anketi, Beck Anksiyete Envanteri, Bebek Davranış Anketi Anne Formu ve Yarı Yapılandırılmış Klinik Görüşme Formu kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre annenin duygu düzenleme becerisinde bastırmanın yüksek olması, annenin içselleştirme sorunları ve bebeğin olumsuz etkilenmesinde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Shenaar Golan ve arkadaşları (2017), çalışmada Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanısı olan ve olmayan çocukların ebeveynlerinin duygu düzenleme becerisi ve duyguyla ilgili davranışlar kalıpları yönelik etkinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmaya 177 DEHB tanısı olan ve olmayan çocuk ve ebeveyni katılmıştır. Çalışmada ebeveyn Duygu Düzenleme Envanteri (PERI-2) ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma Ölçeği veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. DEHB tanısı olan çocukların ebeveynleri, DEHB tanısı olmayan çocukların ebeveynlerine göre daha fazla duygu düzenleme stratejisi kullanmıştır. Ebeveynlerde duygu düzenlemede yeniden değerlendirme alt boyutu destekleyici ve destekleyici olmayan duyguyla ilgili davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ebeveyn duygu düzenlemesinde bastırma boyutu, DEHB tanısı olmayan çocukların ebeveynleri için etkisi bulunamamıştır.

Karnilowicz ve arkadaşları (2019), çalışmada etkili ebeveyn-çocuk etkileşimleri sırasında ebeveyn baskısının sosyalleşme davranışları üzerindeki

etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Yedi-on bir yaş arası çocuğa sahip 109 ebeveyn çalışmada yer almıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Aile Etkileşim Ölçeği ve Duygu Düzenleme Anketi kullanılmıştır. Elde Edilen sonuçlarda ebeveynlerin, çocukları ile etkileşim sırasında rastgele baskılama ve kontrol durumlarını inceleyen duygularını çocuklarından gizleme arzusu taşıyan ebeveynlerin istenmeyen olumsuz sonuçlarla karşılayabildiği, bastırma ve gizleme durumlarını babalara kıyasla annelerin daha fazla gerçekleştiriyor olmalarına karşın çocuklarıyla daha olumlu iletişim davranışı sergiledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Li ve arkadaşları (2019), çalışmada anne ve baba duygu düzenleme bozukluğunun çocukların duygu düzenlemesi üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma Çin’de okula devam eden çocuğa sahip 118 anne ve 118 babayla oluşturulmuştur. Çalışmada Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma Ölçeği ve Duygu Düzenleme Kontrol Listesi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Anne ve babanın duygu düzenleme bozukluğunun, çocukların duygu düzenlemesinin değişkenliğinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak anne ve baba duygu düzensizliğinin çocukların olumsuz duygularına içsel verdikleri tepkilerin büyük etkeni olduğu belirtilmiştir.

Zimmer Gembeck ve arkadaşları (2019), çalışmada çocukların dışsallaştırma davranışları ve ebeveyn-çocuk etkileşim terapisinin, ebeveynlerin duygu düzenleme ve yansıtıcı işlevlerindeki gelişmeler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma Avustralya’da dışsallaştırma davranışı gösteren 29-83 aylık 139 çocuk ve ebeveynlerinden oluşmuştur. Çalışmada Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği (DERS), Duygu Düzenleme Anketi, Ebeveyn Yansıtıcı İşlev Anketi, Çocuklar için Davranış Değerlendirme Ölçeği ve Küçük Çocuklar için Sosyal Bağlam Anketi ile veri toplanmıştır. Ebeveyn-çocuk etkileşim terapisi ebeveynlerin duygu düzenlemesini ve yansıtıcı işleyişini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Holzman ve arkadaşları (2022), çalışmada çocuklarına yönelik ebeveynlerin uyumlu ve uyumsuz duygu düzenlemesiyle ergen ruh sağlığı belirtileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için meta-analiz çalışması yapmayı amaçlamıştır. Araştırmaya

uyumsuz ebeveyn duygu düzenlemesi için 32, uyumlu ebeveyn duygu düzenleme için 12 çalışma dahil edilmiştir. Uyumsuzluk düzeyi yüksek olan ebeveyn duygu düzenlemesiyle artan ergen ruh sağlığı belirtileri arasında ilişki olduğu; uyumlu ebeveyn duygu düzenlemesiyle ergen ruh sağlığı belirtileri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Wang (2022), yaptığı çalışmada ebeveynlerin çocukluluğundaki olumsuz davranışlarında çocuklarının davranış problemlerinin sebeplerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 202 ebeveyn katılmıştır. Olumsuz Çocukluk Deneyimleri Anketi, Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Kısa Formu, Ebeveyn Yansıtıcı İşlevsellik Anketi, Ohio Gençlik Sorunu İşlevsellik ve Doyum Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Ebeveynlerin çocukluluğundaki olumsuz davranışlarıyla, ebeveynlerin duygu düzenleme güçlükleri arasında pozitif bir farklılık ortaya konulmuştur.

Bu bağlamda Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişimsel düzeylerinin belirlenmesi, annenin olumlu ebeveyn duygu düzenleme becerisiyle çocuğuyla olan etkileşiminde çocuğa karşı daha duyarlı davranması, çocuğun etkileşimde kendi düşüncelerini de ortaya koyup başlatabilmesi gibi çocuğun desteklenmesine yönelik çalışmalar çok değerlidir. Ceza İnfaz Kurumunda kalan anne ve çocuğa yönelik erken müdahale programlarıyla desteklemek çok önemlidir. Bu açıdan kritik Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyleri, anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocukların gelişim düzeyleri, anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca göre araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyi ile anne öğrenim düzeyi arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyi ile yetişkin iletişim düzeyi arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyi ile annelerin çocuğuyla koğuştada (odada) geçirdiği süre arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyi ile annelerin çocuğuyla oyun alanında geçirdiği süre arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş çocuğu ile birlikte kalan annelerin duygu düzenleme düzeyine olan etkisinde çeşitli demografik faktörler (çocuk ile ilgili bilgiler, ebeveyn bilgileri, anne-çocuk iletişimi) arasında anlamlı farklılık var mıdır?

- Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş çocuğu ile birlikte kalan annelerin anne-çocuk oyun etkileşim düzeyine olan etkisinde çeşitli demografik faktörler (çocuk ile ilgili bilgiler, ebeveyn bilgileri, anne-çocuk iletişimi) arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Ceza İnfaz Kurumlarında annelerin yanında kalan sıfır-altı yaş çocuğun anne-çocuk oyun etkileşim düzeyine olan etkisinde çeşitli demografik faktörler (çocuk ile ilgili bilgiler, ebeveyn bilgileri, anne-çocuk iletişimi) arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş çocuğu ile birlikte kalan annelerin duygu düzenleme düzeyindeki etkisine anne-çocuk oyun oynama süreci arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2.2. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma betimsel bir araştırma olarak belirlenmiştir. Betimsel araştırma; öge sayısının çok olduğu bir evren içinde bütün evreni kapsayacak şekilde genel kanıya varabilmek için evreni temsil edebilecek bir kısım ile gerçekleştirilen araştırma olarak nitelendirilmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2017).

Çalışmanın ilk aşamasında anne ve çocuk hakkında bilgi edinmek için Demografik Bilgi Formu, çocuğun gelişim düzeyini değerlendirmek için Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ve annenin duygu düzenleme becerisini belirlemek için Ebeveynler için Duygu Düzenleme Ölçeği (EDDÖ) değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın ikinci aşamasında anne-çocuk oyun etkileşiminde; annenin çocuğuyla oyun etkileşim düzeyini belirlemek için Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ-TV), çocuğun annesiyle oyun etkileşim düzeyini belirlemek için Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ-TV) araçları ile gözlemlenerek toplanmıştır. Gözlem araştırma yapılan davranışa objektif

yaklaşılması kadar gözlenip kayıt altına alınması da araştırmanın güvenilirliği bakımından önemlidir. Ancak gözlem doğal gözlem tekniğiyle de yapılabilmesi ve kurumdaki şartlar nedeniyle anne-çocuk oyun etkileşimlerinde doğal gözlem şeklinde bilgi edinilmesi ile gerçekleştirilmiş ve gözlem ve diğer ölçek sonuçları sunulmuştur.

2.3. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evreni Türkiye’deki 10 Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumudur. Bu kurumlarda çocuk sayısı ve ortam temel alınarak amaçlı örnekleme yöntemi ile örnekleme alınacak kurumlar belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi içeriği gereği, çalışmanın amacı doğrultusunda çalışma için bilgi verebilecek olan zengin durumların seçilerek derinlemesine detaylı araştırma yapılmasına fırsat vermektedir (Büyüköztürk ve ark., 2011). Amaçlı örnekleme yönteminde araştırmanın amacına en uygun olan durumlar, kişiler ya da nesneler tercih edilmektedir (Balcı, 2007). Türkiye’deki Ceza İnfaz Kurumları 2016 verileri göz önüne alındığında Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocuğun en fazla 1.sırada yer aldığı İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 4.sırada yer aldığı Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tercih edilmiştir (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2017). Ayrıca çocuklarıyla birlikte kalan ve çocuk ebeveyn etkileşimi için uygun fiziksel ortamın sağlanması nedeniyle Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu dahil edilmiştir. Toplamda 60 çocuk ve annesi amaçlı örnekleme yöntemiyle çalışmaya dahil edilmiştir.

Bu belirlenen kurumlarda ise araştırmaya dahil olacak ve çocukların belirlenmesinde ise aşağıdaki sınırlılıklar temel alınmıştır.

- Sıfır-altı yaş arası çocuğu olmak,
- Çocuğu ile birlikte yaşamış olmak,

- Şu an çocuğuyla birlikte yaşıyor olmak,
- Çocuğun yasal vasisi annesi olmak.

Adalet Bakanlığı'nda Ceza İnfaz Kurumunda sıfır-altı yaş arası çocuğuyla birlikte kalan tutuklu anneler hukuki açıdan çocuğun yasal vasisi olarak nitelendirilmektedir. Çocuğun annesi dışında yasal vasisi değişme durumunda çocuk devlet tarafından korunmasına ve yerleştirilmesine karar vermektedir. Hükümlü olan anneler vasi baba da olabilmektedir, ancak annesi ile birlikte kaldığı sürece okul öncesi gibi kurumlara çocuğun gidebilmesi için annesinden izin alınmaktadır. Boşanma gibi farklı durumlarda çocuğun vasisi değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların yasal vasisi annesi olan çocuklar çalışmaya katılım sağlamıştır. Vasisi olmayan anneler çalışma sınırlılıkları arasına girmektedir. Bu nedenle çalışmaya dahil edilme kriterleri arasına çocuğun yasal vasisinin annesi olma şartı da yer almaktadır.

Bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulduktan sonra Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 23 çocuktan 15'i, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 33 çocuk 20'si, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 17 çocuktan 5'i, Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 20 çocuk olmak üzere toplam 60 katılımcı çocuk ve anneleri çalışmaya dahil edilmiştir. Bu veriler 07.03.2022-11.03.2022 tarihleri arasında Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda, 21.03.2022-25.03.2022 tarihleri arasında İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda, 28.03.2022-30.03.2022 tarihleri arasında Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda, 20.04.2022-26.04.2022 tarihleri arasında Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda toplanmış olup, bu sınırlılıklar dışında Covid-19 Pandemi sürecinin etkisiyle anne ve çocuğun karantinaya alınmış olmaları da veri toplama çalışma örneklemini olumsuz etkileyen faktör olmuştur.

Çalışmaya katılanların çocuklarına yönelik bazı demografik bilgileri Çizelge 2.1'de sunulmuştur.

Çizelge 2.1. Çalışmaya Dahil Edilen Çocukların Demografik Özellikleri.

Değişken	Katılımcı	F	%
Cinsiyet	Kız	36	60,0
	Erkek	24	40,0
Doğum Sırası	Birinci	16	26,7
	İkinci	12	20,0
	Üçüncü	11	18,3
	Dördüncü ve daha sonra	21	35,0
Kardeş Sayısı	Kardeşi yok	13	21,7
	Tek kardeşi var	9	15,0
	İki kardeşi var	13	21,7
	Üç ve daha fazla kardeşi var	25	41,8
Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Durumu	Evet	25	41,7
	Hayır	35	58,3
Çocuğun Anne ile Birlikte Kalma Nedeni	Çocuğumdan ayırlamadığım için	11	18,3
	Başka insanlara güvenmediğim için	7	11,7
	Çocuğuma en iyi bakımı ben verebileceğim için	42	70,0
Çocuğun Anne Dışında Kalabileceği Birisinin Olma Durumu	Evet	42	70,0
	Hayır	18	30,0
Toplam		60	100,0

Çalışmaya katılan çocuklara ilişkin bazı demografik bilgiler incelendiğinde çocukların %60'ının kız, %35'inin dördüncü ya da daha sonraki doğum sırasında olduğu görülmektedir. Çocukların %41,8'i üç ve daha fazla kardeşi bulunmaktadır. Çocukların %58,3'ü okul öncesi eğitimden yararlanmamaktadır. Çocuğun anne ile birlikte kalma nedeni incelendiğinde annelerin %70'i çocuklarına en iyi bakımı kendileri verebileceğini düşünmektedir. Ayrıca %70'i çocuğun anne dışında da kalabileceği bir yeri olduğunu belirtmiştir. Çocukların yaş ortalamaları ay olarak incelendiğinde 39,53 (SS=18,28) olduğu görülmektedir. Çocukların anne ile birlikte kurumda kalma sürelerinin ortalaması da 22,48 (SS=18,93) ay olduğu görülmektedir.

Çizelge 2.2. Çalışmaya Dahil olan Anne ve Diğer Aile Üyelerine İlişkin Demografik Bilgiler.

Değişken	Katılımcı	F	%
Anne Yaşı	18-23 Yaşında	10	16,7
	24-27 Yaşında	15	25,0
	28-34 Yaşında	20	33,3
	35 Yaş ve üzeri	15	25,0
Baba Yaşı	18-23 Yaşında	6	10,0
	24-27 Yaşında	14	23,3
	28-34 Yaşında	17	28,4
	35 Yaş ve üzeri	23	38,3
Anne Öğrenimi	Okuryazar Değil	29	48,3
	İlkokul	16	26,7
	Ortaokul ve üzeri	15	25,0
Baba Öğrenimi	Okuryazar Değil	17	28,3
	İlkokul	24	40,0
	Ortaokul ve üzeri	19	31,7
Anne Dışında Ailede Ceza İnfaz Kurumunda Birinin Olması Durumu	Evet	36	60,0
	Hayır	24	40,0
Anneden Önce Ailede Ceza İnfaz Kurumunda Birinin Olması Durumu	Evet	29	48,3
	Hayır	31	51,7
Toplam		60	100,0

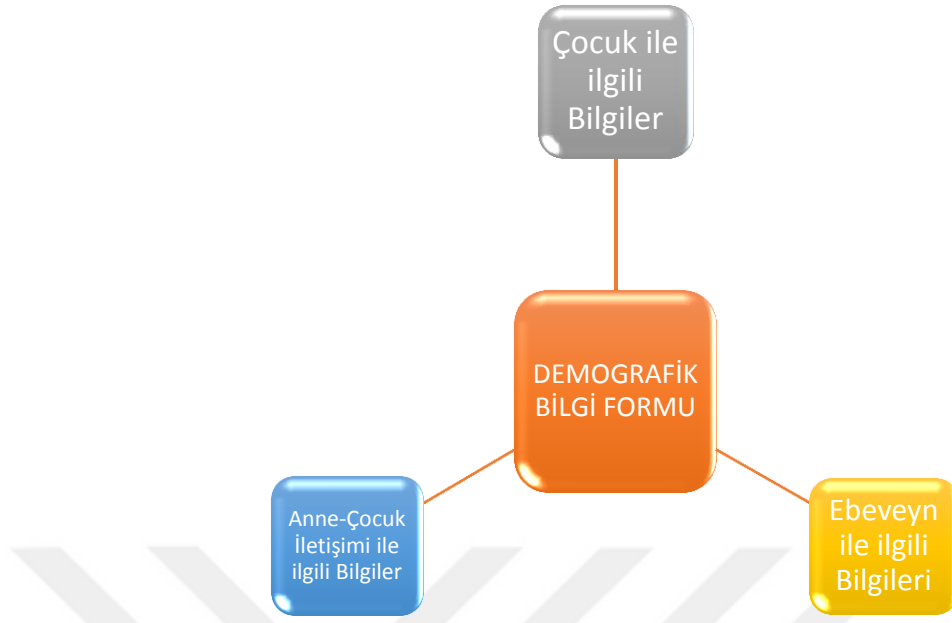
Çalışmaya katılanların kendilerine ve eşlerine ilişkin bazı demografik bilgiler incelendiğinde annelerin %33,3'ü 28-34 yaş arasında, babaların ise %38,3'ü 35 yaş ve üzerindedir. Annelerin %48,3'ü okuryazar değilken babaların %40'ı ilkokul mezunudur. Anne dışında ailede ceza infaz kurumunda birinin olması durumu incelendiğinde %60'ının evet dediği görülmektedir. Anneden önce ailede ceza infaz kurumunda birinin olması durumu incelendiğinde ise %51,7'sinin hayır dediği görülmüştür. Anne öğrenimi boyutunda ortaokul ve üzeri kısmındaki 15 anneden 5 ortaokul, 6 lise ve 4 üniversite mezunu olduğu; baba öğreniminde ise; ortaokul ve üzeri kısmında 19 babadan 9 ortaokul, 7 lise ve 3 üniversite mezunu olduğu saptanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada duygu düzenleme becerisine, çocuk ve aileleri hakkında bilgi toplamak amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, ebeveyn duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek amacı ile Arıkan ve Yıldız Bıçakçı (2021) tarafından uyarlaması yapılan Ebeveynler için Duygu Düzenleme Ölçeği (EDDÖ) ve çocuklardaki gelişimsel düzeyi belirleyebilmek için Kapıcı ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) kullanılmıştır. Araştırmada gözlem yoluyla annelerin çocukları ile oyun esnası sırasında etkileşimlerinin düzeylerini belirlemek amacıyla Diken (2009), tarafından uyarlanan Ebeveyn Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ-TV) ve Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ-TV) ana uyarlayıcı tarafından verilen 8 saatlik eğitim sonrasında gözlem formları ile kullanılmıştır.

2.4.1. Demografik Bilgi Formu

Bu form, araştırmaya dahil edilen ebeveynleri tanıtıcı (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir durumu vb.) özelliklerini içeren sorulardan oluşmaktadır. Formun 3 alt boyutu bulunmaktadır.

Şekil 2.1. Demografik Bilgi Formu Alt Boyutları.

2.4.2. Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)

EGE II ölçeği 3-60 ay arasındaki çocukların gelişimsel durumlarını 19 farklı yaş aralığında değerlendirir. Ölçeğin geçerlilik güvenirlik çalışması Kapıcı ve arkadaşları tarafından 2010 yılında yapılmıştır. Ölçek “İletişim, Kaba motor, İnce Motor, Problem Çözme ve Kişisel Sosyal” olmak üzere 5 alt başlıktan oluşur. Her alt beceri için tanımlanmış kesim noktaları vardır. Bu kesim noktaları ile gelişimin yaşlarına uygun olup olmadığı değerlendirilir. Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ölçeğinin yaş hassasiyeti bir yaştan altında iki ayda 1’dir. Ölçek 3 ay 0 gün ile 4 ay 30 gün arasında bulunan bebekleri aynı form ve puanlama skalası ile değerlendirilmektedir. Ölçek ebeveynler tarafından doldurulur ve çocuklarının ilgili becerileri başarıp başaramadığını puanlar. Puanlama sırasında “Evet” cevabı için on puan, “Ara Sıra” cevabı için beş puan, “Henüz Değil” cevabı için sıfır puan verilir. Daha sonra her bölümün puanları toplanarak çocuğun gelişimsel durumu değerlendirilir. EGE II gelişimsel değerlendirme sonuçlarında her bir gelişim alanı için toplanan puanlar çocuğun yaşına ve gelişim alanına göre normal veya yaşına

uygun gelişim göstermediğini ortaya koymaktadır. Ayrılan dönemler için tek bir puan olmayıp çocuğun bulunduğu yaşa göre gelişimsel durumu belirlenmektedir. Bütün gelişim alanlarının değerlendirilmesi sonucunda normal, izlem ya da riskli şeklinde genel değerlendirme yapılmaktadır. Her bir gelişim alanında normal gelişim gösterme genel değerlendirmede normal gelişim gösterdiğini, gelişim alanlarından birinde yaşına uygun gelişim göstermediğinde çocuğun izlenmesi gerektiğini, iki veya daha fazla gelişim alanında yaşına uygun gelişim göstermemesi durumunda riskli olabileceği ve uzman değerlendirmesine yönlendirilmesi gerektiği şeklinde yorumlanmaktadır. Uygulama toplam 10-15 dakika sürmektedir (Kapçı ve ark., 2010).

2.4.3. Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ- TV), Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ- TV)

EDDÖ Mahoney, Powell ve Finger (1986) tarafından zihinsel yetersizliği olan çocukların ebeveynleriyle olan etkileşimlerini ve etkileşimdeki davranışlarının niteliğini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur (Mahoney, Powell ve Finger, 1986). ÇDDÖ ise Mahoney ve Wheeden (1999), okul öncesi dönemdeki eğitim alan ve gelişimsel yetersizliği olan çocuklar açısından çocuk-ebeveyn etkileşim düzeylerini, etkileşime katılmalarını belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçeklerin Türkiye geçerlik ve güvenirliği Diken (2009) tarafından yapılmıştır. EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’de geçerlik ve güvenirliğine ilişkin yapı, kavram ve dil eşitliği kontrol edilerek uygun şartlar sağlanmıştır. EDDÖ-TV’de 12 maddenin 3 alt boyutta ele alındığını, ÇDDÖ-TV’de ise 2 alt boyut ile toplam 7 maddeden oluştuğu ve yüksek güvenirlik ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin birinci boyutu olan “Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma” ,86, “Duygusal İfade Edici Olma” olarak belirlenen ikinci alt boyut ,87, “Başarı Odaklı-Yönlendirici Olma” üçüncü alt boyutu .61 Cronbach alfa katsayıları tespit edilmiştir. EDDÖ-TV’deki 12 madde 3 alt boyutta yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla 15-25 dakika arasında her zaman nasıl oyun oynuyorlarsa o şekilde oyun oynadıkları oyun etkileşimleri sırasında gözlem yoluyla yapılan değerlendirmelerde ebeveyn ve çocuk davranışları her bir ölçekte yer

alan her bir madde için 1-5 arası puan verilerek derecelendirilmektedir. Bu derecelendirme puanları tüm alt ölçeklerde genel olarak (1) için “çok düşük düzeyi”, (3) için “orta düzeyi” ve (5) için “çok yüksek düzeyi” ifade etmektedir. “Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma” ve “Duygusal İfade Edici Olma” alt boyutunda çocuk değerlendirmesinde ise “Dikkat” ve “Başlatma” alt boyutunda ebeveyn ve çocukları (5) puan düzeyine getirebilmek hedeflenmektedir. “Başarı Odaklı ve Yönlendirici Olma” alt boyutunda hedef ebeveynlerin (3) puan düzeyine ortalama bir puan alması amaçlanmaktadır. Bu alt boyutta az puan da aşırı puan alma da çocuğa ve ebeveyne etkileşim açısından zarar verdiğini göstermektedir. EDDÖ-TV’nin 3 alt boyutu ve alt maddeleri ise; “Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma” alt boyutunda “Duyarlı Olma, Yanıtlayıcı Olma, Etkili Olma ve Yaratıcı Olma” maddeleri “Duygusal İfade Edici Olma” alt boyutunda “Kabullenme, Keyif Alma, Sözel Pekiştirme Kullanma, Sıcak Olma ve Duygusal İfade Edici Olma” maddeleri ve “Başarı Odaklı ve Yönlendirici Olma” alt boyutunda ise “Başarı Odaklı Olma, Yönlendirici Olma ve Etkileşim Hızı” maddeleri bulunmaktadır. ÇDDÖ-TV’nin “Dikkat” alt boyutunda “Dikkat, Devamlılık, Katılım, İşbirliği” maddeleri; “Başlatma” alt boyutunda “Başlatma, Ortak Dikkat ve Duygusal Durum” maddeleri yer almaktadır (Diken, 2009). EDDÖ-TV’de ebeveynin Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ve Duygusal İfade Edici alt boyutunda gözlem sonuçlarının 5 puana yakın olması etkileşim sırasında ebeveynin çocuğunun ilgilerinin farkına vararak ilgilerine uygun şekilde davrandığı ve çocuğuyla daha sıcak, yapılan aktiviteden memnuniyetini gösterdiği ve çocuğuda bu konuda destelediği; 1 puana yakın olması ise çocuğuna karşı ilgili ve duyarlı olmadığı, aktivitede kendine ve çocuğuna karşı daha az duygularını ve ifadelerini gösterdiği anlamına gelmektedir. Başarı Odaklı ve Yönlendirici Olma alt boyutunda 3 puan ebeveynin çocuğunun ilgisi dahilinde oyun içerisinde ortalama bir eğitim, destekleme ve yönlendirme yapıldığını, etkileşim sırasında çok yavaş ya da çok hızlı bir sürecin olmadığını göstermektedir. ÇDDÖ-TV’de çocuğun ebeveyniyle kurduğu oyuna yönelik dikkati ve devamlılığı, katılım süreci oyunlardaki kurulan ortak dikkat, oyun başlatma ve çocuğun oyundan keyif alması gibi Dikkat ve Başlatma alt boyutlarında 5 puana yakın puan aldığında çocuğunda süreçte aktif ve etkili olduğunu göstermektedir. Puan azaldıkça çocuğun katılımı ve oyun içerisindeki durumunu olumsuz yönde etkilediği şeklinde yorumlanmaktadır.

2.4.4. Ebeveynler için Duygu Düzenleme  l eği

Ebeveynler için Duygu Düzenleme  l eği, Rodriguez ve Shaffer (2020) tarafından geliştirilmiş ve Arıkan ve Yıldız Bıçakçı (2021) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması ile Türkiye uyarlaması yapılmıştır. Ölçek, ebeveynlerin çocuklarıyla olan yaşantılarında oluşan duygu düzenlemenin ebeveynlik, ebeveyn- ocuk etkileşimleri ve ebeveynlik davranışları ile ilgili deneyimleri değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert olarak (1 = hiçbir zaman, 2 = nadiren, 3 = ara sıra, 4 = sıklıkla, 5 = her zaman) puanlanmaktadır ve ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek Kişisel Farkındalık (10 madde), Bastırma (4 madde) ve Ruminasyon (4 madde) olarak üç alt boyutu içermektedir. Kişisel Farkındalık 1-10, baskılama 11-14, Ruminasyon 15-18 arası maddeleri içermiştir. Kişisel Farkındalık olası skoru (10-50), Bastırma olası skoru (4-20), Ruminasyon olası skoru (4-20) şeklinde olup, orijinal çalışmada toplam puan olarak ele alınmadığı 3 ayrı boyut üzerinde puanlar açıklanması nedeniyle çalışmada Kişisel Farkındalık, Bastırma Ve Ruminasyon alt boyutlarında puanlama analizi gerçekleştirilmiştir. 3 alt boyutta puanların yüksek olması ebeveynlerdeki olumlu duygu düzenleme becerisini işaret etmektedir. Bu puan aralığında düşük puanlamalarda duygu düzenleme sorunu oluşturabilmektedir. Rodriguez & Shaffer (2020) tarafından gerçekleştirilen ölçek topluma uygun olduğu belirlenerek uygunluğu sağlanmıştır. Ebeveynler için Duygu Düzenleme  l eği'nin geliştirildiği orijinal makalede Kişisel Farkındalık boyutu için Cronbach alfa değerı 0,86; Bastırma boyutu için Cronbach alfa değerı 0,81 ve Ruminasyon boyutu için Cronbach alfa değerı 0,76 olarak belirlenmiştir. Ebeveynler için Duygu Düzenleme  l eği "Kişisel Farkındalık" alt boyutu; duygularını bir kenara koyma özgün hissettiğinde çocuğuna karşı davranma tutumu, çocuğuna kızgın olduğundaki tepkisi, çocuğuna karşı özgün olduğundaki tepkisi, çocuğun yardıma ihtiya ı olduğunda duygularını bir kenara koyması gibi ifadeleri içermektedir. "Bastırma" alt ölçeğinde ise çocuğuna olan öfkesini düşünmemesi, bu konuda yapacağı şeylerin çok az olması, olumsuz duygular üzerindeki düşünmeme durumu gibi ifadeleri bulunmaktadır. "Ruminasyon"da ise çocuğa ya da başka birine kızdığında kendini suçlu hissetmesi, çocuğum başarı veya başarısızlıklarından hata olduğunu düşünmesi

çocuğuna ne kadar yardımcı olursa olsun sürekli kendini suçlu hissetmesi gibi ifadeler yer almaktadır (Rodriguez ve Shaffer, 2020).

Arıkan ve Yıldız Bıçakçı (2021), Türk kültürüne uyarlama çalışması kapsamında kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliğine ait sonuçlar ortaya koyulmuştur. “Kişisel Farkındalık” boyutu için Cronbach alfa katsayısı 0,85 ve McDonald omega katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır.” Bastırma” boyutu için Cronbach alfa katsayısı 0,78 ve McDonald omega katsayısı 0,79 olarak belirlenmiştir. “Ruminasyon” boyutu için Cronbach alfa katsayısı 0,69 ve McDonald omega katsayısı 0,70 olarak bulunmuştur. Uyum indeksleri değerlendirildiğinde üç boyutlu olan modelin çalışmadaki veriye uyum sağladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonu değerlerinin 0,32 ile 0,68 arasında değiştiği belirlenmiştir. Üst grup ile alt grup arasında yapılan t testi sonucunda ise tüm maddeler için anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre, Ebeveynler için Duygu Düzenleme Ölçeğinde yer alan maddelerin alt grupta yer alan bireyler ile üst grupta yer alan bireyleri ayırmada başarılı olduğu söylenebilir. Ölçüt geçerliğinde ise Ebeveynler için Duygu Düzenleme Ölçeği (EDDÖ)’nün “Kişisel Farkındalık” boyutu ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği paylaşımına açık olma ($r = 0,409$), saygı-kabul ($r = 0,588$), duyarlılık ($r = 0,606$) ve problem çözme ($r = 0,592$) boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin Kişisel Farkındalık puanları arttıkça Paylaşım Açık Olma, Saygı-Kabul Duyarlılık ve Problem Çözme puanları da artmaktadır. Ebeveynler için Duygu Düzenleme Ölçeğinin Ruminasyon boyutu ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Engelsiz Dinleme ($r = -0,167$), Problem Çözme ($r = -0,090$) boyutları arasında negatif yönlü düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynler için duygu düzenlenmesinin Türk kültürüne uyarlaması yapılan bu çalışmada ölçek için hesaplanmış olan güvenirlik katsayıları, maddelere ilişkin faktör yükleri, Kişisel Farkındalık, Bastırma ve Ruminasyon uyum indeksleri orijinal ölçeğe orta düzeyde iyi uyum sergilediğini göstermiştir. Ebeveynin duygu düzenlemesinde Kişisel Farkındalık alt boyutundan yüksek puan alması duygu düzenleme becerisini gerçekleştirdiğini gösterebilmektedir. Bastırma alt boyutunda

puanın yüksek olması ebeveynin çocuğuna karşı oluşan davranış ve olaylarda kendi duygularını ifade etmediği, duygularını göstermediği şeklinde belirtilmektedir. Ruminasyon alt boyutunda ise yüksek puan olması ebeveynin çocuğu için yaptığı davranışlar ne kadar olursa olsun ebeveynin kendisini yetersiz ve çocuğuna yaptığı şeylerde eksik kalma düşüncesine yönelik suçluluk duygusunun artmasına neden olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

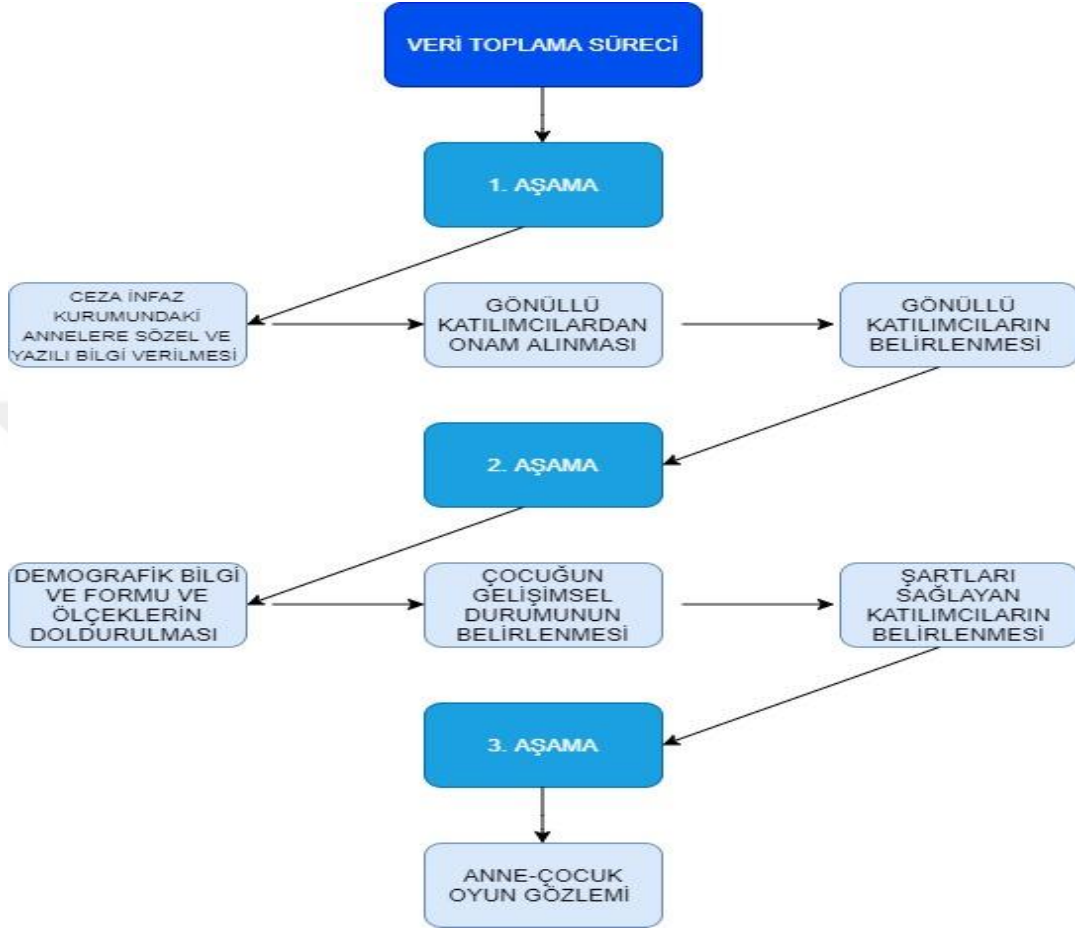
2.5. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinden önce araştırmanın içeriğine yönelik literatür bilgisi, amaç, kapsam ve içeriğini açıklayan formlar ile birlikte Ankara Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'na başvurulmuştur. Çalışmada kullanılacak olan ölçek ve formlar için gerekli izinler alınmıştır (Ek 5- Ek 6). Gözlem ölçeği için eğitim alınarak gözlem formu öğrenilmiştir (Ek 7). Çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna ve çalışmanın yapılması için Etik Kurul izni alınmıştır (Ek 1). Ardından çalışmanın yapılacağı kurumlar için Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden çalışmanın amacı, kapsamı ve içeriği ile ilgili gerekli izin ve formlar gönderilerek izin alınmıştır (Ek 2).

Kurum izinleri sonrasında sırasıyla Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na gidilmiştir. Kurumlarda Ceza İnfaz Memuru ile birlikte çalışmaya veri toplama aşamasında çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlanabilmesi için annelere çalışma anlatılmış ardından annelerden hem kendileri hem de vasisi olduğu çocuğu için çalışmaya katılmayı kabul ettiğine dair Aydınlatılmış Onam Formu üzerinden onamları alınmıştır (Ek 3). Çalışmaya gönüllü olarak katılan annelerden Demografik Bilgi Formu ve EDDÖ aracılığıyla gerekli bilgiler alınmıştır (Ek 4- Ek 8). Ardından anne ve çocuğu birlikteyken çocuğa Erken Çocukluk Gelişimi Envanteri II (EGE II) uygulanmıştır.

Son olarak hem annelerin uygulama sürecini yani anne-çocuk etkileşimini hem de annesine yönelik çocuğun davranış ve duygu durumu sürecine odaklanabilmek adına kurum içerisindeki ortamda anne-çocuk oyun etkileşimi gözlemlenmiştir. COVID-19 tedbirleri kapsamında oyun alanına anne ve çocuk alınmadan ortam havalandırılarak ortam ve oyuncaklar dezenfekte edilmiştir. “Gözlem yapılan ortamda (oyun alanları) çocuğun ilgi, özellikleri ve gelişimine uygun oyuncak (çocuğun ilgisine uygun çeşitli oyuncaklar) ve araç-gereçler (resim yapma ve kitap okuma etkinliği gibi etkinlikler için araç-gereçler) ile yerde halının olduğu ve aynı zamanda da masa başı etkinliği yapacak bir ortam (yerde halı, çocuğun düzeyine uygun masa ve 2 sandalye) düzenlenmiş, buna uygun oyun ortamlarında çalışma yapılmıştır.” Gözlem, oyun alanında tek seans olarak gerçekleştirilmiş olup Ceza İnfaz Kurumu’ndaki anne ve yanında kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocuğu ile oyun oynama sürecindeki yaklaşık 15-25 dakika arasındaki etkileşimlerinde gerçekleştirilmiştir. Ortama anne ve çocuk geldiğinde “çocuk ile her zaman nasıl oynuyorsanız lütfen aynı şekilde oynayınız. İsteddiğiniz araç-gereç ya da oyuncak ile oynayabilirsiniz.” diyerek başka bir yönerge vermeden oyun oynama süreçleri gözlemlenmiştir. Anne-çocuk oyun gözlemi oyun sırasında her bir anne ve çocuk için tek ve birebir doğal gözlem şeklinde yapılmıştır. Her bir gözlemde anneye yönelik incelenen ölçekte (EDDÖ-TV) duyarlı olma, yanıtlayıcı olma, etkili olma, yaratıcı olma, kabullenme, keyif alma, sözel pekiştireç kullanma, sıcak olma, duygusal ifade edici olma, başarı odaklı olma, yönlendirici olma, etkileşim hızı maddelerine; çocuk için incelenen ölçekte (ÇDDÖ-TV) dikkat, devamlılık, katılım, iş birliği, başlatma, ortak dikkat, duygusal durum maddelerine dikkat edilmiştir. Gözlem sonuçları, Diken, Topbaş ve Diken (2009), tarafından uyarlanan Ebeveyn Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ-TV) ve Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ-TV) gözlem formlarına kaydedilmiştir. Çalışma grubunun %25 (15 katılımcı) EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV güvenilirliğini sağlamak amacıyla Sayın Danışman Hocam ile gözlemlerde iki farklı kodlama yaparak kodlamalar karşılaştırılmıştır. Her görüşme yaklaşık 60 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda 60 anne ve 60 çocuktan Demografik Bilgi Formu, Ebeveynlerde Duygu Düzenleme Ölçeği (EDDÖ), Erken Çocukluk Gelişimi Envanteri II (EGE II) ve Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ-

TV), Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ- TV) sonuçları elde edilmiştir.

Şekil 2.2. Veri Toplama Süreci Gönüllü Katılım İşlem Basamakları.

2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için ikili grup karşılaştırmalarında örneklem sayısının 5 ve altında olması durumunda bile t testinin uygulanabilir olduğu bilinmektedir (de Winter, 2013) fakat yapılan çalışmada alt gruplar 30'un altında kaldığı için Gibbons ve Chakraborti (1991)'nin belirttiği gibi Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise örneklem sayısının 5 ve üzerinde olması durumunda Kruskal Wallis Testinin uygulanabilir olduğu da ifade edilmektedir (Mahoney ve Magel, 1996). Bu sebeple ikiden fazla olan grup karşılaştırmalarında

Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi kullanılırken Tip 1 hatanın engellenmesi amacıyla anlamlılık derecesi 0,05'in bağımsız değişken içerisindeki gruplama sayısına bölünerek ortaya çıkan sonucun anlamlılık derecesi sınır değeri olarak kullanılması yöntemi olan Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır (Eral ve Vehid, 2013). Ölçekler arasındaki ilişkinin incelenmesi sırasında ise veri setinin toplamı üzerinden analiz yapıldığı ve normal dağılım görüldüğü analizlerde Pearson Korelasyon görülmeyen durumlarda Spearman's Rho katsayısı kullanılarak korelasyonlar incelenmiştir. Cohen (1988) korelasyon katsayısı değerinin ,10 ile ,29 arasında olmasını küçük; ,30 ile ,49 arasında olmasını orta ve ,50 ile 1,00 arasında olmasını büyük bir ilişkinin olduğunu ifade etmiştir. Kategorik değişkenlerin incelenmesinde ise test varsayımlarının sağlanmaması durumunda Fisher-Freeman-Halton (Genelleştirilmiş Fisher) Testi kullanılmıştır.

EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'ye ilişkin kodlamaların uygunluğu için en az iki kodlayıcının toplam veri setinin en az %20'sini birlikte kodlamaları gerekmektedir (Diken, 2009). Bu bağlamda toplam 60 katılımcıdan 15 katılımcının dahil olduğu veri setinde kodlayıcılar arasındaki uyumun belirlenmesi için Kendall's Tau-b korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Çünkü düşük örneklem gruplarında Spearman's Rho yerine Kendall's Tau-b analizi daha etkili sonuçlar vermektedir (Alpar, 2016).

Kodlayıcılar arası uyuma ilişkin yapılan Kendall's Tau-b analizi Çizelge 2.3'te verilmiştir.

Çizelge 2.3. Kodlayıcılar Arası Uyum Analizi.

Ölçek	Alt Boyut	Kendall's Tau-b	p
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	1,000	,000**
	Duygusal İfade Edici Olma	1,000	,000**
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	1,000	,000**
ÇDDÖ-TV	Dikkat	1,000	,000**
	Başlatma	1,000	,000**

(2-yönlü); **p<0,01

Kodlayıcılar arasındaki ilişki Çizelge 2.3'te Kendall's Tau-b ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre kodlayıcılar arası mükemmel bir uyum olduğu görülmektedir. Kodlayıcıların ikisi de aynı kodlamaları yaptığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,01$).

3. BULGULAR

Bu bölümde Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocukların anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada sürece ilişkin çocuğun Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ile ilgili gelişimsel bulguları ve anne duygu düzenlemesiyle anne-çocuk etkileşimine ait anne ve çocuk ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ile ilgili gelişimsel bulguları ve annelerin duygu düzenlemesiyle anne-çocuk etkileşimine ait anne ve çocuk ile ilgili bulgular olmak üzere 2 alt boyutta sunulmuştur.

3.1. Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ile ilgili Gelişimsel Bulguları

Çalışmaya katılan çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeyi ile aldıkları puanlar Çizelge 3.1'de sunulmuştur.

Çizelge 3.1. Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanterinden II (EGE II) 'den Aldıkları Puanların Dağılımı

Değişken	Gelişim Durumu	0-36 Ay		37-72 Ay		Genel	
		F	%	F	%	F	%
EGE İletişim	Tipik	15	62,5	22	61,1	37	61,7
	Atipik	9	37,5	14	38,9	23	38,3
EGE Kaba Motor	Tipik	18	75,0	31	86,1	49	81,7
	Atipik	6	25,0	5	13,9	11	18,3
EGE İnce Motor	Tipik	13	54,2	12	33,3	25	41,7
	Atipik	11	45,8	24	66,7	35	58,3
EGE Problem Çözme	Tipik	11	45,8	9	25,0	20	33,3
	Atipik	13	54,2	27	75,0	40	66,7
EGE Kişisel-Sosyal	Tipik	16	66,7	31	86,1	47	78,3
	Atipik	8	33,3	5	13,9	13	21,7
EGE Genel	Tipik	4	16,7	3	8,3	7	11,7
	İzlem	7	29,2	9	25,0	16	26,7
	Riskli	13	54,2	24	66,7	37	61,6
Toplam		24	100,0	36	100,0	60	100,0

Çalışmaya katılan çocukların gelişiminin değerlendirilmesi Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ile tespit edilmiştir. Buna göre çocukların %38,3'ü İletişim becerilerinde, %18,3'ü Kaba Motor becerilerinde, %58,3 İnce Motor becerilerinde, %66,7'si Problem Çözme becerilerinde ve %21,7'si Kişisel-Sosyal becerilerde geri olduğu görülmektedir. Genel değerlendirmede ise çocukların %61,6'sının da riskli grupta olduğu tespit edilmiştir. 0-36 ay grubunda 24, 36-72 ay grubunda 36 çocuğun olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.2'de çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeyleri ile annelerin öğrenim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Ki-kare analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.2. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Anne Öğrenim Durumu Arasındaki Ki-Kare Analizi.

Değişkenler	Değişken Düzeyleri	Tipik		İzlem		Riskli		χ^2	p
		f	%	f	%	f	%		
Anne	Okuryazar Değil	4	6,7	3	5,0	22	36,7	12,051 ¹	,010*
Öğrenim	İlkokul	0	0,0	6	10,0	10	16,7		
Durumu	Ortaokul ve üzeri	3	5,0	7	11,7	5	8,3		
Toplam		7	11,7	16	26,7	37	61,7		

*p<0,05; ¹Fisher Exact Testi

Çalışmaya katılan çocukların gelişim düzeyleriyle annelerin öğrenim durumlarının ki-kare ile karşılaştırılması Çizelge 3.2'de incelenmiştir. Buna göre; annelerin öğrenim durumları ile çocukların gelişim düzeylerinin karşılaştırılması incelendiğinde; annelerin öğrenim durumları ile çocuklarının gelişim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0,05). Annesi okuryazar olmayan çocukların %36,7'si riskli grupta yer almaktadır.

Çizelge 3.3'te çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeylerinde çocuklarının yetişkin iletişim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Ki-kare analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.3. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Diğer Yetişkinlerin İletişim Düzeyleri Arasındaki Ki-Kare Analizi.

Değişkenler	Değişken Düzeyleri	Tipik		İzlem		Riskli		χ^2	p
		f	%	f	%	f	%		
Diğer	Sürekli olumlu iletişim kurar	1	1,7	10	16,7	17	28,3		
Yetişkinlerin Çocukla İletişimi	Genel olarak olumlu iletişimi vardır	4	6,7	3	5,0	18	30,0	9,120 ¹	,034*
	Zaman geçirmiyor	2	3,3	3	5,0	2	3,3		
Toplam		7	11,7	16	26,7	37	61,7		

*p<0,05; ¹Fisher Exact Testi

Çalışmaya katılan çocukların gelişim düzeyleriyle yetişkinlerin çocukla iletişim durumları arasındaki ki-kare ile karşılaştırılması Çizelge 3.3'te incelenmiştir. Buna göre; diğer yetişkinlerin iletişim durumları ile çocukların gelişim düzeylerinin karşılaştırılması incelendiğinde; diğer yetişkinlerin iletişimi ile çocukların gelişim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0,05). Diğer yetişkinlerin çocuklarla genel olarak olumlu iletişim kuranların %30'u riskli grupta yer almaktadır.

Çizelge 3.4'te çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeylerinde annelerin çocuklarıyla koğuş (oda) alanında birebir geçirdikleri süreye göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Ki-kare analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.4. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Annelerin Çocuğuyla Koğuşta (Odada) Birebir Geçirdiği Süre Arasındaki Ki-Kare Analizi.

Değişkenler	Değişken Düzeyleri	Tipik		İzlem		Riskli		χ^2	p
		f	%	f	%	f	%		
Çocukla Koğuşta (Odada) Birebir Geçirdiği Süre	1-6 Saat	1	1,7	2	3,3	5	8,3		
	7-10 Saat	1	1,7	2	3,3	9	15,0		
	11-12 Saat	2	3,3	3	5,0	11	18,3	3,184 ¹	,822
	Bütün gün	3	5,0	9	15,0	12	20,0		
Toplam		7	11,7	16	26,7	37	61,7		

*p<0,05; ¹Fisher Exact Testi

Çalışmaya katılan çocukların gelişim düzeylerinde annelerin çocuklarıyla koğuş (oda) alanında birebir geçirdikleri sürenin ki-kare ile karşılaştırılması Çizelge 3.4'te incelenmiştir. Buna göre; çocuğun anne ile koğuşta birebir geçirdiği süre ile çocukların gelişim düzeylerinin karşılaştırılması incelendiğinde; çocuğun anne ile koğuşta (odada) birebir geçirdiği süre ile çocukların gelişim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Çocuğuyla koğuş alanında tüm gün zaman geçirenlerin %20'sinin çocuğu riskli grupta yer almaktadır.

Çizelge 3.5'te çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeylerinde çocuklarıyla annelerin oyun alanında birebir geçirdikleri süreye göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Ki-kare analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.5. Çocukların EGE II'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleri ile Annelerin Çocuğuyla Oyun Alanında Birebir Geçirdikleri Süre Arasındaki Ki-Kare Analizi.

Değişkenler	Değişken Düzeyleri	Tipik		İzlem		Riskli		χ^2	p
		f	%	f	%	f	%		
Çocukla	1-6 Saat	1	1,7	5	8,3	12	20,0	9,732 ¹	,093
Oyun	7-10 Saat	0	0,0	2	3,3	9	15,0		
Alanında	11-12 Saat	3	5,0	1	1,7	1	1,7		
Birebir									
Geçirdikleri	Zaman geçirmiyor	3	5,0	8	13,3	15	25,0		
Süre									
Toplam		7	11,7	16	26,7	37	61,7		

* $p<0,05$; ¹Fisher Exact Testi

Çalışmaya katılan çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeylerinde çocuklarıyla annelerin oyun alanında birebir geçirdikleri sürenin ki-kare ile karşılaştırılması Çizelge 3.5'te incelenmiştir. Buna göre; çocukların anneleri ile oyun alanında birebir geçirdikleri süre ile çocukların gelişim düzeylerinin karşılaştırılması incelendiğinde; çocukların anneleriyle oyun alanında birebir geçirdikleri süre ile çocukların gelişim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Çocuklarıyla 1-6 saat arasında zaman geçirenlerin %20'si riskli grupta yer almaktadır.

3.2. Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutu ile ilgili Bulgular

Çizelge 3.6'da annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Mann Whitney U testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.6. Çocukların Cinsiyetlerine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları.

Ölç.	Değişken	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Kız	36	31,17	1122,00	408,000	708,000	,716
		Erkek	24	29,50	708,00			
	Bastırma	Kız	36	27,32	983,50	317,500	983,500	,083
		Erkek	24	35,27	846,50			
	Ruminasyon	Kız	36	29,31	1055,00	389,000	1055,000	,511
		Erkek	24	32,29	775,00			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Kız	36	32,90	1184,50	345,500	645,500	,188
		Erkek	24	26,90	645,50			
	Duygusal İfade Edici Olma	Kız	36	32,56	1172,00	358,000	658,000	,262
		Erkek	24	27,42	658,00			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Kız	36	32,15	1157,50	372,500	672,500	,364
		Erkek	24	28,02	672,50			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Kız	36	31,81	1145,00	385,000	685,000	,475
		Erkek	24	28,54	685,00			
	Başlatma	Kız	36	33,21	1195,50	334,500	634,500	,136
		Erkek	24	26,44	634,50			

*p<0,05

Çizelge 3.6'da çocukların cinsiyetlerine göre ölçeklerden alınan puanların karşılaştırılması Mann Whitney U testi ile sağlanmıştır. Buna göre annelerin EDDÖ'den aldığı puanlar çocuklarının cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV'den aldığı puanlar çocuklarının cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanlar çocuklarının cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bir diğer deyiş ile çocukların cinsiyetleri annelerin ölçeklerden aldıkları puanları istatistiksel olarak etkilememektedir.

Çizelge 3.7'de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların yaşlarına göre istatistiksel olarak ilişkisinin olma durumu yapılan korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.7. Çocukların Yaşlarına Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Korelasyon Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Korelasyon	Yaş (AY) ⁺	0-36 Yaş (AY) ⁺⁺	37-72 Yaş (AY) ⁺⁺
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	r	-,175	-,196	-,033
		p	,182	,359	,847
		N	60	24	36
	Bastırma	r	-,022	,060	-,099
		p	,866	,782	,564
		N	60	24	36
	Ruminasyon	r	,094	-,055	,042
		p	,474	,800	,807
		N	60	24	36
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	r	-,056	,528**	,074
		p	,673	,008	,670
		N	60	24	36
	Duygusal İfade Edici Olma	r	,007	,466*	,240
		p	,961	,022	,159
		N	60	24	36
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	r	,038	,204	,080
		p	,772	,340	,643
		N	60	24	36
ÇDDÖ-TV	Dikkat	r	,139	,342	,166
		p	,288	,102	,334
		N	60	24	36
	Başlatma	r	,237	,533**	-,052
		p	,068	,007	,765
		N	60	24	36

(2-yönlü); $p<0,05$; ⁺Pearson Korelasyon; ⁺⁺Spearman Korelasyon

Çizelge 3.7’de çocukların yaşlarına göre ölçeklerden alınan puanların ilişkisi korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Buna göre annelerin EDDÖ’den aldığı puanlar çocukların genel yaş, 0-36 ve 37-72 ay grubu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanlar çocukların genel yaş ve 37-72 ay grubu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Fakat yaş gruplarına her özel göre incelendiğinde 0-36 arasında çocuğu olan annelerin EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($r=,528$; $p<0,01$) alt boyutunda pozitif yönlü büyük, EDDÖ-TV Duygusal İfade Edici Olma ($r=,466$; $p<0,05$) alt boyutunda pozitif yönlü orta düzeyde çocukların yaşlarıyla ilişkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanlar çocukların genel yaş ve 37-72 yaş grubu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Buna rağmen ÇDDÖ-TV Başlatma ($r=,533$; $p<0,01$) alt boyutunda 0-36 aydaki çocukların pozitif yönlü büyük düzeyde yaşlarıyla ilişkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.8’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların kurumda kalma sürelerine göre istatistiksel olarak ilişkisinin olma durumu yapılan korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.8. Çocukların Kurumda Kalma Sürelerine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Korelasyon Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Korelasyon	Kurumda Kalma Süresi (AY) ⁺	0-36 Ay Kurum Süresi ⁺⁺	37-72 Ay Kurum Süresi ⁺⁺
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	r	-,352**	-,428*	-,301
		p	,006	,037	,074
		N	60	24	36
	Bastırma	r	,173	,157	,272
		p	,186	,463	,108
		N	60	24	36
	Ruminasyon	r	,129	-,157	,069
		p	,326	,464	,690
		N	60	24	36
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	r	,046	,704**	,093
		p	,729	,000	,589
		N	60	24	36
	Duygusal İfade Edici Olma	r	-,003	,535**	,054
		p	,985	,007	,756
		N	60	24	36
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	r	-,118	,311	-,120
		p	,369	,140	,487
		N	60	24	36
ÇDDÖ-TV	Dikkat	r	,221	,310	,199
		p	,090	,141	,244
		N	60	24	36
	Başlatma	r	,249	,462*	,158
		p	,055	,023	,358
		N	60	24	36

(2-Yönlü); **p<0,01; ⁺Pearson Korelasyon; ⁺⁺Spearman Korelasyon

Çizelge 3.8’de çocukların kurumda kalma sürelerine göre ölçeklerden alınan puanların ilişkisi korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Buna göre annelerin duygusal düzenlemelerinden olan EDDÖ’den Kişisel Farkındalıklarıyla çocukların tamamının kurumda kalma süreleri arasında negatif yönlü orta düzeyde ($r=-,352$; $p<0,01$); 0-36 ay çocukların kurumda kalma süreleri arasında da negatif yönlü orta düzeyde ($r=-,428$; $p<0,05$) bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Bir diğer deyiş ile çocukların kurumda kalma süresi arttıkça annelerin Kişisel Farkındalık duygu durumunu düzenlemesinde azalmanın olduğu söylenebilir.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanlar ile tüm yaş grubundaki çocuklarının kurumda kalma süresi değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır

($p>0,05$). Fakat 0-36 ay grubundaki çocuklar ayrıca incelendiğinde çocukların kurumda kalma süreleri ile annelerinin EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($r=,704$; $p<0,01$) alt boyutunda pozitif yönlü büyük, EDDÖ-TV Duygusal İfade Edici Olma ($r=,535$; $p<0,01$) alt boyutunda pozitif yönlü büyük düzeyde ilişkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanların tüm yaş grubundaki çocuklarının kurumda kalma süresi değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bununla birlikte 0-36 ay grubundaki çocuklar ayrıca incelendiğinde çocukların kurumda kalma süreleri ile çocukların ÇDDÖ-TV Başlatma ($r=,462$; $p<0,05$) alt boyutunda pozitif yönlü orta düzeyde ilişkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bir diğer değiş ile çocukların kurumda kalma süreleriyle ölçeklerden alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çizelge 3.9'da annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle annelerin öğrenim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.9. Annelerin Öğrenim Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Öğrenim Durumu	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Okuryazar Değil ^a	29	29,36	2	2,423	,298	
		İlkokul ^b	16	36,03				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	26,80				
	Bastırma	Okuryazar Değil ^a	29	34,47	2	2,920	,232	
		İlkokul ^b	16	26,63				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	26,97				
	Ruminasyon	Okuryazar Değil ^a	29	29,16	2	1,257	,533	
		İlkokul ^b	16	34,63				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	28,70				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Okuryazar Değil ^a	29	24,33	2	11,053	,004* c>a	
		İlkokul ^b	16	30,31				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	42,63				
	Duygusal İfade Edici Olma	Okuryazar Değil ^a	29	23,74	2	9,663	,008* c>a	
		İlkokul ^b	16	33,53				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	40,33				
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Okuryazar Değil ^a	29	27,95	2	2,930	,231	
		İlkokul ^b	16	28,97				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	37,07				
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Okuryazar Değil ^a	29	26,26	2	4,830	,089	
		İlkokul ^b	16	30,81				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	38,37				
	Başlatma	Okuryazar Değil ^a	29	25,79	2	4,608	,100	
		İlkokul ^b	16	32,94				
		Ortaokul ve üzeri ^c	15	37,00				

*p<0,05

Çizelge 3.9'da EDDÖ'den aldığı puanların annelerin öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin öğrenim durumu ile EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($X^2=11,053$; $p<0,05$) ve Duygusal İfade Edici Olma ($X^2=9,663$; $p<0,05$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi öğrenim durumu arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre hem Duyarlı Yanıtlayıcı Olma hem de Duygusal İfade Edici Olma alt boyutlarında ortaokul ve üzerinde mezun olan annelerin okuryazar olmayan annelere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalarının olduğu saptanmıştır.

Anne çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanlar annelerin öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.10'da annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle annelerin çocuklarıyla oyun alanından yararlanma durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Mann Whitney U testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.10. Çocuklarla Oyun Alanından Yararlanma Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları.

Ölç.	Değişken	Yararlanma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Evet	40	29,40	1176,00	356,000	-,693	,488
		Hayır	20	32,70	654,00			
	Bastırma	Evet	40	31,15	1246,00	374,000	-,409	,682
		Hayır	20	29,20	584,00			
	Ruminasyon	Evet	40	31,89	1275,50	344,500	-,882	,378
		Hayır	20	27,73	554,50			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Evet	40	28,68	1147,00	327,000	-1,155	,248
		Hayır	20	34,15	683,00			
	Duygusal İfade Edici Olma	Evet	40	28,80	1152,00	332,000	-1,071	,284
		Hayır	20	33,90	678,00			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Evet	40	30,08	1203,00	383,000	-,270	,787
		Hayır	20	31,35	627,00			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Evet	40	30,85	1234,00	386,000	-,221	,825
		Hayır	20	29,80	596,00			
	Başlatma	Evet	40	30,16	1206,50	386,500	-,214	,830
		Hayır	20	31,18	623,50			

* $p<0,05$

Çizelge 3.10'da annelerin çocuklarıyla oyun alanından yararlanma durumlarına göre ölçeklerden alınan puanların karşılaştırılması Mann Whitney U testi ile sağlanmıştır. Buna göre annelerin EDDÖ'den aldığı puanların oyun alanından yararlanma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV'den aldığı puanların oyun alanından yararlanma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanların oyun alanından yararlanma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bir diğer deyiş ile annelerin çocuklarıyla oyun alanından yararlanma durumları ölçeklerden alınan puanlardan istatistiksel olarak etkilememektedir.

Çizelge 3.11'de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların uzmanlarla vakit geçirme sıklığına göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.11. Çocukların Uzmanlarla Vakit Geçirme Sıklığına Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Sıklık	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Hiç ^a	26	30,60	3	8,566	,036*	b>c
		Nadiren ^b	10	40,95				
		Arasıra ^c	11	18,95				
		Sık sık ^d	13	32,04				
	Bastırma	Hiç ^a	26	31,17	3	,850	,837	
		Nadiren ^b	10	30,45				
		Arasıra ^c	11	33,18				
		Sık sık ^d	13	26,92				
	Ruminasyon	Hiç ^a	26	26,63	3	6,292	,098	
		Nadiren ^b	10	41,10				
		Arasıra ^c	11	26,09				
		Sık sık ^d	13	33,81				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Hiç ^a	26	31,44	3	1,844	,605	
		Nadiren ^b	10	26,05				
		Arasıra ^c	11	35,27				
		Sık sık ^d	13	28,00				
	Duygusal İfade Edici Olma	Hiç ^a	26	30,79	3	,924	,820	
		Nadiren ^b	10	29,95				
		Arasıra ^c	11	34,09				
		Sık sık ^d	13	27,31				
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Hiç ^a	26	26,46	3	5,204	,157	
		Nadiren ^b	10	41,10				
		Arasıra ^c	11	30,86				
		Sık sık ^d	13	30,12				
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Hiç ^a	26	30,25	3	,072	,995	
		Nadiren ^b	10	29,55				
		Arasıra ^c	11	31,27				
		Sık sık ^d	13	31,08				
	Başlatma	Hiç ^a	26	28,06	3	3,024	,388	
		Nadiren ^b	10	25,95				
		Arasıra ^c	11	33,59				
		Sık sık ^d	13	36,27				

* $p<0,05$

Çizelge 3.11’de çocukların uzmanlarla vakit geçirme sıklığı ile EDDÖ Kişisel Farkındalık ($X^2=8,566$; $p<0,05$) alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi sıklıklar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre nadiren uzmanlarla görüşen çocukların ara sıra uzmanlarla görüşenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalarının olduğu saptanmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanların çocukların uzmanlarla görüşme sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı olarak etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanların çocukların uzmanlarla görüşme sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı olarak etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.12’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle annelerin çocuklarıyla koğuştta (odada) birebir vakit geçirme süresine göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.12. Annelerin Çocuklarıyla Koğuşta (Odada) Birebir Vakit Geçirme Süresine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Süre	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	1-6 Saat ^a	8	35,25	3	2,984	,394	
		7-10 Saat ^b	12	24,25				
		11-12 Saat ^c	16	28,56				
		Bütün Gün ^d	24	33,33				
	Bastırma	1-6 Saat ^a	8	20,81	3	4,336	,227	
		7-10 Saat ^b	12	36,17				
		11-12 Saat ^c	16	28,19				
		Bütün Gün ^d	24	32,44				
	Ruminasyon	1-6 Saat ^a	8	35,50	3	10,977	,012*	d>b
		7-10 Saat ^b	12	17,58				
		11-12 Saat ^c	16	28,16				
		Bütün Gün ^d	24	36,85				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	1-6 Saat ^a	8	36,44	3	4,321	,229	
		7-10 Saat ^b	12	21,71				
		11-12 Saat ^c	16	32,22				
		Bütün Gün ^d	24	31,77				
	Duygusal İfade Edici Olma	1-6 Saat ^a	8	34,56	3	3,816	,282	
		7-10 Saat ^b	12	23,29				
		11-12 Saat ^c	16	35,34				
		Bütün Gün ^d	24	29,52				
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	1-6 Saat ^a	8	36,56	3	2,354	,502	
		7-10 Saat ^b	12	31,00				
		11-12 Saat ^c	16	32,66				
		Bütün Gün ^d	24	26,79				
ÇDDÖ-TV	Dikkat	1-6 Saat ^a	8	36,25	3	2,409	,492	
		7-10 Saat ^b	12	24,54				
		11-12 Saat ^c	16	31,94				
		Bütün Gün ^d	24	30,60				
	Başlatma	1-6 Saat ^a	8	42,31	3	5,113	,164	
		7-10 Saat ^b	12	26,38				
		11-12 Saat ^c	16	31,75				
		Bütün Gün ^d	24	27,79				

*p<0,05

Çizelge 3.12’de annelerin çocuklarıyla koğuşta (odada) birebir vakit geçirme ile EDDÖ Ruminasyon ($X^2=10,977$; $p<0,05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi süreler arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre koğuşta çocuğuyla birebir bütün gün zaman geçiren annelerin 7-10 saat zaman geçirenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalarının olduğu saptanmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanların çocuklarıyla koğuşta görüşme sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanların annelerin çocuklarıyla koğuştaki görüşme sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı olarak etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.13’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocuklarıyla oyun alanında birebir vakit geçirme süresine göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.13. Annelerin Çocuklarıyla Oyun Alanında Birebir Vakı Geçirme Süresine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Süre	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	0-1 Saat	18	30,17	3	2,670	,445
		1-2 Saat	11	23,45			
		2 Saat ve üstü	5	30,80			
		Zaman geçirmiyor	26	33,65			
	Bastırma	0-1 Saat	18	33,64	3	1,865	,601
		1-2 Saat	11	27,41			
		2 Saat ve üstü	5	23,10			
		Zaman geçirmiyor	26	31,06			
	Ruminasyon	0-1 Saat	18	34,64	3	1,945	,584
		1-2 Saat	11	25,73			
		2 Saat ve üstü	5	29,10			
		Zaman geçirmiyor	26	29,92			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	0-1 Saat	18	28,61	3	7,815	,050
		1-2 Saat	11	19,32			
		2 Saat ve üstü	5	31,30			
		Zaman geçirmiyor	26	36,38			
	Duygusal İfade Edici Olma	0-1 Saat	18	29,81	3	3,126	,373
		1-2 Saat	11	23,09			
		2 Saat ve üstü	5	30,70			
		Zaman geçirmiyor	26	34,08			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	0-1 Saat	18	25,97	3	3,962	,266
		1-2 Saat	11	25,82			
		2 Saat ve üstü	5	34,90			
		Zaman geçirmiyor	26	34,77			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	0-1 Saat	18	29,81	3	,565	,904
		1-2 Saat	11	28,55			
		2 Saat ve üstü	5	35,30			
		Zaman geçirmiyor	26	30,88			
	Başlatma	0-1 Saat	18	29,08	3	2,099	,552
		1-2 Saat	11	25,77			
		2 Saat ve üstü	5	38,00			
		Zaman geçirmiyor	26	32,04			

$p<0,05$

Çizelge 3.13’te annelerinin EDDÖ’den ve alt boyutlarından aldıkları puanların çocuklarıyla oyun alanında birebir görüşme sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanların çocuklarıyla oyun alanında birebir vakit geçirme süresine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanların annelerin çocuklarıyla oyun alanında birebir vakit geçirme süresine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.14’te annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocuklarının koğuş (odada) diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.14. Çocukların Koğuş (Odada) Diğer Yetişkinlerle Vakit Geçirme Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Zaman Geçirme	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Oyun oynayarak	35	32,91	2	1,935	,380
		Sohbet ederek	16	25,66			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	29,72			
	Bastırma	Oyun oynayarak	35	31,67	2	1,310	,519
		Sohbet ederek	16	31,38			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	24,39			
	Ruminasyon	Oyun oynayarak	35	28,83	2	,968	,616
		Sohbet ederek	16	31,75			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	34,78			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Oyun oynayarak	35	28,73	2	,980	,613
		Sohbet ederek	16	32,16			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	34,44			
	Duygusal İfade Edici Olma	Oyun oynayarak	35	29,01	2	,849	,654
		Sohbet ederek	16	31,31			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	34,83			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Oyun oynayarak	35	28,96	2	2,102	,350
		Sohbet ederek	16	29,56			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	38,17			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Oyun oynayarak	35	28,30	2	1,388	,500
		Sohbet ederek	16	33,09			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	34,44			
	Başlatma	Oyun oynayarak	35	30,96	2	2,247	,325
		Sohbet ederek	16	33,69			
		Diğer insanlarla zaman geçirmez	9	23,06			

$p<0,05$

Çizelge 3.14’te annelerin EDDÖ’den ve alt boyutlarından aldığı puanlar ile çocukların koğuştaki (odada) diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV'den aldığı puanlar ile çocukların koğuştta (odada) diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanlar ile çocukların koğuştta (odada) diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.15'te annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocuklarının oyun alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.15. Çocukların Oyun Alanında Diğer Yetişkinlerle Vakit Geçirme Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Zaman Geçirme	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Oyun oynayarak ^a	28	28,63				
		Sohbet ederek ^b	14	39,00	2	4,485	,106	
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	26,81				
	Bastırma	Oyun oynayarak ^a	28	30,16				
		Sohbet ederek ^b	14	31,82	2	,106	,948	
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	30,00				
	Ruminasyon	Oyun oynayarak ^a	28	31,93				
		Sohbet ederek ^b	14	41,57	2	13,088	,001*	b>c
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	19,67				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Oyun oynayarak ^a	28	28,93				
		Sohbet ederek ^b	14	23,64	2	6,058	,048*	-
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	38,28				
	Duygusal İfade Edici Olma	Oyun oynayarak ^a	28	28,59				
		Sohbet ederek ^b	14	22,75	2	7,940	,019*	c>b
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	39,50				
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Oyun oynayarak ^a	28	31,66				
		Sohbet ederek ^b	14	27,68	2	,510	,775	
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	30,89				
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Oyun oynayarak ^a	28	32,91				
		Sohbet ederek ^b	14	21,89	2	4,512	,105	
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	33,44				
	Başlatma	Oyun oynayarak ^a	28	33,79				
		Sohbet ederek ^b	14	22,11	2	4,451	,108	
		Diğer insanlarla zaman geçirmez ^c	18	31,92				

* $p<0,05$

Çizelge 3.15'te çocukların diğer yetişkinlerle oyun alanında vakit geçirme durumları ile EDDÖ Ruminasyon ($X^2=13,088$; $p<0,05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi vakit geçirme türleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre EDDÖ Ruminasyon alt boyutunda çocukları diğer yetişkinlerle sohbet ederek geçirenlerin diğer insanlarla zaman geçirmeyenlere göre daha yüksek puan ortalamasının olduğu bulunmuştur.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($X^2=6,058$; $p<0,05$) ve Duygusal İfade Edici Olma ($X^2=7,940$; $p<0,05$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. EDDÖ-TV Duygusal İfade Edici Olma boyutunda çocukları diğer insanlarla zaman geçirmeyenlerin sohbet ederek geçirenlere göre daha yüksek puan ortalamasının olduğu saptanmıştır. EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma boyutunda istatistiksel olarak anlamlılık görünse de gruplar arası karşılaştırmalar incelendiğinde anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanların çocukların oyun alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.16'da annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde annelerin çocukları için uzman desteği alma durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Mann Whitney U testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.16. Annelerin Çocukları için Uzman Desteği Alma Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları.

Ölç.	Değişken	Destek Alma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Evet	23	28,30	651,00	375,000	-,771	,441
		Hayır	37	31,86	1179,00			
	Bastırma	Evet	23	31,76	730,50	396,500	-,443	,658
		Hayır	37	29,72	1099,50			
	Ruminasyon	Evet	23	33,30	766,00	361,000	-,994	,320
		Hayır	37	28,76	1064,00			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Evet	23	32,35	744,00	383,000	-,652	,515
		Hayır	37	29,35	1086,00			
	Duygusal İfade Edici Olma	Evet	23	33,07	760,50	366,500	-,901	,368
		Hayır	37	28,91	1069,50			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Evet	23	31,00	713,00	414,000	-,177	,860
		Hayır	37	30,19	1117,00			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Evet	23	32,74	753,00	374,000	-,789	,430
		Hayır	37	29,11	1077,00			
	Başlatma	Evet	23	32,54	748,50	378,500	-,723	,469
		Hayır	37	29,23	1081,50			

*p<0,05

Çizelge 3.16'da ölçeklerden alınan puanların annelerin çocukları için uzman desteği alma durumlarına göre karşılaştırılması Mann Whitney U testi ile sağlanmıştır. Buna göre annelerin EDDÖ'den aldığı puanların çocukları için uzman desteği alma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV'den aldığı puanların çocukları için uzman desteği alma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanların annelerin çocukları için uzman desteği alma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bir diğer deyiş ile annelerin çocukları için uzman desteği alma durumları ölçeklerden alınan puanlar istatistiksel olarak etkilememektedir.

Çizelge 3.17’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde annelerin çocukları için dışardan destek alma durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Mann Whitney U testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.17. Annelerin Çocukları İçin Dışardan Destek Alma Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları.

Ölç.	Değişken	Destek Alma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Evet	28	23,48	657,50	251,500	-2,925	,003*
		Hayır	32	36,64	1172,50			
	Bastırma	Evet	28	37,45	1048,50	253,500	-2,894	,004*
		Hayır	32	24,42	781,50			
	Ruminasyon	Evet	28	27,43	768,00	362,000	-1,292	,197
		Hayır	32	33,19	1062,00			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Evet	28	27,11	759,00	353,000	-1,420	,156
		Hayır	32	33,47	1071,00			
	Duygusal İfade Edici Olma	Evet	28	28,68	803,00	397,000	-,759	,448
		Hayır	32	32,09	1027,00			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Evet	28	28,18	789,00	383,000	-,974	,330
		Hayır	32	32,53	1041,00			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Evet	28	28,18	789,00	383,000	-,970	,332
		Hayır	32	32,53	1041,00			
	Başlatma	Evet	28	28,45	796,50	390,500	-,863	,388
		Hayır	32	32,30	1033,50			

*p<0,05

Çizelge 3.17’de ölçeklerden alınan puanların annelerin çocukları için dışardan destek alma durumlarına göre karşılaştırılması Mann Whitney U testi ile sağlanmıştır. Buna göre EDDÖ Kişisel Farkındalık ($U=251,500$; $p<0,05$) ve Bastırma ($U=253,500$; $p<0,05$) alt boyutlarında destek alma durumlarına göre istatistiksel farklılaşmanın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aradaki farklılaşma incelendiğinde ise EDDÖ Kişisel Farkındalık boyutunda çocukları için dışardan destek almayan annelerin kişisel farkındalıklarının destek alanlara göre; Bastırma alt boyutunda ise dışardan destek alanların destek almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanların çocukları için dışardan destek alma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanların annelerin çocukları için dışardan destek alma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.18’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocukların arkadaşlarıyla olan iletişimine göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.18. Çocukların Arkadaş İletişimine Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Arkadaş İletişimi	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	31,45				
		Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	28,17	2	1,410	,494	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	35,23				
		Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	26,63				
	Bastırma	Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	34,03	2	2,495	,287	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	27,55				
		Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	26,45				
		Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	28,80	2	6,360	,042* c>a	
	Ruminasyon	Zaman geçirmiyor ^c	11	42,14				
		Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	31,18				
		Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	29,30	2	,334	,846	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	32,59				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	31,53				
		Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	29,57	2	,174	,917	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	31,27				
		Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	29,84				
	Duygusal İfade Edici Olma	Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	30,03	2	,264	,876	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	32,91				
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	31,50				
		Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	28,95	2	,532	,767	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	33,00				
		Sürekli olumlu iletişim kurar ^a	19	32,42				
ÇDDÖ-TV	Başlatma	Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir ^b	30	30,78	2	,862	,650	
		Zaman geçirmiyor ^c	11	26,41				

* $p<0,05$

Çizelge 3.18’de çocukların arkadaşlarıyla iletişim durumları ile EDDÖ Ruminasyon ($X^2=6,360$; $p<0,05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farkın

olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi iletişim türleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre EDDÖ Ruminasyon alt boyutunda arkadaşlarıyla zaman geçirmeyen çocukların annelerinin sürekli olumlu iletişim kuran çocukların annelerine göre daha yüksek puan ortalamasının olduğu saptanmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV'den aldığı puanların çocuklarının arkadaşlarıyla iletişim kurma türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmanın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanların arkadaşlarıyla iletişim kurma türlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmanın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.19'da annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocukların baba ile iletişim durumu ile göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Mann Whitney U testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.19. Çocukların Baba İletişimi Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları.

Ölç.	Değişken	Baba İletişimi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Olumlu iletişim kurar	35	33,80	1183,00	322,000	-1,740	,082
		Olumsuz iletişimi var	25	25,88	647,00			
	Bastırma	Olumlu iletişim kurar	35	32,41	1134,50	370,500	-1,009	,313
		Olumsuz iletişimi var	25	27,82	695,50			
	Ruminasyon	Olumlu iletişim kurar	35	33,30	1165,50	339,500	-1,489	,136
		Olumsuz iletişimi var	25	26,58	664,50			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Olumlu iletişim kurar	35	27,36	957,50	327,500	-1,664	,096
		Olumsuz iletişimi var	25	34,90	872,50			
	Duygusal İfade Edici Olma	Olumlu iletişim kurar	35	28,00	980,00	350,000	-1,318	,188
		Olumsuz iletişimi var	25	34,00	850,00			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Olumlu iletişim kurar	35	30,84	1079,50	425,500	-,182	,856
		Olumsuz iletişimi var	25	30,02	750,50			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Olumlu iletişim kurar	35	27,54	964,00	334,000	-1,563	,118
		Olumsuz iletişimi var	25	34,64	866,00			
	Başlatma	Olumlu iletişim kurar	35	28,97	1014,00	384,000	-,812	,417
		Olumsuz iletişimi var	25	32,64	816,00			

* $p<0,05$

Çizelge 3.19’da ölçeklerden alınan puanların çocukların baba iletişimi durumlarına göre karşılaştırılması Mann Whitney U testi ile sağlanmıştır. Buna göre annelerin EDDÖ’den aldıkları puanlar çocuklarının baba iletişimi durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldıkları puanlar çocuklarının baba iletişimi durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldıkları puanlar çocukların baba iletişimi durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bir diğer deyiş ile annelerin ölçeklerden aldıkları puanlar çocuklarının baba iletişimi durumundan istatistiksel olarak etkilenmemektedir.

Çizelge 3.20’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde anneler ve çocukların diğer aile üyelerinden görüştüğü kişilere göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.20. Anneler ve Çocukların Diğer Aile Üyeleriyle Görüştüğü Kişilere Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	Görüşülen Üyeleri	Aile n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Aile	33	33,26	2	3,014	,222
		Akraba	14	23,64			
		Eş	13	30,88			
	Bastırma	Aile	33	28,42	2	1,753	,416
		Akraba	14	30,32			
		Eş	13	35,96			
	Ruminasyon	Aile	33	30,33	2	4,086	,130
		Akraba	14	24,25			
		Eş	13	37,65			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Aile	33	30,41	2	3,086	,214
		Akraba	14	36,25			
		Eş	13	24,54			
	Duygusal İfade Edici Olma	Aile	33	28,47	2	2,693	,260
		Akraba	14	37,18			
		Eş	13	28,46			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Aile	33	33,09	2	1,875	,392
		Akraba	14	25,82			
		Eş	13	28,96			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Aile	33	28,30	2	1,206	,547
		Akraba	14	32,64			
		Eş	13	33,77			
	Başlatma	Aile	33	31,80	2	1,331	,514
		Akraba	14	31,96			
		Eş	13	25,62			

p<0,05

Çizelge 3.20’de EDDÖ ve alt boyutlarından alınan puanlar ile anneler ve çocukların görüştükleri diğer aile üyesi durumları incelendiğinde annelerin ölçekten aldıkları puanlar görüşülen aile üyesi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV’den aldığı puanların görüşülen aile üyesi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanların anne ve çocuğun görüştükleri aile üyesi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır (p>0,05).

Çizelge 3.21’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde anneler ve çocukların diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığı durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Mann Whitney U testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.21. Anne ve Çocukların Diğer Aile Üyeleriyle Görüşme Sıklığı Durumuna Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Mann Whitney U Sonuçları.

Ölç.	Değişken	Görüşme Sıklığı	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	z	p
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Her gün	42	29,90	1256,00	353,000	-,405	,685
		Arada	18	31,89	574,00			
	Bastırma	Her gün	42	33,44	1404,50	254,500	-2,000	,045*
		Arada	18	23,64	425,50			
	Ruminasyon	Her gün	42	30,68	1288,50	370,500	-,123	,902
		Arada	18	30,08	541,50			
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Her gün	42	29,62	1244,00	341,000	-,602	,547
		Arada	18	32,56	586,00			
	Duygusal İfade Edici Olma	Her gün	42	29,69	1247,00	344,000	-,551	,582
		Arada	18	32,39	583,00			
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Her gün	42	27,56	1157,50	254,500	-2,015	,044*
		Arada	18	37,36	672,50			
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Her gün	42	29,58	1242,50	339,500	-,626	,532
		Arada	18	32,64	587,50			
	Başlatma	Her gün	42	30,14	1266,00	363,000	-,245	,806
		Arada	18	31,33	564,00			

*p<0,05

Çizelge 3.21’de ölçeklerden alınan puanlara göre anne ve çocukların diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığının karşılaştırılması Mann Whitney U testi ile sağlanmıştır. Buna göre EDDÖ Bastırma ($U=254,500$; $p<0,05$) alt boyutunda diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığına göre istatistiksel farklılaşmanın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aradaki farklılaşma incelendiğinde ise EDDÖ Bastırma boyutunda çocukları diğer aile üyeleriyle her gün görüşen annelerin puan ortalamaları çocukları arada görüşenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV Başarı Odaklı Yönlendirici Olma ($U=254,500$; $p<0,05$) alt boyutunda diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığına göre istatistiksel farklılaşmanın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.; EDDÖ-TV

Başarı Odaklı Yönlendirici Olma alt boyutunda çocukları diğer aile üyeleriyle arada görüşmelerin her gün görüşmelere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV’den aldığı puanların diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığına göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.22’de annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocuklarının gelişim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşma durumu yapılan Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.22. Çocukların Gelişim Durumlarına Göre EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV’den Aldıkları Puanların Kruskal Wallis Sonuçları.

Ölçek	Değişken	EGE Gelişim Durumu	n	Sıra Ort.	s.d.	X ²	p	Fark
EDDÖ	Kişisel Farkındalık	Tipik ^a	7	19,64	2	3,402	,182	
		İzlem ^b	16	29,91				
		Riskli ^c	37	32,81				
	Bastırma	Tipik ^a	7	35,21	2	,944	,624	
		İzlem ^b	16	32,06				
		Riskli ^c	37	28,93				
	Ruminasyon	Tipik ^a	7	28,00	2	,632	,729	
		İzlem ^b	16	28,38				
		Riskli ^c	37	31,89				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma	Tipik ^a	7	32,36	2	6,848	,033*	b>c
		İzlem ^b	16	39,66				
		Riskli ^c	37	26,19				
	Duygusal İfade Edici Olma	Tipik ^a	7	28,36	2	1,015	,602	
		İzlem ^b	16	34,22				
		Riskli ^c	37	29,30				
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma	Tipik ^a	7	24,71	2	,951	,622	
		İzlem ^b	16	30,38				
		Riskli ^c	37	31,65				
ÇDDÖ-TV	Dikkat	Tipik ^a	7	28,07	2	,156	,925	
		İzlem ^b	16	30,81				
		Riskli ^c	37	30,82				
	Başlatma	Tipik ^a	7	33,00	2	,273	,873	
		İzlem ^b	16	31,34				
		Riskli ^c	37	29,66				

* $p<0,05$

Çizelge 3.22’de ölçeklerden alınan puanların çocukların gelişim durumları göre istatistiksel farklılaşma Mann Whitney U Testi ile bulgusuna ulaşılmıştır. Annelerin

EDDÖ'den aldığı puanlar ile çocukların gelişim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Anne-çocuk oyun etkileşiminde annelerin EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($X^2=6,848$; $p<0,05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır. Sonuçlara göre çocukları izlem grubunda olan annelerin çocukları riskli grupta olan annelere göre daha yüksek puan ortalamasının olduğu saptanmıştır.

Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocukların ÇDDÖ-TV'den aldığı puanların çocukların gelişim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.23'te ölçeklerden alınan puanların arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Çizelge 3.23. EDDÖ, EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV'den Aldıkları Puanların Pearson Korelasyon Sonuçları.

Ölç. Değişken	Pearson Korelasyon	1	2	3	4	5	6	7	8
EDDÖ	Kişisel Farkındalık ¹	r	1						
		p							
		N	60						
	Bastırma ²	r	-,335**	1					
		p	,009						
		N	60	60					
	Ruminasyon ³	r	,323*	-,096	1				
		p	,012	,465					
		N	60	60	60				
EDDÖ-TV	Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ⁴	r	,061	-,110	,018	1			
		p	,641	,404	,889				
		N	60	60	60	60			
	Duygusal İfade Edici Olma ⁵	r	,054	-,183	,042	,845**	1		
		p	,682	,161	,748	,000			
		N	60	60	60	60	60		
	Başarı Odaklı Yönlendirici Olma ⁶	r	,234	-,260*	,066	,470**	,348**	1	
		p	,072	,045	,618	,000	,006		
		N	60	60	60	60	60	60	
ÇDDÖ-TV	Dikkat ⁷	r	,071	-,162	,051	,581**	,606**	,192	1
		p	,589	,217	,700	,000	,000	,142	
		N	60	60	60	60	60	60	60
	Başlatma ⁸	r	,097	-,213	-,113	,586**	,586**	,132	,646**
		p	,461	,103	,391	,000	,000	,316	,000
		N	60	60	60	60	60	60	60

(2-Yönlü); ** $p<0,01$; * $p<0,05$

Çizelge 3.23'te ölçeklerden alınan puanların ilişkisi Pearson Korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Buna göre EDDÖ Bastırma ile EDDÖ-TV Başarı Odaklı Olma ($r=-,260$; $p<0,05$) arasında küçük düzeyde negatif yönlü; ÇDDÖ-TV Dikkat ile EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($r=,581$; $p<0,01$) ve Duygusal İfade Edici Olma ($r=,606$; $p<0,01$) arasında büyük düzeyde pozitif yönlü; ÇDDÖ-TV Başlatma ile EDDÖ-TV Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ($r=,586$; $p<0,01$) ve Duygusal İfade Edici Olma ($r=,586$; $p<0,01$) arasında büyük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Bu bölümde Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocukların anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada sürece ilişkin çocuğun Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II) ile ilgili gelişimsel düzeyi ve anne duygu düzenlemesiyle anne-çocuk etkileşimine ait anne ve çocuk ile ilgili elde edilen bulgulara yönelik tartışma gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgulardan; çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeyine ilişkin bulguların tartışılması ve annelerin duygu düzenlemeleri ve anne-çocuk etkileşimine ait anne ve çocuk boyutu ile ilgili bulguların tartışılması olmak üzere 2 alt boyutta sunulmuştur.

Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki Gelişimsel Düzeyi ile ilgili Bulguların Tartışılması

Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II)'deki gelişimsel düzeyi ile ilgili bulguların çocuğa ait, anneye ait ve çevresel etkenlerine göre tartışılması gerçekleştirilmiştir.

Çocukların Yaş Gruplarına Göre Gelişimlerinin Değerlendirildiği Erken Gelişim Evreleri Envanterinden (EGE II)'den Aldıkları Puanlara İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arasında çocukların çalışmaya katılan annelerinin görüşleri ve çocukların gelişimi değerlendirildiğinde 0-36 ve 37-62 ay aralığında en çok çocuğun riskli gelişim düzeyinde, en az akranlarıyla aynı doğrultuda tipik gelişim gösteren çocuk olduğu belirlenmiştir. Gelişim alanlarına bakıldığında çocukların; 0-36 ay aralığında Kişisel-Sosyal gelişim boyutunda daha iyi puan aldıkları, İnce Motor ve Problem Çözme

boyutlarında daha az puan alarak çocuklara bu boyutlarda öncelik sağlanarak destek verilmesi gerektiği anlaşılmıştır. 37-62 ay aralığındaki çocukların Kaba Motor ve Kişisel-Sosyal gelişim boyutlarında yüksek puanlar alarak daha iyi gelişim gösterdikleri, problem çözme boyutunda daha az puan alarak büyük oranda desteğe ihtiyaçları oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan ve ailesiyle kurum dışında yaşayan çocuklarla yapılan başka bir çalışmada ise; bütün gelişim alanlarında tipik gelişim gösteren çocukların daha az olduğu belirlenmiştir. Ceza İnfaz Kurumundaki annesi ile birlikte kalan çocukların bilişsel-dil gelişim alanında daha fazla desteğe ihtiyacı olduğu, ince motor becerilerinde diğer alanlarına göre daha az desteğe ihtiyacı olduğu belirtilmiştir (Şahinöz ve ark., 2019). Bağ ve Yıldız Bıçakçı (2016), çalışmada Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyleri 0-36 ay arasında daha az atipik gelişim gösterdiği, 36-72 ay arasındaki çocuklarda daha fazla atipik gelişim değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Çalışmada da 0-36 ayda 37-72 aya göre daha az riskli gelişim gösteren çocuk tespit edilmiştir. Çocukların kurum içerisinde geçirdikleri yaş süresi büyüdükçe daha fazla gelişimsel risk faktörünün ortaya çıktığı söylenebilir. Bu nedenle çocukların gelişimlerini desteklemek amacıyla 0-36 ay arasındaki çocukların gelişimsel değerlendirmelerinin aralıklarla yapılmasıyla önlem alınabilir. Erken müdahalenin yanında anne, çevre desteğiyle normal gelişim düzeylerine sahip olmasına yardımcı olunabilir.

Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanterinden (EGE II)'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleriyle Annelerin Öğrenim Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arasında çocukların çalışmaya katılan annelerinin görüşleri ve çocukların gelişimi değerlendirildiğinde genel düzeyde okuryazar olmayan annenin oranı çok yüksek çıkmıştır. Okuryazar olmayan ve çocuğu riskli gelişim göstermesi en fazla orana sahip olmuştur. Anne öğrenim durumu ile çocukların gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki de bulunmuştur. Kahraman ve arkadaşları (2016), çalışmasında Denver Gelişimsel Tarama Envanter II ile çocukların gelişimlerini anne öğrenim

durumu açısından değerlendirdiğinde bir farklılık görülmemiştir. Çalışmada tipik gelişim gösteren çocukların yüksek ve şüpheli olan çocukların daha az olduğu anne öğrenim durumu üniversite mezunu olarak belirtilmiştir. Köroğlu ve Tepeli (2022), bazı değişkenler açısından 48-72 ay arasındaki çocukların gelişimsel düzeyini araştırdıklarında anne öğrenim durumun ile genel bir anlamlılık göremezken; 48-53 ay 30 gün aralığındaki çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında anlamlı bir ilişki ortaya koyulmuştur. 48-53 ay 30 gün arasında çocuğa sahip lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olan annelerin çocuklarının bilişsel gelişim alanında daha iyi gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun gelişiminde çocuğun birincil çevresi büyük bir etkiye sahiptir. Annenin çocuğa davranışlarında, çocuğu desteklemesinde öğrenim durumu etkili olabilmektedir. Öğrenim düzeyine göre anne çocuğuna karşı daha bilinçli olabilir, ancak çocuğun gelişiminde annenin öğrenim durumunun yanında annenin psikolojik durumu, kişisel özellikleri gibi anneye yönelik diğer etkenlerin yanında çevresel faktörler de etkilemektedir. Bu bilgiler ışığında bu çalışmanın sonucu literatür ile paralel sonuçlardır.

Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanterinden (EGE II) 'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleriyle Yetişkin İletişim Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaşı arasında çocukların çalışmaya katılan annelerinin görüşleri ve çocukların gelişimi değerlendirildiğinde çocuğun diğer yetişkinlerle iletişim düzeyi ile gelişimi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tipik gelişim gösteren çocuğun çevresindeki diğer yetişkinlerle en az orana sahip olan kısmının sürekli olarak olumlu iletişim kurduğu ortaya koyulurken riskli grupta yer alan çocukların büyük bir kısmının ise diğer yetişkinlerle genel olarak olumlu iletişim kurduğu görülmüştür. Çocuğun çevresinde ebeveynin yanında birincil çevresi yer almaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocukların birincil çevresinde diğer yetişkinler yer almaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocukların birincil çevresinde diğer yetişkinler yer almaktadır. Çocuğun gelişiminde çevresel etkenlerden bulunan diğer yetişkinlerin çocukla iletişim kurabilmesi, duygularını

anlayabilmesi, bilişsel ve bütün gelişim alanlarında desteklemesi büyük bir öneme sahiptir. Yetişkinler; çocuğun iletişim kurmasında, sosyalleşmesinde duyguları öğrenmesinde ve duygularını doğru şekilde ifade etmesinde, kendisiyle ve çevresiyle uyum içerisinde olmasına anneden sonra yardımcı olan temel kişiler olarak düşünülebilir. Çalışmada çocuğun gelişim düzeyiyle yetişkinlerle iletişim düzeyinden de yetişkinlerle kurulan iletişimin çocuğun gelişimindeki yeri ortaya koyulmuştur. Çocuğun yakınsak gelişim alanında yer alan yetişkinlerin varlığı, çocukla iletişimi ve bilgi paylaşımı çocuğun gelişimi üzerinde etkisi olduğu kabul edilmiştir (Vygotsky, 1987). Bu nedenle çocuğun çevresinde yer alan yetişkinlerle iletişim kurmasına fırsat verilmelidir.

Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanterinden (EGE II) 'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleriyle Annelerin Çocuk ile Koğuşta (Odada) Birebir Geçirdikleri Süreye İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arasında tipik gelişim gösteren çocuklarıyla annelerin koğuşta (odada) birebir geçirdikleri süreyi 1-6 saat ya da 7-10 saat şeklinde tercih ettikleri görülmüştür. Annelere birebir etkileşim süreleri sorulmuş ancak çocuklarının yanında olma süreleri düşünmeleri nedeniyle tüm gün ya da 11-12 saat gibi yüksek saat seçimleri yapılmıştır. Etkileşim vakit geçirme ile birlikte aynı koğuşta (odada) olmanın farklı olgular olduğu çocukların gelişimsel düzeyleriyle annelerin çocuklarıyla koğuş (oda) alanında birebir geçirdikleri sürede bir farklılık bulunmamıştır. Annelerin çocuğuyla birlikte olması etkili zaman geçirerek çocuğun gelişimini desteklemediğini, birebir geçirilen zamanda anne ve çocuğun aynı ortamda birbirinden bağımsız davranış sergilemesiyle açıklanabilir. Çocuğun gelişiminde çevresel etkenler etkili olduğu bilinmesine rağmen birebir zaman geçirmede ortamın çocuğa karşı uygunluğu, nitelikli ve çocuğa karşı duyarlı aktivite ve etkinliklere daha fazla dikkat edilmesi gerekebilir.

Çocukların Erken Gelişim Evreleri Envanterinden (EGE II) 'den Aldıkları Puanlara Göre Gelişim Düzeyleriyle Annelerin Çocuk ile Oyun Alanında Birebir Geçirdikleri Süreye İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında kalan sıfır-altı yaş arasında tipik gelişim gösteren çocuklarıyla annelerin oyun alanında birebir geçirdikleri süreyi zaman geçirmiyor olarak tercih ettikleri görülmüştür. Günü geçirdikleri koğuş alanlarında oyun alanı uygulaması yaygınlaşmadığı ve Covid-19 Pandemi nedeniyle hiç kullanılmadığı ya da sınırlı saatlerde oyun alanlarından faydalandıkları anneler tarafından ifade edilmiştir. İzlem grubundaki çocuğuyla birlikte oyun alanında zaman geçirmeyen anne en fazla orana sahipken genel durumda riskli gelişim grubunda yer alan çocuğuyla birlikte annelerin oyun alanlarında hiç zaman geçirmedığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların gelişiminde oyun ve oyun materyalleri çok önemlidir. Çocuğun oyun materyallerine bağılı olarak düzenlediğı ebeveyn rehberliğinde oyunlarını şekillendirdiğini, farklı kavram eğitiminin sağlandığı bilinmektedir. Çocuğun ve ebeveynin arasındaki bağı kuvvetlendirmede ve çocuğun gelişiminin desteklenmesinde oyunun rolü çok büyüktür (Vygotsky, 1976). Bu nedenle oyun alanında daha fazla süre geçiren çocukları gelişiminin daha iyi olması beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutu ile ilgili Bulguların Tartışılması

Annelerin ebeveyn duygu düzenleme ölçeğine (EDDÖ) ve anne-çocuk etkileşimindeki anne (EDDÖ-TV) ve çocuk (ÇDDÖ-TV) boyutuna ilişkin bulguların tartışılması gerçekleştirilmiştir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Cinsiyetine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların cinsiyeti incelenmiştir. Annelerin duygu düzenleme becerisiyle çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Erkek çocuğa sahip annelerin duygu düzenleme becerilerinde Bastırma ve Ruminasyon alt boyutlarındaki sıra ortalamasının kız çocuklarına sahip olan annelerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Yeşilyurt (2022), çalışmasında, çocuğun cinsiyetiyle ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermiştir. Başka bir çalışmada çocuğun cinsiyeti ile ebeveyn duygu düzenleme kaçınma alt boyutunda anlamlı bir farklılık ortaya koyulmuşt , kız çocuklarına sahip ebeveynlerin kaçınma boyutunun daha yüksek çıktığı açıklanmıştır (Ok, 2022). Cave Freeman ve arkadaşları (2022), çalışmasında da benzer şekilde çocuğun cinsiyeti ile ebeveynin duygu düzenleme becerisinde uyumsuz yardım stratejileri alanında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çocuk cinsiyetinde babaların kız çocuklarındaki olumsuz duygularında erkek çocuklarına göre daha fazla sıkıntı tepkisi verdiklerini göstermiştir (Hughes ve Gullone, 2010). Çocuğun cinsiyetine göre anne ve ebeveyn duygu düzenleme becerisi yapılan çalışmaya, örneklem grubundaki bireylerin bireysel farklılıklarına göre değişiklik gösterebilir. Annenin çocuğa karşı gösterdiği davranış ve tepkilerinde cinsiyete göre farklılıklar görülebilir. Ancak annenin duygu düzenlemesinde cinsiyete göre bir farklılık bütün çalışmalarda oluşmadığı bu duruma uygun bir sonuç olarak düşünülebilir.

Annelerin çocuklarıyla etkileşimlerinde anne boyutunda gözlem sonuçları ile çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Annelerin kız çocuklarıyla oyun etkileşimleri sıra ortalamasında kısmen üzerindeyken erkek çocuklarında ortalamanın altında ancak ortalama yakın etkileşime uyum sağladıkları görülmüştür. Ayrıca annelerin Başarı Odaklı Yönlendirici Olma alt boyutunda kız çocukları gösterilmesi hedeflenen ortalamaya uygun olduğu, erkek çocukları için de annelerin hedeflenen ortalamaya yakın olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun cinsiyetini anne-ocuk ya da baba-ocuk etkileşimi üzerinde incelediğimizde farklı etkileşim gözlem formları kullanılmıştır. Kars (2017), anne-ocuk etkileşimini PICCOLO ile değerlendirmiş, ebeveynde yakınlık, duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca ebeveynlerin PICCOLO'dan yakınlık ölçek alt boyutunda erkeklerin sıra ortalaması kız çocuklarından daha düşük, duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme alt boyutlarında daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Apaydın (2022), babaların çocuklarıyla etkileşimlerinde çocukların cinsiyeti arasında benzer şekilde bir farklılık saptanamamıştır. Oğuz ve Sönmez (2018), oyun etkileşimlerinde annelerin bütün boyutlarda çocuğun cinsiyetiyle ilgili bir anlamlılık göstermemiştir. Çocuğun cinsiyeti annenin duygu durumunu, çocuğuyla birlikte olduğunda ya da oyun oynarken tutum ve davranışlarında bir etkiye sahip olmadığı düşünülebilir. Kız çocuğu da erkek çocuğu da olsa anneye çocuğu olarak baktığı düşünülebilir. Yapılan diğer çalışmalar da bunu destekler nitelikte görünmektedir. Annelerin çocuklarının cinsiyetine karşı net bir farklılık göstermemiş ancak kız çocuklarına daha uygun şekilde oyun içerisinde yönlendirdiği, desteklendiğini göstermiştir. Kız çocuklarının genel olarak daha sakin bir karaktere sahip olurken erkek çocuklarının daha aktif ve hareketli olması bu durumu etkileyebilir. Ancak sadece bu durum annenin davranışlarında etkin olmaması oyun etkileşiminde bir farklılık ortaya koymayabilir.

Ebeveyn-ocuk etkileşiminin ocuk boyutuna bakıldığında çalışmamızda bir anlamlılık görünmemiştir. Demir ztrk ve Aksoy (2019), n-test ve son-test ölçümleri yaptığı çalışmada da çocukların cinsiyetine göre duyarlı -yanıtlayıcı olma ocuk formu arasında bir ilişki bulamamıştır. Erkek ve kız çocuklarının ön-testte aldıkları puan daha az iken; son-testte aldıkları puan artış göstermiştir. Çocuğun cinsiyetinin oyun içerisindeki durumuna göre değişiklik göstermediği, çocuğun annesiyle olan etkileşimi sırasındaki fiziksel şartların uygunluğu, annenin çocuğuna karşı tutumu, çocuğun anneye karşı tutumu, iletişi düzeyleri ve gelişimsel durumu gibi çok farklı faktörler etkili olabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Yaşına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların yaşlarını genel, 0-36, 36-72 ay alt boyutları üzerinde ele alınmıştır. Çocukların 0-36, 36-72 ay ve genel yaşlara göre annenin duygu düzenlemesi arasında anlamlılık bulunmamıştır. Çocukların yaş aralıkları değişmesine rağmen annelerin duygu düzenleme becerisinde bir değişkenlik görülmemiştir. Çalışmaya benzer şekilde Yeşilyurt (2022), çalışmasında çocuğun yaşının ebeveynin çocuğuna yönelik duygu düzenlemesinde bir ilişki belirlenmemiştir. Annenin duygu düzenleme becerisinde yaşadığı güçlük, çocuğa karşı kızgınlık çocuğun yaşı ile negatif düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür (Cave Freeman ve ark., 2022). Edwards ve arkadaşları (2017) 4 aylık ve 8 aylık bebek ve annelerini gözlemlediklerinde; 4 aylık bebeğe sahip annelerde bastırma, olumsuz duygulanım g zlemelenmemiştir. 4 aylık bebeklerde anne yeniden değerlendirmeyi daha az kullandığı tespit edilmiştir. 8 aylık bebeğe sahip annelerde oluşuz duygulanım ile bir anlamlılık yokken; regresyonda bir anlamlılık ilişkilendirilmiştir. Bir meta-analiz çalışmasında ise; 0-12 ve 13-17 yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin olumsuz ebeveyn duygu düzenlemesi arasında anlamlı olmayan bir etki fark edilmiştir (Holzman ve ark., 2022).

Çalışmamızda anne-çocuk etkileşimi boyutunda 37-72 ay arasında anne ve çocuk boyutunda da anlamlı bir farklılık görülmemiş, 0-36 ay arasında çocuk sahibi annelerde duyarlı-yanıtlayıcı olma pozitif yüksek düzeyde, duygusal ifade edici olma pozitif orta düzeyde bir ilişki görülmüştür. Çocuk boyutundaysa bütün yaşlardaki çocukların başlatma düzeylerinde anlamlılık açıklanmıştır. Kars (2017), çocuğun yaşı ile etkileşim alt boyutlarında ebeveynin yakınlık, duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme ile anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ebeveyn-çocuk etkileşiminde çocuğun yaşı ile benzer şekilde bir anlamlılık ortaya koyulmamıştır (Hughes ve Gullone, 2010). 0-36 ay arasında çocuğa sahip annelerin kurum içerisinde çocuklarıyla yaşaması çocuklarının kendisine daha çok ihtiya ı olduğunu hissederek,

daha çabuk ihtiyaçlarının farkına vararak ihtiyaçlarını karşılamaya devam ettiği çocuğuna karşı daha duyarlı-yanıtlayıcı olduğu ve çocuğun yaşının küçük olması nedeniyle çocuğa karşı daha sıcak ve yumuşak bir ses tonu, istenen duyarlı bakım desteği kullandığı düşünülebilir. Ancak diğer gruplarda bir farklılık görünmemesi sadece çocuğun yaşına, bulunduğu ortama göre annenin davranışlarına bağlanmayarak çocuğun bireysel özellikleriyle de ilişkilendirilebilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-ocuk Etkileşimine ait Anne ve ocuk Boyutunun ocukların Kurumda Kalma Sürelerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-ocuk etkileşimleriyle çocukların kurumda kalma süreleri incelenmiştir. Çocukların kurumda kalma süresiyle; Bastırma, Ruminasyon alt boyutlarında bir anlamlılık belirtilmemiştir. Kişisel farkındalık alt boyutunda çocuğun yalına göre kurumda kalma süresi arasında negatif anlamlı bir ilişki vardır. Çocuğun yaşına bağlı olarak kurumda kaldığı süreye göre ebeveynin duygu düzenleme kişisel farkındalık becerisinde olumsuz etkilenme meydana gelmiştir. Bir diğer deyiş ile çocukların kurumda kalma süreleriyle annelerin ölçeklerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Anne-ocuk etkileşiminde 0-36 ay arasında kurumda kalma sürelerine göre annenin duyarlı-yanıtlayıcı olma ve duygusal ifade edici olmada pozitif büyük düzeyde bir ilişkiye ulaşılmıştır. Çocuğun kurumdaki kaldığı süreye ve yaşına göre annenin çocuğunu destekleme i güdüsüyle annenin kendi durumu ile çocuğunun o ortamda olduğunu bilmesi, çocuğun yaşı itibariyle daha çok duyarlı bakıma ihtiyacı olması nedeniyle anne çocuğunu daha çok anlamaya çalışmakta, ihtiyacına daha çabuk yanıt vermeye ve duyarlı olmaya dikkat etmiştir. ocuğuna karşı daha çok belli etmeye ve sevgisini göstermeye daha çok çalıştığı gözlemlenmiştir. Çocuğun ise oyun başlatma konusunda pozitif orta düzeyde bir ilişkisi olduğu bunu da annenin çocuğu destekleme şekli ile ilgili olduğu düşünülebilir. Bennets ve arkadaşları (2022), sosyo-ekonomik düzeye göre belirlenen mahallelerdeki ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimlerini araştırdığında avantajlı

mahallede yaşayan ebeveynlerin dezavantajlı mahallede yaşayan ebeveynler çocuklarıyla etkileşimlerinde daha çok duyarlı davranış sergiledikleri, çocukların özerkliğini teşvik ettikleri, çocuklarla daha sıcak samimi bir iletişim kurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn ve çocuğun karşılıklılık boyutunda bir anlamlılık ifade edilmemiştir. Alan yazında çocuğun bulunduğu çevrede geçirdiği süreye göre yönelik çok fazla çalışma bulunmamasına rağmen farklı çalışmalarda farklı katılımcıların sonuçlarına bağlı olarak annenin duygu düzenleme becerisinde bir değişikliğe ve anne-çocuk etkileşiminde farklılıklara sebep olabileceği düşünülebilir. Çocuğun gelişiminde ve desteklenmesinde bulunduğu çevre ve maruz kaldığı olaylar etkili olabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Annelerin Öğrenim Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde annelerin öğrenim durumu incelendiğinde anne-çocuk etkileşiminde anne formunda duyarlı-yanıtlayıcı olma ve duygusal ifade edici olma boyutlarında anlamlı bir ilişki görülürken diğer ölçümlerde bir ilişki görülebilmiştir. Çalışmada annelerin eğitim düzeylerini okuryazar değil, ilkokul, ortaokul ve üzeri şeklinde belirtilmiştir. Ortaokul ve üstü eğitime sahip olan annelerin okuryazar olmayan annelerden daha yüksek bir oranda çocuklarına karşı daha duyarlı ve duygularını daha etkili ifade ettikleri anlaşılmıştır. Ceza İnfaz Kurumlarında görüşmeye dahil olan annelerin çoğunluğunu okuryazar olmayan annelerin oluşturması anne-çocuk etkileşimlerinde desteklenmesi öngörülebilir. Sonuçları sadece öğrenim düzeyi olarak düşünmeyip çevresel faktörleri, annenin çocukken anneliği öğrenme şekli gibi farklı etkenlerden de etkilenebilir. Yeşilyurt (2022), ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ebeveyn duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişki incelemiş anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Wang (2022), çalışmasında daha yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin duygu düzenleme becerisinde zihinselleştirme öncesinde ve zihinselleştirme anındaki durumlara yönelik tepkileri daha yüksek olarak açıklanmıştır. Eğitim düzeyi ile edinilen bilgilerle daha uyumlu ve daha aktif duygu düzenleme

becerisiyle ilişkilendirilebilir. Annelerin öğrenim durumu ile ebeveynin duygu düzenlenme bozukluğu ile negatif anlamlı bir farklılık görülmüş, ebeveyn duygu düzenlemesinde bildirim açıklama boyutunda pozitif bir anlamlılık rastlanmıştır (Li ve ark., 2019). Yapılan çalışmanın aksine alan yazındaki çalışmalarda genel olarak annelerin öğrenim durumu arttıkça duygu düzenleme becerisinin de geliştiği olumlu sürdürüldüğü görülmüştür. Yoder ve Warren (1998), Doğan ve ark., 2016 anne öğrenim durumu ile anne-çocuk etkileşiminde yanıtlayıcı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. Baba-çocuk etkileşimini inceleyen Apaydın (2022), çalışmasında baba eğitim düzeyi ile etkileşim boyutu arasında bir farklılık görülmemiştir. Anne-çocuk davranışları arasındaki tepkilerden anne öğrenim durumunun Modern Annelik alt boyutuyla anlamlı bir ilişkisi olduğunu; İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarında anlamlılık olmadığı açıklanmıştır (Dönmez, 2019). Oğuz ve Sönmez (2018), anne öğrenim durumu ile EDDÖ-TV alt boyutları Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma, duygusal İfade Edici Olma ve Başarı Odaklı Olma arasında bir anlamlı farklılık göstermemiştir. Kars (2017) ise; anne öğrenim durumu ile anne çocuk etkileşimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna zıt olarak Dereli ve Dereli (2017), anne-baba öğrenim düzeyi ile ebeveyn-çocuk etkileşimi arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Çalışmamızla benzer şekilde gruptaki katılımcılara göre daha çok eğitim almış olanlar lisans ve lisansüstü gibi yüksek puanlara sahip olurken daha az eğitim almış ya da okuryazar olmayan annelerin etkileşim boyutlarında daha az puan aldıkları ifade edilmiştir. Bu durumda ortam değişiklik göstermiş olsa da annelerin öğrenim durumu arttıkça çocuğuyla olan duyarlı etkileşimi de artış gösterebilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocuklarıyla Oyun Alanından Yararlanma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle annelerin çocukları için oyun alanından yararlanma durumu incelendiğinde anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Annenin duygu düzenleme becerisinde çocuğuna karşı

yaptığı ya da yapamadığı davranışlar etkili olabilir. Ancak çalışmada oyun alanından yararlanma durumuna göre ebeveynin duygu düzenleme becerisinde anlamlılığa rastlanmamıştır. Çocuğun bulunduğu ve annenin çocuğuyla farklı bir alanda zaman geçirmesi annenin duygu durumunu olumlu etkileyeceği düşünülmesine rağmen bu şekilde bir sonuç çıkmamasının annenin duygu düzenleme becerisinde çocuğuyla farklı bir alanda çocuğa yönelik materyallerin bulunmasına göre annenin sosyal duygusal durumu, çocuğuyla geçirdiği nitelikli zaman gibi etkenler daha fazla etkili olabilir. Anne-çocuk etkileşiminde oyun alanında oyun materyallerini kullanma ve çocuğunu farklı oyun materyalleri ile destekleme durumunun anne boyutunda bir etkisinin olmadığına rastlanmıştır. Covid-19 Pandemi süreciyle oyun alanların neredeyse hiç kullanılmaması annenin her ne alan olursa olsun çocuğuyla etkili vakit geçirebileceği düşüncesine sahip olduğunu gösterebilir. Oyun alanından yararlanmadan annenin duyarlılığına bağlı olarak nitelikli bir etkileşim süreci geçirilebilir. Ancak oyun alanından yararlanmak ve oyun alanındaki materyallerle çocuğu desteklemek büyük öneme sahiptir. Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocuk boyutunun oyun alanından yararlanma durumuna göre anlamlılık tespit edilmemiştir. Kurum içerisinde kalan birçok çocuğun oyun alanına ilk defa gelmesi, farklı bir alan keşfetmesi, etkileşim sırasında ortamda bulunan materyaller nedeniyle veya oyun alanını deneyimlemiş olmasına rağmen annesi ile birlikte oyun alanında bulunması dikkatinin dağılmasına ve çocuğun etkileşim sürecine yönelmesine güçlük çektiği gözlemlendiği için bu şekilde açıklanabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Uzmanlarla Vakit Geçirme Sıklığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların uzmanlarla vakit geçirme sıklığı incelenmiş; çocuğun uzmanlarla vakit geçirmesinde anne duygu düzenleme becerisi Kişisel Farkındalık alt boyutunda anlamlı bir farklılık belirtilmiştir. Çocuğun uzmanlarla vakit geçirme sıklığı ile anne-çocuk etkileşiminde ve annenin duygu düzenlemesinde alt boyut olan Bastırma ve

Ruminasyon boyutlarında bir farklılığa rastlanmamıştır. Annenin duygu düzenleme becerisi Kişisel Farkındalık alt boyutunda çocukların uzmanlarla vakit geçirme sıklığında nadiren, ara sıra vakit geçirenden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çocuğun uzmanlarla vakit geçirmesini okul öncesi eğitim ortamına gitme olarak düşünen annelerin çocuğun okul öncesi eğitim ortamında geçirdiği zaman hiç olmadan ancak annenin de duygusal durumunu rahatlatabilecek düzeyde olması annelerin kişisel farkındalıklarını kazanmasına neden olduğu düşünülebilir. Ayrıca çalışma Covid-19 Pandemi sürecine denk gelmesi nedeniyle çocukların uzmanlarla vakit geçirme sıklıkları çok az niteliktedir. Uçungan (2019), yaptığı nitel çalışmada Ceza İnfaz Kurumlarında çocuğun eğitim alma durumu ile ilgili annelerin karar verdiklerini belirtmiştir. Annenin kararı doğrultusunda çocuk okul öncesi eğitim ortamında uzman personel ile vakit geçirme durumu belli olduğu; annenin kararı doğrultusunda çocuğun okul öncesi eğitim ortamına tam gün, yarım gün ya da hiç gitmememe gibi seçimlerini anne yapmıştır. Annelerin çocuklarına Ceza İnfaz Kurumu içerisindeki ortamdaki uzaklaşması için tercih ettiği, öğle uykusu olan çocuklar için yarım gün seçeneğini seçebildiğini ya da okul öncesi eğitim ortamında çocuklarla oluşabilecek durumlardan dolayı çocuğun yanında daha iyi korunacağını düşündüğü için okul öncesi eğitim ortamına gönderme ve göndermeme durumlarını bu şekilde belirtmiştir. Ceza infaz Kurumlarında okul öncesi eğitim ortamındaki öğretmen dışında Psiko-Sosyal Servis ve Psikolog, Sosyal Çalışmacılar yer almaktadır. Ancak kurumlardaki Psikolog ve Sosyal Çalışmacı yetersizliği ve Çocuk Gelişimci bulunmaması çocukların uzmanlarla vakit geçirme sıklığını da etkileyebilmektedir. Çalışmaya katılan annelerin ifadelerinden Psiko-Sosyal Servis tercihleri kişisel nedenlerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocuklarıyla Koğuşta (Odada) Birebir Vakıit Geçirme Süresine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle annelerin çocuklarıyla koğuşta (odada) birebir vakit geçirme süresinde annenin

duygu düzenlemesinde Ruminasyon alt boyutunda anlamlı farklılık varken diğer alanlarda bir anlamlılık olmadığı bulunmuştur. Annelerin koğuşt(odada) çocuklarıyla birebir 7-10 saat zaman geçirenlerin bütün gün zaman geçirenlerden daha düşük ortalamaoya sahip olduğu görülmüştür. Anneler çocuklarıyla birebir vakit geçirirken daha az etkili davranış sergilediğı, çocuğuyla duyarlı olarak etkileşim içerisinde olmadığını düşünerek çocuğuyla ne kadar çok süre geçirmiş olsa da Ceza İnfaz Kurumu içerisinde olduğu için çocuğuna karşı kendisini suçlu ve yetersiz hissedebilir. Aynı zamanda çocuğuyla birlikteyken farklı yetişkinlerin ve çocuk için farklı imkanların olması nedeniyle diğer alanlarda etkilenme olmayabilir. Cave Freeman ve arkadaşları (2022), acil serviste yatan çocukları için annelerin olumsuz şartlarda çocuğun duygularına yardımcı olabilmek için duygu düzenlemesinde olumlu ya da olumsuz bir etkisinin olmadığını gözlemlemiştir.

Anne-çocuk etkileşiminde özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin çocuklarıyla çok sık ya da hemen her zaman ifadelerini belirterek daha fazla iletişim kurmaya çalıştıkları belirtilmiştir. Özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin çocuğun konuşmasında istediğı konuya yönelerek duyarlı ve yanıtlayıcı olmaya çalıştığı sonucuna da ulaşılmıştır (Turan, 2012). Toivoven ve arkadaşları (2017), çocuğun ailesiyle birlikte birçok aileyle kaldığı ortama göre tek olarak ailesiyle kaldığı odalara göre hemşire-aile etkileşim süresinin daha az olduğunu, hemşire-ebeveyn ve hemşire-bebek etkileşim süresinde bir değişiklik olmadığını göstermiştir. Tek odalarda aile gibi çoklu kişilerin etkileşiminde ortak dikkat sağlaması daha kolay olabileceğı için süresi büyük bir artış göstermiş olabilir. Bu nedenle annenin çocuğuyla uzman desteğıyle de daha etkili vakit geçirebilmesi için daha sakin, bireysel ortamlar düzenlenebilir. Olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin, olumsuz davranışı azalttığını, ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşim sıklığının artmasıyla çocukların üzerinde olumlu bir etki bırakarak çocuklarında olumsuz davranışları göstermemesine olanak sağlamıştır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimlerinin artmasıyla süreç içerisinde çocukların uyum sağlamaya çalıştıkları da görülmüştür (Shan ve ark., 2019). Literatürde çocukla birebir geçirilen zamanın ebeveynin duygu düzenleme becerisine etkisine yönelik çok fazla çalışma olmazken etkileşimde anlamlı etkisinin de görüldüğü tespit edilmiştir. Bu nedenle annenin

çocuğuyla birebir geçirdiğı zamanın içeriğini anlamlaştırarak sonrasında da süresinin artırılmasına destek olması hedeflenebilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocuklarıyla Oyun Alanında Birebir Vakit Geçirme Süresine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle annelerin çocuklarıyla oyun alanında vakit geçirme süresi arasında anlamlılık görülmemiştir. Ok (2022), çalışmasında anne babanın çocuğuyla geçirdiğı oyun süresi ile duygu düzenlemede kaçınma davranışı arasında bir anlamlılık bulunmuştur. Çocukların anne babalarıyla 5 saatten fazla oyun oynama etkileşimlerinin daha az süre oyun oynayanlara göre kaçınma davranışında artışa neden olduğunu göstermiştir. Steinhart ve arkadaşları (2015), anne-bebek etkileşimlerinde daha fazla zaman geçiren ebeveynlerin bebeklerinde daha fazla göz teması ve daha az stres belirtileri görmüştür. Anlaşıldığı üzere annelerin çocuklarıyla oyun ile etkileşiminde geçirilen sürenin artmasıyla çocukla uyum sağlama ve ortak dikkat edinimini destekleyebilir. Ceza İnfaz Kurumlarında Covid-19 Pandemi nedeniyle kısmen kullanılan oyun alanlarının bulunması ya da annenin kurumda kalması gibi çevresel etkenlerin yanında anne ve çocuğun bireysel özelliklerinden dolayı etkisi olmayabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Koğuşta (Odada) Diğer Yetişkinlerle Vakit Geçirme Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların koğuş (odada) alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumlarında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır. Uçungan (2019), çalışmasında Ceza İnfaz

Kurumlarındaki annelerle yaptığı nitel görüşmelerde koğuştaki (odada) kalan kişiye göre konuşmaların ve zaman geçirme durumlarının değiştiğini, kurumda kalan yetişkine göre ortamda konuşma tarzının çocuğa daha uygun ya da argo konuşmayla fark ettiğini göstermiştir.

Annelerin çocuklarıyla olan etkileşimlerin iyi olduğunu ancak koğuştaki (odadaki) diğer yetişkinle sorun ortaya çıktığını belirtmiştir. Yetişkinlerin genelde kendi çocuklarından ayrı olması ve psikolojik sorunlar yaşaması ve küçük bir alanda sürekli çocuğun ağlaması gibi durumlara maruz kalması nedeniyle olumlu bir iletişimin olmadığını ifade etmiştir. Uzmanlar koğuşlardaki çocukların olumsuz ifadelerle maruz kalmaları çocukların da bu kelimeleri konuşmalarına ve gelişimlerine etki ettiğini, çocuklarla yetişkinlerin iletişimlerin az olmasının çocuğun yetişkini model almasına engel olmadığı açıklamıştır. Demirbaşoğlu (2019), annelerin Ceza İnfaz Kurumunda çocuğunun bulunmasından dolayı çocuğu ile birlikte kendisinin de dışlandığını, bazı annelerin ise, çocuğu olan annelerin çocuk bakımında destek olduğunu, çocuklarıyla birlikte oyun oynayarak zaman geçirdiğini söylemiştir. Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan farklı çalışmalarda çocukların bulunduğu ortamdaki yetişkinin kişilik ve psikolojik özelliklerinin yanında yetişkinin çocuğunun olmadığı yetişkinlerin bireysel özellikleri nedeniyle değişikliğe neden olduğunu gösterebilmektedir. Her bir kurumdaki annenin yanındaki yetişkinin tutumuna göre değişiklik göstermesi anlamlılığı yok saymaya neden olabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Oyun Alanında Diğer Yetişkinlerle Vakıit Geçirme Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimleriyle çocukların diğer yetişkinlerle oyun alanında vakıit geçirme durumlarında annenin duygu düzenleme becerisinde Ruminasyon alt boyutunda çocukları diğer yetişkinlerle sohbet ederek geçirenlerin diğer insanlarla zaman geçirmeyenlere göre

daha yüksek puan ortalamasının olması; anne-çocuk etkileşiminde anneye yönelik Duygusal İfade Edici Olma alt boyutunda ise çocukları diğer insanlarla zaman geçirmeyenlerin sohbet ederek geçirenlere göre daha yüksek puan ortalamasının olmasıyla anlamlı farklılık ortaya koyulmuştur. Oyun alanında çocukların diğer yetişkinlerle vakit geçirmemesi annenin çocuğuyla etkileşiminde çocuğuna karşı daha dikkatli davranmasına, iletişim becerilerine daha çok dikkat etmesine ancak annenin duygu düzenlemesinde bunları yapmasına rağmen kendini yetersiz hissettiği düşünülebilir. Oyun alanında çocukların diğer yetişkinlerle iletişim durumlarında bir farklılık göstermemesi çocuğun çevresinde anne ve çocuğun olmaması çocuğun ve annenin genetik, karakter ve mizaç yapısı ile ilişkili olmasıyla düşünülebilir. Literatürde oyun alanlarında çocukların diğer yetişkinlerle vakit geçirmesine yönelik çalışma bulunmaması nedeniyle alanda farklı bir boyutu ele alması açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Annelerin Çocukları için Uzman Desteği Alma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde annelerin çocukları için uzman desteği alma durumlarında bir farklılık görülmemiştir. Fabrizio ve arkadaşları (2015), ebeveynlerin duygu düzenleme becerisinde uzman desteği ile oluşturulan müdahale programının etkililiğini incelerken ebeveynlerin 6 aylık uzman desteğiyle duygu düzenleme becerisinde destek almayan ebeveynlerle destekten 1-2 seans alan ve devamlı destek alanların destek alma süresine göre olumsuz duygularında azalma, olumlu duygularda artma olduğu aynı zamanda çocuklarının yanında öfke kontrolünü sağlama ve aile içi uyumu arttırdığı görülmüştür. Alınan desteğin niteliği ve ebeveynlerin istekli olmalarına bağlı olarak bu durum farklı çalışmalarda değişiklik gösterebilir. Dönmez (2019), annelerin çocuğuyla olan etkileşimde aile dışı faktörlerden uzman desteği alma durumunun olduğunu belirtmiştir. Literatürde çocukla ilgili uzman desteği alma

durumu araştırma yapılan alana göre değişiklik gösterdiği yapılan desteklerin çocuğu ve aileyi etkileme düzeyi de değişebilmektedir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Annelerin Çocukları için Dışardan Destek Alma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde annelerin çocukları için dışardan destek alma durumlarına göre annenin duygu düzenleme becerisinde Kişisel Farkındalık ve Bastırma boyutlarında farklılık görülmüştür. Dışardan destek almayan annelerin Kişisel Farkındalık düzeyleri daha yüksekken dışardan destek alan annelerin Bastırma boyutu daha yüksek çıkmıştır. Dışardan desteğe ihtiyaç duymayan bir annelerin yeterliliklerinin olumlu yönde etkilenebileceğini bu şekilde duygu düzenleme becerisinde de Kişisel Farkındalık boyutunda daha yüksek sonuçlar alabildiği düşünülebilir. Ceza İnfaz Kurumunda kalan annelerin ayrı ortamda bulunarak kendilerini suçlu hissetmelerine neden olabilir. Aynı zamanda destek alma durumuyla aileye bağımlı kalmalarıyla kendi duygularını çocuklarına ve ailesine göstermediğinden Bastırma boyutunun yüksek puanlarıyla açıklanabilir. Dönmez (2019), annelerin çocuklarına yardımcı olma durumunda Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik boyutlarında babalardan destek almadığına yönelik anlamlı bir ilişki görülmüştür. Anne-çocuk etkileşiminde anne boyutunun dışardan destek alma durumuyla bir anlamlılığı görülmemiştir. Dışardan destek alma annenin kurum dışındaki akraba veya yakınlarından aldığı maddi ve manevi destek olarak düşünülmelidir. Anneler dışardan maddi destek alma konusunda parasal, kıyafet desteği gibi destekler olduğunu açıklarken; manevi desteği de kurum dışındaki görüşülen çevrenin anneye ve çocuğa karşı motivasyon ve yanında olma desteği olarak ifade edilmektedir. Dışardaki aile veya yakın çevreden maddi ve manevi alınan desteğin annenin etkileşiminde herhangi bir değişikliğe neden olmadığını göstermiştir. Desteğin niteliği anneyi ve çocuğu bireysel etkilediği etkileşim sürecinde anneye yönelik bireysel faktörlerin etkili olabildiği ifade edilebilir. Etkileşimin çocuk boyutunda ise dışardan alınan desteğin

bir anlamlılık oluşturmaması çocuğun süreçteki ortama ve şartlara bağılı olarak oluşan duygu durumuna göre değişebildiği şeklinde nitelendirilebilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Arkadaşlarıyla olan İletişim Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocukların arkadaşlarıyla iletişim düzeyinde sadece annenin duygu düzenleme becerisinde Ruminasyon alt boyutunda anlamlılık görülmüş, diğer alanlarda bir farklılık saptanmamıştır. Ruminasyon boyutunda arkadaşlarıyla sürekli olumlu iletişim kuran çocukların annelerinin zaman geçirmeyen çocukların annelerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Çocukların sosyal bir evre edinmesi ve arkadaşlarıyla etkili zaman geçirmesi, olumlu iletişim kurması annenin de çocuğuna karşı daha iyimser olmasına annenin çocuğu için kendini daha az suçlu hissetmesine ve Ruminasyon boyutunda daha düşük puan almasıyla açıklanabilir. Demirbaşoğlu (2019), çocukların arkadaşlarıyla ilişkilerinde tartışmaya dayalı bir etkileşimin olduğunu, çocukların arkadaşlarıyla etkili zaman geçirebilecekleri ortama ve şartların kısıtlı olduğunu açıklamıştır. Çocukların arkadaşlarıyla iletişimlerinde daha çok kavga ve fiziksel şiddet uyguladıklarını elde etmiştir. Anne-çocuk oyun etkileşiminde annenin Duyarlı Yanıtlayıcı Olma ve Başarı Odaklı Yönlendirici alt boyutlarında arkadaşlarıyla zaman geçirmeyen çocukların daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmüştür. Arkadaşlarıyla zaman geçirmeyen çocuğun annesiyle daha fazla zaman geçirmesine ve çocuğun çevresinde sadece annenin bulunmasına neden olabilmektedir. Bu durumda annenin çocuğunun tepkilerini anlamasına ve buna uygun şekilde ilgilerinin farkına vararak duyarlı davranmasına ve çocuğunu daha fazla destekleyerek ilgi ve istekleri doğrultusunda yönlendirmesine yardımcı olabilir. Etkileşim sırasında çocuğun Dikkat alt boyutunda zaman geçirmeyen çocukların; Başlatma alt boyutunda arkadaşlarıyla sürekli olumlu iletişim kuranların daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır. Arkadaşlarıyla sürekli olumlu iletişim kurabilen bir çocuğun sosyal becerileri

gelişmiş olarak düşünülebilir. Farklı ortamlarda sürekli olarak olumlu iletişim kurabilen çocuğun kendini ifade etmesi, farklı davranışlar öğrenmesi ve bunları oyun etkileşimi sırasında uygulamasını sağlayabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Baba ile olan İletişim Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocukların baba ile iletişim durumlarında bir ilişki görülmemiştir. Ceza İnfaz Kurumu içerisinde çocuğun babasıyla iletişim kurmasının annenin duygu düzenleme becerisinde bir farklılık göstermemiştir. Bu durum annenin çocuğun babasıyla olumlu iletişim kurduğunu düşünmesiyle etkili olabileceği düşünülebilir. Çocukların babalarıyla olumlu ya da olumsuz ilişki kurma düzeyleri ile anne-çocuk etkileşiminde anne formunda Başarı Odaklı Olma alt boyutunda ortalamaya daha yakın olduğu tespit edilmiştir. Demirbaşoğlu (2019), Ceza İnfaz Kurumundaki annelerle görüşmelerinde çocukların babalarıyla görüşme sıklığının az olduğu ve bu nedenle çocuk ile baba arasında bağlanma ve olumlu iletişimin de etkilendiğini ifade etmiştir. Bazı çocukların babalarını tanımadığını, görüşme zamanlarında zorluk yaşadıklarını, bazılarının ise babasıyla daha çok görüşmek ve konuşmak istediğini olumlu iletişimlerinin olduğunu belirtmiştir. Anne-çocuk oyun etkileşiminde çocuğun Dikkat ve Başlatma boyutunu etkilemediği görülmüştür. Çocuğun babasıyla kurduğu iletişimin olumlu ya da olumsuz olması oyun sırasındaki annenin ya da karşısındaki kişinin davranışlarına göre şekillenebildiği ifade edilebilir. Anne-baba-çocuk etkileşiminde her bir ailenin iç yapısı ve aile içi ilişki dinamikleri farklılık göstermesi Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuğun da baba ile iletişimde değişiklik gösterebilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Aile Üyelerinden Görüştüğü Kişilere İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde aile üyelerinden görüştüğü kişilerle arasında bir anlamlılık saptanmamıştır. Anne ve çocukların görüştüğü kişileri aile, akraba ve eş olarak ele alınmıştır. Ailede annesi-babası, çocukları yer alırken akraba kategorisinde dayı, teyze, amca gibi akrabalar yer almaktadır. En çok görüşülen kategori aile kategorisinde bulunmaktadır. Steinhardt ve arkadaşları (2015), hastanede uzun süre kalan bebeklerin ve annelerinin aile üyeleri tarafından izin verilen ve verilmeyen iki grup arasında anlamlı bir farklılık görmüştür. Anne ve bebekleri ziyaret saatleri dışında da görüşmelerine izin verilen grupta daha sağlıklı duygu durumu olduğu tespit edilmiştir. Çocukların ailesindeki diğer üyelerle görüşmesi, çocuğun kısmi bir zamanda da olsa sosyalleşmesine, ortak bir ilgiye sahip olmasına ve aile kavramını daha çok şekillendirmesine yardımcı olabilir. Ayrıca çocuğun aile üyelerini tanıması, onlarla etkili vakit geçirmesine çocuğun ve annenin daha olumlu duygularla birlikte aktif vakit geçirmesine farklı kişilerle olduğu için kısa bir zamanda da olsa kurum dışında bir hayatı düşündürebilir. Ailesiyle görüşen çocuğun kendini ifade etmesi ve mutlu olması annenin de daha çok yeterli olmasına, çocuğuyla birebir etkili zaman geçirerek çocuğun ihtiyaçlarını daha duyarlı karşılamasına olanak sağlayabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Diğer Aile Üyeleriyle Görüşme Sıklığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığının annenin duygu düzenleme becerisi Bastırma alt boyutuyla anne çocuk etkileşiminde annenin çocuğuna karşı Başarı Odaklı Yönlendirici Olma alt boyutunda anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Aile üyeleriyle her

gün görüşebilenlerin arada görüşme yapanlara göre anne duygu düzenleme becerisi Bastırma alt boyutunda daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Annelerin aile üyeleriyle görüşmesi ve vakit geçirmesi olumlu yönde destekleyeceği düşünülebilir ancak görüşme sonrasında anne ve çocuğun ailesinden ayrı kurumda kalmaya devam etmesi annenin duygularını net ifade edemediğini düşündürülebilir. Anne-çocuk etkileşiminde annenin Başarı Odaklı Yönlendirici Olma alt boyutunda her gün görüşenlerin puanlarının daha iyi olduğuna ulaşılmıştır. Başarı Odaklı Yönlendirici Olma alt boyutunda annenin çocuğunu oyun içerisinde orta düzeyde yöneltmesi en doğalıdır. Anne çocuğu hiç eğitici destek vermeyerek ya da tamamen çocuğu zorlayarak devam etmesi çocuğun ihtiyaçlarına uygun davranmadığına işaret etmektedir. Annenin çocuğunun ilgileri doğrultusunda eğitsel destekleri vermesi aynı zamanda her gün aile üyeleriyle görüşmesi çocukla farklı durumlarda vakit geçirmesine fırsat verebilir. Oyunda da annenin duyarlı bakım göstererek çocuğuna uygun doğrultuda eğitsel destek vermesine yardımcı olabilir. Aile üyeleriyle vakit geçirme çocukları ve anneleri etkileyen etmenler olmadığı için farklı çevresel ve psikolojik faktörler gibi faktörler diğer alt boyutlarda da etkili olabilir. Uçungan (2019), anne ve çocuğun aile üyeleriyle görüşebilmeleri için 45 dakikalık 3 kapalı 1 açık görüş haklarına sahip olduğunu belirtmiştir. Kapalı görüşte camlı bölme ile telefon aracılığıyla görüşme imkanı sağlarken açık görüşte karşılıklı masada oturma şeklinde görüşme yapıldığını ifade etmiştir. Aynı zamanda çalışma grubunda annelerden alınan bilgilerle haftalık 60 dakika konuşma hakkı tanındığı annelerin bunu her gün kullanmaya özen gösterdiklerini söylemişlerdir. Kurumlarda telefon hakkının Covid-19 Pandemi ile görüntülü konuşma yaptıklarını da eklemişlerdir. Kurumda kalan anne ve çocuğunun diğer aile üyeleriyle görüşme fırsatı bu şekilde artırılmıştır.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutunun Çocukların Gelişim Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde çocukların gelişim durumlarında anne-çocuk etkileşiminde değerlendirmelerde

çocuğu izlem grubunda yer alan annelerin Duyarlı Yanıtlayıcı Olma boyutunda riskli gelişim gösteren gruba göre daha yüksek puanlarla farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çocuğun gelişim düzeyi ile diğer alt boyutlarda bir farklılık görülmemiştir. Çalışmada ebeveyn duygu düzenleme becerisinde çocukların gelişim durumlarına göre tipik gelişim gösteren çocukların annelerinin Bastırma boyutunda yüksek puan aldığı görülmüştür. Çocuğu tipik gelişim gösteren annelerin çevresel şartların olumsuzluğu nedeniyle çocuklarına karşı oluşan duygularını göstermeyerek bastırma gerçekleştirebildiği şeklinde ifade edilebilir. Ancak diğer boyutlarda da bir benzer bir durum olmaması annenin duygu düzenleme becerinde içinde bulunan şartların dışında farklı etkenlerin de etkili olabildiğini göstermiştir. Anne-çocuk etkileşiminde gelişimsel yetersizliği bulunan çocuklara sahip olan annelerin tipik gelişim gösteren çocuğa sahip annelere göre çocuklarıyla daha aktif katılım sağladıkları, sıcak ve etkileşimden keyif aldığını belirten duygusal ifadelerde bulunduğu görülmüştür. Akgün ve Yeşilyaprak (2011), tipik ve atipik gelişim gösteren çocukların anneleriyle etkileşimlerinde annelerin atipik gelişim gösteren çocuklarına karşı daha fazla duyarlı davrandıklarını, duygusal yakınlık sergilediklerini, ilgi ve isteklerine uygun ve yanıtlayıcı olduklarını, çocuklarını sözel ifadelerle desteklediklerini ortaya koymuştur. Tipik gelişim gösteren çocukları olan annelerin çocukların ilgi ve isteklerine uyumsuz ve ilgisiz davrandığını, oyun içerisinde sınırlanmada ve olumsuz ifadelerle daha çok karşılaşmıştır (Kars, 2017). Ceyhun ve arkadaşları (2015), anne-çocuk etkileşiminde çocuk formunda bütün alt boyutlarda tipik gelişim gösteren ve otizmlili olan çocukların anneleriyle etkileşiminde farklılığa ulaşmıştır. Çocukların gelişim düzeyiyle oyun etkileşimlerinde oyundaki dikkat ve başlatmada belirli farklar ortaya koymuştur. Benzer katılımcı grubuna sahip olan Doğan ve arkadaşları (2016), çalışma sonucunda gelişimsel düzeyle anne-çocuk etkileşiminde annenin Yönlendirici Olma, Yanıtlayıcı Olma ve Sıcak Olma alt boyutlarında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Bu çalışmalarla farklı olarak Otizm Spektrum Bozukluğu tanılı çocukların gelişimlerinde anneleriyle olan etkileşimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Oğuz ve Sönmez, 2018). Grumi ve arkadaşları (2021), görme yetersizliği olan çocuklar ve ebeveynleriyle etkileşimlerinin sistematik derleme yaparak incelediklerinde ebeveynin etkileşim sırasında oyun başlatma ve çocuğun ilgilerine yanıtlayıcı olması arasında bir etki

büyüklikleri açısından anlamlılık tespit etmiştir. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olan ve olmayan çocukların ebeveynleriyle etkileşimlerinde bir farklılık görülmemiş, ebeveynlerin DEHB’li çocukları için daha fazla yeniden değerlendirme gerçekleştirdiklerini açıklanmıştır (Shenaar Golan ve ark., 2017). Çocuğun gelişimsel düzeyi ve gelişimsel yetersizliği ile ilgili çalışmalar incelendiğinde katılımcı grubuna göre çalışma sonuçlarının değiştiği görülmektedir. Yapılan çalışmada olduğu gibi her bir çalışmada yer alan ebeveyn ve çocuğun özellikleri ve çevresel ortam, kültür değişiklikleri birbirini destekleyen çalışmaları ortaya koyarken, farklı sonuçları göstermektedir. Katılımcıların bireysel farklılıklarının yanında ailenin farklılıkları da kendine özgü sonuçları çıkarabilir.

Annelerin Duygu Düzenlemeleri ve Anne-Çocuk Etkileşimine ait Anne ve Çocuk Boyutundaki Puanlara İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasında çocuklarıyla kalan annelerinin duygu düzenlemesi ve anne-çocuk etkileşimlerinde Pearson Korelasyon katsayılarında anne-çocuk etkileşimi anne formundaki Bastırma ve Başarı Odaklı Olma alt boyutlarında negatif yönde bir ilişki; anne-çocuk etkileşiminde anne formundaki Duyarlı Yanıtlayıcı Olma, Duygusal İfade Edici Olma ve çocuk formundaki Dikkat alt boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki; anne-çocuk etkileşimindeki anne formunda Duyarlı Yanıtlayıcı Olma, Duygusal İfade Edici Olma ve çocuk formundaki Başlatma ile pozitif yönde bir ilişki ortaya koyulmuştur. Zimmer Gembeck ve arkadaşları (2019), ebeveynlerin okul öncesi dönemindeki çocukları için ebeveyn duygu düzenleme becerisinde anlamlı bir gelişme olduğunu göstermiştir. DEHB’li ve tipik gelişim gösteren çocuğa sahip olan ebeveynlerin duygu düzenleme becerisinde ebeveynin yeniden değerlendirmesi ile destekleyici ebeveyn duygularıyla ilgili davranışlarıyla pozitif ve destekleyici olmayan ebeveyn duygularıyla ilgili davranışlarıyla negatif ilişkili olduğunu göstermiştir (Shenaar Golan ve ark., 2017). Ebeveynlerin bilişsel esneklik düzeyi ile etkileşim sırasında çocuğun duygularına yönelme durumu arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Ebeveynlerin kendi duygularının farkına varıp kabullenmesiyle çocuklarının duygularını kabul etmesi arasında bir anlamlılık görülmemiştir (Kutlu,

2021). Canas ve arkadaşları (2022), kliniğe çocuk ihmal istismarı ile gelen annelerle kliniğe gelmeyen annelerin çocuklarıyla etkileşimi belirleyebilmek amacıyla yapılan çalışmada kliniğe gelen anne-çocuk etkileşiminde annelerin olumsuz konuşmada yüksek bir orana sahip olduğu, anne-çocuk arasında uyumsuzluk orta düzeyde görüldüğü ancak övgü, uyum maddelerinde anlamlı farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Çalışmada anne-çocuk etkileşiminde annelerin çocuğuna karşı daha çok duyarlı olması, çocuğunun ilgi ve isteklerine uygun tepkiler göstermesi, çocuğuyla geçirdiği vakitten keyif alması ve bunu çocuğa da aktarması çocuğun etkileşim sürecine ve annesine uyum sağladığı, oyunlara etkili katılıp kendi oyununu kurduğu, süreçten keyif aldığını göstermektedir. Yapılan çalışmada ve diğer araştırmalarda alışmalarda her bir alt boyutun kendi grupları arasında anlamlı bir ilişkisi görülmektedir. Çocuğun bireysel özelliklerine, yaşam standartlarına veya aile içi tutumlarıyla ebeveynin duygu düzenleme becerisi ve ebeveyn-çocuk etkileşimleri arasında grup dinamiğine bağlı olarak pozitif ya da negatif bir anlamlılık saptanabilir. Ayrıca ebeveynin çocuğuna karşı tutumu, ebeveyn yeterliliği ve duyarlılığı da ebeveynin duygu düzenleme becerisini ve çocuğuyla etkileşimi etkileyebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocukların anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çocukların gelişim düzeyleri, annenin duygu düzenleme becerisi oyun ortamlarında anne-çocuk etkileşimlerinin anne ve çocuk açısından incelenmesi için Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu gibi farklı illerdeki Ceza İnfaz Kurumlarında kalan anne ve çocukların katılımı sağlanarak formlar doldurulmuş, gelişimsel değerlendirme ve gözlem yapılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında;

- Annenin öğrenim durumu ile çocuğun gelişim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu,
- Çocuğun yetişkin ile iletişimde gelişim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu,
- Annenin çocuk ile koğuşta (odada) birebir geçirdikleri süreyle çocuğun gelişim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Annenin çocuk ile oyun alanında birebir geçirdikleri süreyle çocuğun gelişim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Çocuğun cinsiyetiyle annenin duygu düzenleme becerisi, anne-çocuk etkileşiminde anne ve çocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Çocuğun yaşıyla annenin duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, 0-36 ay arasındaki çocuğun anne-çocuk etkileşiminde anne boyutunda Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma ve Duygusal İfade Edici Olma alt

boyutları çocuk boyutunda ise Başlatma alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu,

- Çocuğun kurumda kalma süresiyle annenin duygu düzenleme becerisi Kişisel Farkındalık alt boyutu, 0-36 ay arasında çocuğun kurumda kalma süresiyle anne-çocuk etkileşiminde anne boyutunda Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma ve Duygusal İfade Edici Olma alt boyutları çocuk boyutunda ise Başlatma alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu,
- Annenin öğrenim durumu ile annenin duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, anne-çocuk etkileşiminde anne boyutunda Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma ve Duygusal İfade Edici Olma alt boyutları anlamlı bir ilişki olduğu, çocuk boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Annenin çocuğuyla oyun alanından yararlanma durumuyla annenin duygu düzenleme becerisi, anne-çocuk etkileşiminde anne ve çocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Çocuğun uzmanlarla vakit geçirme sıklığıyla annenin duygu düzenleme becerisi Kişisel Farkındalık alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, anne-çocuk etkileşiminde anne ve çocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Annenin çocuğuyla koğuştta (odada) birebir vakit geçirme süresiyle annenin duygu düzenleme becerisi Ruminasyon alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, anne-çocuk etkileşiminde anne ve çocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Annenin çocuğuyla oyun alanında birebir vakit geçirme süresiyle annenin duygu düzenleme becerisi, anne-çocuk etkileşiminde anne ve çocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,

- Çocuğun koğuşta (odada)diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumuyla annenin duygu düzenleme becerisi, anne-ocuk etkileşiminde anne ve ocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Çocuğun oyun alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumuyla süresiyle annenin duygu düzenleme becerisi Ruminasyon alt boyutu, anne-ocuk etkileşiminde anne boyutunda Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma ve Duygusal İfade Edici Olma alt boyutları anlamlı bir ilişki olduğu, ocuk boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Annenin çocuğu için uzman desteği alma durumuyla annenin duygu düzenleme becerisi, anne-ocuk etkileşiminde anne ve ocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Annenin çocuğu için uzman desteği alma durumuyla annenin duygu düzenleme becerisi Kişisel Farkındalık ve Bastırma alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, anne-ocuk etkileşiminde anne ve ocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Çocuğun arkadaşlarıyla iletişim düzeyiyle annenin duygu düzenleme becerisi Ruminasyon alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, anne-ocuk etkileşiminde anne ve ocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Çocuğun baba ile iletişim durumuyla annenin duygu düzenleme becerisi, anne-ocuk etkileşiminde anne ve ocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Aile yelerinden görüşülen kişilere göre annenin duygu düzenleme becerisi, anne-ocuk etkileşiminde anne ve ocuk boyutunda arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,
- Aile yeleri görüşme sıklığıyla annenin duygu düzenleme becerisi Bastırma alt boyutu, anne-ocuk etkileşiminde anne boyutu Başarı Odaklı-

Yönlendirici Olma alt boyutu anlamlı bir ilişki olduğu, çocuk boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı,

- Çocuğun gelişim durumuyla anne-çocuk etkileşiminde anne boyutu Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma alt boyutu anlamlı bir ilişki olduğu, annenin duygu düzenleme becerisi ve anne-çocuk etkileşimi çocuk boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı

Sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocukların bazı alanlarda çevresel farklılıkların anne ve çocuğunu etkilediği söylenebilir.

Çalışma sonucuna göre çalışmaya, annelere, Ceza İnfaz Kurum personeline, araştırmacılara ve Çocuk Gelişimcilere önerilerde bulunulabilir:

Çalışmaya öneriler,

- Bu çalışmada 4 farklı Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların gelişim düzeyi, annenin duygu düzenleme becerisi ve anne-çocuk etkileşimleri araştırılmıştır. Çalışma Türkiye'deki bütün Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan çocuklar ve anneleriyle yapılarak Türkiye boyutu ortaya koyulabilir.
- Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocukların gelişimine yönelik çocuğun birincil çevresinde yer alan annelerin ve kurumdaki diğer yetişkinlerin çocuk hakkında desteklemesine olanak sağlanabilir.

Ceza İnfaz Kurumlarında sıfır-altı yaş arasındaki çocukların, anneleri ile birlikte kalmasında annelerin ebeveyn duygu düzenleme ve yeterliliğini, anne-çocuk etkileşimini artırmasına fırsat verecek çocuğuna karşı Kişisel Farkındalığı ve etkileşim düzeyleri desteklenebilir. ***Annelere öneriler,***

- Sıfır-altı yaş arasındaki çocuklara için anne çok önemli bir aile üyesidir. Çocuğun dünyaya adapte olmasında en temel kişi olması nedeniyle annelerin çocuklarının bakımını duyarlı olarak zamanında karşılaması sağlanabilir.
- Annelerin çocukları ve kendi yeterlilikleri için eğitim almaları sağlanabilir.
- Annelerin çocukları ile oyun oynaması ve çocuklarıyla etkili vakit geçirmesine yönelik fırsat verilebilir.
- Annelerin çocuğa sahip olma dışında kendi bireysel iyiliğini sağlayabilecek imkanlar verilebilir.

Ceza İnfaz Kurum personeline öneriler,

- Ceza İnfaz Kurumlarındaki anne ve çocuğunu Çocuk Gelişimci, Psikolog, Sosyal Çalışmacı gibi farklı boyutlardaki uzman kişilerle destekleyebilmesi için yeterli kurum personeline ihtiyaç duyulabilir.
- Ceza İnfaz Koruma memurlarının çocuğa duyarlı bakım, gelişimi ve çocuk ile etkileşim-iletişim kurma gibi çocuğa özel alanlarda bilgi sahibi olması hizmet içi eğitimlerle sağlanabilir.
- Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocuk ve annesine uygun uluslararası kurallara dikkat edilerek ortam, koşul, kanun, destekleme gibi düzenlemeler sağlanabilir.

Araştırmacılara öneriler,

- Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların kurumdaki duygu durumu, annesi, oyunlar, ortamlar ile ilgili düşüncelerini ifade edeceği nitel çalışmalar yapılabilir.

- Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukları destekleyebilecek müdahale programları geliştirilebilir.
- Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocuklarla boylamsal çalışmalar yürütülebilir.
- Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların kurum dışında yaşayan ailesiyle ilişkisi ile ilgili detaylı çalışmalar yapılabilir.

Çocuk Gelişimcilere öneriler,

- Ceza İnfaz Kurumlarında Çocuk Gelişimci istihdamı öncelikle başlanarak artırılabilir.
- Çocuk Gelişimciler çocuğun sadece kurum içinde bir ortam olmadığını farklı ortamlar oluşturularak çocuğun keşfetmesine ve farklı deneyimler kazanmasına destek olabilir.
- Çocuk Gelişimciler çocuğun gelişimsel değerlendirmesini yaparak, çocuğu kurum içerisinde destekleyebilmek için annelerin çocukları hakkında bilgi vererek çocuğuyla etkili vakit geçirmesi için öneriler verebilir.
- Çocuk Gelişimci akademisyenlerle kurumdaki personellerle ortak çalışmalar yapılabilir.

ÖZET

Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi

Çocuk gelişiminde sıfır-altı yaş olarak belirtilen bebeklik ve okul öncesi dönem; anne-çocuk etkileşiminin başlangıcı ve duygusal açıdan olumlu gelişim süreci için desteğin verildiği, duyarlı bakım ve oyun oynama süreçleri ile yaşamının temelini oluşturmaktadır. Bu düşünce ile bu çalışmanın amacı Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki çocukların gelişim düzeyleri, anne-çocuk etkileşimleri ve annelerin duygu düzenleme becerileri incelenmiştir. Çalışmaya Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arasındaki 60 çocuk ve annesi dahil edilmiştir. Çalışmada annelerin duygu düzenleme becerilerini incelemek amacıyla Rodriguez ve Shaffer (2020) geliştirilen Regulating Emotions in Parenting Scale (REPS) araştırmacılar tarafından Ebeveynlerde Duygu Düzenleme Ölçeği (EDDÖ) olarak Türkiye geçerlik ve güvenirliği yapılarak kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada anne, çocuk, ve iletişim düzeylerini öğrenebilmek için Demografik Bilgi Formu, çocuğun gelişim düzeyini değerlendirebilmek için Erken Gelişim Evreleri Envanteri II (EGE II), anne-çocuk etkileşimini anne açısından değerlendirebilmek için Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ- TV), çocuk açısından değerlendirebilmek için ise Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ- TV) kullanılmıştır. Sonuçlarda çocukların gelişimsel düzeyleri, anne-çocuk etkileşimleri, ebeveyn duygu düzenleme becerileri incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; çocuğun gelişim düzeyi ile annenin öğrenim durumu ve çocuğun yetişkin ile iletişim durumu arasında anlamlılık verdiği bulunmuştur. Annenin duygu düzenlemesi EDDÖ-Kişisel Farkındalık alt boyutuyla çocuğun kurumda kalma süresi, uzmanlarla vakit geçirme sıklığı, annenin çocuğu için uzman desteği alma durumu; Bastırma alt boyutuyla annenin çocuğu için uzman desteği alma durumu, Aile üyeleri görüşme sıklığı; Ruminasyon alt boyutuyla annenin çocuğuyla koğuşta (odada) birebir vakit geçirme süresi, çocuğun oyun alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumu arasında anlamlılık bulunmuştur. Anne-çocuk etkileşiminde EDDÖ-TV Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma alt boyutunda 0-36 ay arasındaki yaş grubunda, 0-36 ay arasında çocuğun kurumda kalma süresi, annenin öğrenim durumu, çocuğun oyun alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumu, çocuğun gelişim durumu; EDDÖ-TV Duygusal İfade Edici Olma alt boyutları 0-36 ay arasındaki yaş grubunda, 0-36 ay arasında çocuğun kurumda kalma süresi, annenin öğrenim durumu, çocuğun oyun alanında diğer yetişkinlerle vakit geçirme durumu, EDDÖ-TV Başarı Odaklı-Yönlendirici Olma alt boyutunda aile üyeleri görüşme sıklığı; ÇDDÖ-TV Başlatma alt boyutunda 0-36 ay arasındaki yaş grubunda, 0-36 ay arasında çocuğun kurumda kalma süresi arasında anlamlılık ortaya koyulmuştur. Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile birlikte kalan sıfır-altı yaş arası çocukların ve annelerinin kurum şartlarından bazı alanlarda etkilendiği görülmüştür. Bu sonuçlar Ceza İnfaz Kurumunda kalan annelerin duygu düzenleme becerileri ve anne-çocuk etkileşim boyutlarına ve çocuğun gelişim düzeyine etkisinin belirlenmesi açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ceza İnfaz Kurumu, ebeveyn-çocuk etkileşimi, gelişim, duygu düzenleme, oyun gözlemi

SUMMARY

Exploring Mother-Child Interactions of 0-6-years-old Children Staying with Their Mothers in Penitentiary Institutions and Mothers' Emotion Regulation Skills

Infancy and the pre-school period corresponding to zero-six years form the basis of child development with relevant support, sensitive care, and playing processes to initiate mother-child interaction and emotionally positive development. In this sense, the present study aimed to explore mother-child interactions of 0-6-years-old children staying with their mothers in penitentiary institutions and mothers' emotion regulation skills. Accordingly, we recruited 60 children aged 0-6 years and their mothers imprisoned in Ankara Sincan, Istanbul Bakırkoy, Diyarbakir, and Kayseri women's closed penitentiary institutions. We collected data regarding the participating mothers' emotion regulation skills using the Turkish version of the Regulating Emotions in Parenting Scale (REPS) developed by Rodriguez and Shaffer (2020). In addition, we used a demographic information form to learn about mothers, children, and their communication levels, Ages and Stages Questionnaires II (ASQ-II) to evaluate the children's development levels, and the Maternal Behavior Rating Scale (MBRS) and the Child Behavior Rating Scale (CBRS) to evaluate mother-child interaction for the participating mothers and children. The findings revealed that the child's developmental level was significantly associated with the mother's educational attainment and the child's communication with adults. While the participating mothers' scores on the REPS adaptive strategies were significantly correlated with the length of the child's stay in the institution, the frequency of spending time with specialists, and the mother's receiving expert support for her child, their scores on the suppression subscales were significantly associated with the mother's receiving expert support for her child and the frequency of contact with family members. Besides, we found a significant relationship between the mothers' scores on the rumination subscale and the mother's spending one-on-one time with her child in the ward (room) and the child's spending time with other adults in the playground. In the 0-36 months group, the MBRS responsiveness and affect scores were found to be significantly related to the length of the child's stay in the institution between 0-36 months, the mother's educational attainment, the child's spending time with other adults in the playground, and the child's developmental status, while we discovered the MBRS achievement/directiveness scores to be significantly associated with the frequency of contact with family members. In the same group, we found the CBRS initiation scores to be significantly related to the child's stay in the institution between 0-36 months. Overall, we concluded that the children with their mothers were adversely affected by the conditions in the specified institutions in some respects. We believe that our findings are insightful regarding uncovering the impacts of emotional regulation skills of mothers staying in penitentiary institutions on the mother-child interaction and their children's developmental levels.

Keywords: Development, emotion regulation, parent-child interaction, penitentiary institution, play observation

KAYNAKLAR

- ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2017).
2016 Yılı Birim Faaliyet Raporu.
https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/20820191410332016_faliyet_raporu.pdf
23.10.2022 tarihinde erişildi.
- ADLER A (2005). Çocuk Eğitimi. (Çev: Şipal K.), İstanbul: Cem Yayınevi.
- AEBI MF, COCCO E, MOLNAR L, TIAGO MM (2022). *SPACE I - 2021 – Council of Europe Annual Penal Statistics: Prison populations*. Council of Europe.
- AKÇINAR B, BAYDAR N (2018). Erken çocuklukta anne davranışlarının dışsallaştırma davranış problemleri ile ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, **17**: 454-470.
- AKAROĞLU G, DAĞ N, BESREK S, SELVİ M, ALTIPARMAK Ş (2019). Ebeveyn Çocuk İletişiminde Oyunun Rolü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **3**: 208-228.
- AKGÜN E, YEŞİLYAPRAK B (2010). Çocuk anababa ilişki ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **13**(24): 44-53.
- AKGÜN E, YEŞİLYAPRAK B (2011). Anne çocuk oyun etkileşiminde niteliksel boyut: Annelerin sözel ifadelerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **40**: 11-21.
- AKGÜN E, YILMAZ M, ARIK B (2017). Müze ortamında anne-çocuk etkileşimi: Bir pilot çalışma. *Mediterranean Journal of Humanities*, **7**:15-24.
- AKIN S (2015). Okul Öncesi 60-72 Aylık Çocukların Temel Motor Beceri Gelişiminde Eğitsel Oyunların Etkisi. *Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya*.
- AKINBAY H (2014). Okul Öncesi Dönemde Oyunun Önemi ve Çocukların Motor Gelişimi Üzerine Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya*.
- AKMAN H (2019). 11-14 Yaş Çocukların Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Anne-Baba Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği ile İlişkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara*.
- AKSOY AB, KORAN N (2016). Türkiye'de bebeklik dönemi ile ilgili yapılan araştırmaların analizi (2004-2014). *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **20**: 363-376.

- ALDAO A, NOLEN HOEKSEMA S, SCHWEIZER S (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, **30**(2): 217-237.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- AMANKWAA A (2020). Parent-child contact during parent's incarceration: A study of children of incarcerated parents in southern Ghana. *Children and Youth Services Review*, **109**: 104643.
- ALPAR R (2016). Spor Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik Güvenirlik. Ankara: Detay Yayıncılık.
- ARAL N, BARAN G (2011). Çocuk Gelişimi. İstanbul: YA-PA Yayın A.Ş.
- ARABACI N, ÖMEROĞLU E (2016). Anne-baba-çocuk iletişimi değerlendirme aracı'nın (ABÇİDA) geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, **2016**(7): 1-21.
- ARIKAN AN, YILDIZ BIÇAKÇI M (2021). Regulating emotions in parenting scale: A validity and reliability study in Turkey. Yayınlanmamış Araştırma Makalesi.
- ARNAS YA (2017). Oyun, öğrenme ve deneyimin birleşimi: çocuk müzeleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, **12**: 17-30.
- APAYDIN E (2022). Dudak Damak Yarıklı Çocukların Gelişiminde ve Bakımında Baba Katılımının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul MEDİPOL Üniversitesi Dil Konuşma Terapisi Anabilim Dalı, İstanbul*.
- ASLAN N, ARSLAN CANSEVER BA (2007). Okuldaki sosyal etkinliklere katılımda ebeveyn çocuk etkileşimi kültürlerarası bir karşılaştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, **8**(1): 113-130.
- ATAKAY A (2020). Ergenlerin Duygu Düzenleme ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Ailelerinin Duygu Düzenleme ve Dışavurulan Duygulanım Düzeyleri Arasındaki Yordayıcı İlişki. *Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul*.
- ATTISANO E, NANCEKIVELL SE, TRAN S, DENISON S (2022). So, what is it? Examining parent-child interactions while talking about artifacts in a museum. *Early Childhood Research Quarterly*, **60**: 187-200.
- AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ (2011). *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararları*. https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/1982019151705tavsiye_kararlari.pdf 22.10.2022 tarihinde erişildi.

- AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ (2018). *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Cezai Konularda Onarıcı Adalet Hakkında Verdiği 8 No.lu Tavsiye Kararı*. <https://rm.coe.int/bakanlar-komitesi-tavsiye-karar-2018-/1680a72c58> 22.10.2022 tarihinde erişildi.
- AYAN S, MEMİŞ UA, EYNUR BR, KABAKÇI A (2012). Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklarda Oyuncak ve Oyunun Önemi, *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, **2**: 80-89.
- BAĞ C, YILDIZ BIÇAKÇI M (2016). Kadın kapalı ceza infaz kurumunda anneleriyle kalan çocukların gelişimsel taraması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **3**: 32-52.
- BALCI A (2007). Sosyal Bilimlerde Araştırma. 6. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- BALDWIN A, SOBOLEWSKA A, CAPPER T (2020). Pregnant in prison: An integrative literature review. *Women and Birth*, **33**(1): 41-50.
- BANDURA A (1969). Social-learning theory of identificatory processes. Handbook of socialization theory and research.
- BARADON T, FONAGY F, BLAND K, LENARD K, SLEED M (2008). New beginnings: An experience-based programme addressing the attachment relationship between mothers and their babies in prison. *Journal of Child Psychotherapy*, **34**(2): 240-258.
- BAUMAN DC, WASSERMAN KB (2010). Empowering fathers of disadvantaged preschoolers to take a more active role in preparing their children for literacy success at school. *Early Childhood Education Journal*, **37**(5): 363-370.
- BAYOĞLU B, ÜNAL Ö, ELİBOL F, KARABULUT E, INNOCENTI MS (2013). Turkish validation of the piccolo (parenting interactions with children: checklist of observations linked to outcomes). *Infant Mental Health Journal*, **34**(4): 330-338.
- BEE H, BOYD D (2020). Çocuk Gelişim Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- BEEGLY M, CICHETTI D (1994). Child maltreatment, attachment, and the self system: Emergence of an internal state lexicon in toddlers at high social risk. *Development and psychopathology*, **6**(1): 5-30.
- BEKAROĞLU E (2020). Anne Babalığa Psikolojik Bakış: Baba Katılımının Çocuk Gelişimindeki Etkisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- BEKMEZCİ H, ÖZKAN H (2015). Oyun ve oyuncağın çocuk sağlığına etkisi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, **5**(2): 81-87.

- BENNETTS SK, LOVE J, WESTRUPP EM, HACKWORTH NJ, MENSAH FK, NICHOLSON JM, LEVICKIS P (2021). Protocol for the adaptation of a direct observational measure of parent-child interaction for use with 7–8-year-old children. *Frontiers in Psychology*, **11**: 619336.
- BENNETTS SK, LOVE J, BENNETT C, BURGEMEISTER F, WESTRUPP EM, HACKWORTH NJ, ... NICHOLSON JM (2022). Do neighbourhoods influence how parents and children interact? Direct observations of parent-child interactions within a large Australian study. *Children and Youth Services Review*, 106704.
- BERK LE (2020). Bebekler ve çocuklar. Doğum öncesinden orta çocukluğa. (Çeviri Ed. Nİ Erdoğan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- BERKING M, WHITLEY B (2018). Affect Regulation Training-A Practioners' Manual. (VATAN S Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- BLAIR C, RAVER CC, BERRY DJ (2014). Two approaches to estimating the effect of parenting on the development of executive function in early childhood. *Developmental Psychology*, **50**(2): 554-565.
- BOLDT LJ, KOCHANSKA G, GREKIN R, BROCK R (2016). Attachment in middle childhood: predictors, correlates, and implications for adaptation. *Attachment & Human Development*, **18**: 115–140.
- BORELLI JL, GOSHIN L, JOESTL S, CLARK J, BYRNE MW (2010). Attachment organization in a sample of incarcerated mothers: Distribution of classifications and associations with substance abuse history, depressive symptoms, perceptions of parenting competency and social support. *Attachment & Human Development*, **12**(4): 355–374.
- BARIOLA E, GULLONE E, HUGHES EK (2011). Child and adolescent emotion regulation: The role of parental emotion regulation and expression. *Clinical Child and Family Psychology Review*, **14**(2): 198-212.
- BORNSTEIN MH, TAMIS LEMONDA CS (1989). Maternal responsiveness and cognitive development in children. *New Directions for Child and Adolescent Development*, **1989**(43): 49-61.
- BOWLBY J (1997). Attachment and Loss. London: Pimlico.
- BOYCE LK, INNOCENTI MS, ROGGMAN LA, NORMAN VKJ, ORTIZ E (2010). Telling stories and making books: Evidence for an intervention to help parents in migrant head start families support their children's language and literacy. *Early Education and Development*, **21**(3): 343-371.
- BRETHERTON I, LAMBERT JD, GOLBY B (2005). Involved fathers of preschool children as seen by themselves and their wives: Accounts of attachment,

socialization, and companionship. *Attachment & Human Development*, 7(3): 229-251.

BRONFENBRENNER U (1979). *The ecology of human behavior*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

BRONFENBRENNER U (1994). Ecological models of human development. *Readings on the development of children*, 2: 37-43.

BRUNER J (1983). Play, thought, and language. *Peabody Journal of Education*, 60(3): 60-69.

BUTLER EA, EGLOFF B, WELLMER FH, SMITH NC, ERICKSON EA, GROSS JJ (2003). The social consequences of expressive suppression. *Emotion*, 3(1): 48-67.

BÜYÜKÖZTÜRK Ş, ÇAKMAK E, AKGÜN ÖE, KARADENİZ Ş, DEMİREL F (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.

BÜYÜKÖZTÜRK Ş, KILIÇ ÇAKMAK E, AKGÜN Ö E, KARADENİZ Ş, DEMİREL F (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 8. Baskı. Ankara: PegemA Yayınları.

CAÑAS M, IBABE I, ARRUABARRENA I, DE PAÚL J (2022). The dyadic parent-child interaction coding system (DPICS): Negative talk as an indicator of dysfunctional mother-child interaction. *Children and Youth Services Review*, 143: 106679.

CARR A, DEMPSTER T (2021). Parent-child interactions during joint engagement with touchscreen technology: A comparison of younger versus older toddlers. *Infant Behavior and Development*, 64: 101587.

CASSIDY J, ZIV Y, STUPICA B, SHERMAN LJ, BUTLER H, KARFGIN A, ... POWELL B (2010). Enhancing attachment security in the infants of women in a jail-diversion program. *Attachment & Human Development*, 12(4): 333-353.

CAVE FREEMAN D, MANCINI VO, WAKSCHLAG LS, FINLAY JONES A (2022). Maternal emotion regulation and early childhood irritability: The mediating role of child directed emotion regulation strategies. *Personality and Individual Differences*, 196: 111717.

CEYHUN AT, ÖZDEMİR S, TÖRET G, ÖZKUBAT U (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuk ve ebeveynlerinin, ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin normal gelişim gösteren çocuk ve ebeveynleri ile karşılaştırılması. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 7(2): 183-211.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2021). *Basın Açıklaması Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü*. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/basin-aciklamasi09032021045708> 22.10.2022 tarihinde erişildi.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2022). *Ceza İnfaz Kurumları Genel Bilgisi*. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-genel-bilgi> 22.10.2022 tarihinde erişildi.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2022). *Ceza İnfaz Alanında Yürütülen Projeler*. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ceza-infaz-alaninda-yurutulen-projeler> 23.10.2022 tarihinde erişildi.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2022). *Adalet Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı Arasında 'Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Annesinin Yanında Kalan Çocukların Gelişimlerinin Desteklenmesi' Hakkında İşbirliği Protokolü*. <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2882019111145P1.pdf> 24.10.2022 tarihinde erişildi.

CHILDREN OF PRISONERS EUROPE (2017). Children of Prisoners Europe Keeping Children Connected. https://childrenofprisoners.eu/wp-content/uploads/2019/04/COPE_Annual-Report-2017.pdf 22.10.2022 tarihinde erişildi.

CHO RM (2009). Impact of maternal imprisonment on children's probability of grade retention. *Journal of Urban Economics*, **65**(1): 11-23.

CICCHETTI D, ROGOSCH FA, TOTH SL (2006). Fostering secure attachment in infants in maltreating families through preventive interventions. *Development and Psychopathology*, **18**(3): 623-649.

CİNEL N (2006). Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Anne Babaların Oyuncak ve Oyun Materyalleri Hakkındaki Görüşlerinin ve Bu Yaş Grubu Çocukların Sahip Oldukları Oyuncak ve Oyun Materyallerinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara*.

COHEN J (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Routledge.

COLE PM, MARTIN SE, DENNIS TA (2004). Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. *Child Development*, **75**(2): 317-333.

COSGROVE KT, KERR KL, AUPPERLE RL, RATLIFF EL, DEVILLE DC, SILK JS, ... MORRIS AS (2019). Always on my mind: Cross-brain associations of mental health symptoms during simultaneous parent-child scanning. *Developmental Cognitive Neuroscience*, **40**: 100729.

COX MJ, HARTER KS (2003). *Parent-Child Relationships*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- CUTULI D (2014). Cognitive reappraisal and expressive suppression strategies role in the emotion regulation: an overview on their modulatory effects and neural correlates. *Frontiers in Systems Neuroscience*, **8**: 175.
- ÇENGELKÖYLÜ C, BADEMCİ Ö, ÇELİK D, KARADAYI EF (2022). Exploring the experiences and the living conditions 0-6 years old children co-residing with their incarcerated mothers in women's prison from the mothers' perspective. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, **33**(4): 1161-1182.
- DALLAIRE DH (2007). Children with incarcerated mothers: Developmental outcomes, special challenges and recommendations. *Journal of Applied Developmental Psychology*, **28**(1): 15-24.
- DALLAIRE DH, ZEMAN JL, THRASH TM (2015). Children's experiences of maternal incarcerations-specific risks: Predictions to psychological maladaptation. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, **44**(1): 109-122.
- DAMON W, HART D (1982). The development of self-understanding from infancy through adolescence. *Child Development*, **53**(4): 841-864.
- DAVISON KK, LAWSON CT (2006). Do attributes in the physical environment influence children's physical activity? A review of the literature. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, **3**: 1-17.
- DEHGHANI S, YADEGARI F, ASHTARI A, BIGLARIAN A (2021). Translation, cultural adaptation, and validation of psychometric properties of the parent section of parent-child interaction coding system. *Iranian Rehabilitation Journal*, **19**(3): 241-250.
- DEMİRBAŞOĞLU C (2019). Anneleri ile Ceza İnfaz Kurumlarında Kalan 0-6 Yaş Çocukların Gelişiminin ve Annelerinin Gözüyle Yaşam Deneyimlerinin Karma Araştırma Yöntemiyle Araştırılması. *Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul*.
- DEMİR ÖZTÜRK E (2018). Baba ve bebek etkileşim düzeyleri. *Journal of International Social Research*, **11**(60): 716-722.
- DEMİR ÖZTÜRK E, AKSOY AB (2019). Baba ve bebek etkileşim düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, **(5)**: 479-496.
- DENHAM S (1997) "When I have a bad dream mommy holds me": Preschoolers' conceptions of emotions, parental socialization, and emotional competence, *International Journal of Behavioral Development*, **20**: 301-319.
- DERELİ E, DERELİ BM (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **14**(1): 227-258.

- DESJARDIN JL (2006). Family empowerment: supporting language development in young children who are deaf or hard of hearing. *Volta Review*, **106** (3): 275-298.
- DİKEN Ö, TOPBAŞ S, DİKEN İH (2009). Ebeveyn davranışını değerlendirme ölçeği (eddö) ile çocuk davranışını değerlendirme ölçeği (ÇDDÖ)'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, **10**: 41-64.
- DİKEN Ö (2009). Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği ve Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Dil Konuşma Terapistliği Anabilim Dalı, Eskişehir*.
- DİKEN Ö, MAHONEY G (2013). Interaction between Turkish mothers and preschool children with autism. *Intellectual and Developmental Disabilities*, **51**(3): 190- 200.
- DOĞAN Y, ÖZDEMİR S, SELİMOĞLU ÖG, TÖRET G, ÖZKUBAT U, DUMAN ATC (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan ve normal gelişim gösteren çocuklarda anne-çocuk etkileşiminin karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, **17**(1): 79-96.
- DÖNMEZ Ö (2019). Babasavar Annelik Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Okul Öncesi Çağda Çocuğu olan Anne-Babaların Etkileşim Davranışlarının İncelenmesi. *Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Dil Konuşma Terapistliği Anabilim Dalı, İstanbul*.
- DURUALP E, ARAL N (2015). Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi. Ankara:Vize Yayıncılık.
- EDWARDS ES, HOLZMAN JB, BURT NM, RUTHERFORD HJ, MAYES LC, BRIDGETT DJ (2017). Maternal emotion regulation strategies, internalizing problems and infant negative affect. *Journal of Applied Developmental Psychology*, **48**: 59-68.
- EISENBERG N, CUMBERLAND A, SPINRAD TL (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, **9**(4): 241-273.
- ERAL G, VEHİD HE (2013). Nicel verilerin yer aldığı bağımsız ve bağımlı gruplarda uygulanan istatistiksel yöntemler. *Çocuk Dergisi*, **13**(4): 138-140.
- ERBAY F, SALTALI N (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, **13**: 249-264.
- ERIKSON EH (2014). İnsanın Sekiz Evresi . (G. Akkaya, Çev.) İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- ERİTMEN YEŞİLTAŞ AB (2021). The Role of Mothers' and Fathers' Emotion Regulation and Parenting on Their Preschoolers' Emotion Regulation. *Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir*.

- ERSOY Ö, TEZEL ŞAHİN F (1999). 0-6 yaş döneminde anne-baba eğitiminin önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, **1**(1): 58-62.
- ERTEM ÖZTÜRK İ (2006). Sağlık hizmetinde çocukların gelişimlerinin izlenmesi ve desteklenmesi. *Gelişimsel Pediatri*, **15**: 67-74.
- FABRIZIO CS, LAM TH, HIRSCHMANN MR, PANG I, YU NX, WANG X, STEWART SM (2015). Parental emotional management benefits family relationships: A randomized controlled trial in Hong Kong, China. *Behaviour Research and Therapy*, **71**: 115-124.
- FELDMAN R (2015). Mutual influences between child emotion regulation and parent-child reciprocity support development across the first 10 years of life: Implications for developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, **27**: 1007-1023.
- FENG X, SHAW DS, KOVACS M, LANE T, O'ROURKE FE, ALARCON JH (2008). Emotion regulation in preschoolers: The roles of behavioral inhibition, maternal affective behavior, and maternal depression. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, **49**: 132-141.
- FEWELL R, DEUTSCHER B (2002). Contributions of receptive vocabulary and maternal style: variables to later verbal ability and reading in lowbirthweight children. *Topics in Early Childhood Special Education*, **22**(4): 181-190
- FISCHER KW (1980). A theory of cognitive development: The control and construction of hierarchies of skills. *Psychological Review*, **87**(6): 477.
- FLORES JA, PELLICO LH (2011). A meta-synthesis of women's postincarceration experiences. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, **40**(4): 486-496.
- FOGEL CI (1993). Hard T: the stressful nature of incarceration for women. *Issues in Mental Health Nursing*, **14**(4): 367-377.
- FOSTER H (2012). The strains of maternal imprisonment: Importation and deprivation stressors for women and children. *Journal of Criminal Justice*, **40**(3), 221-229.
- FOX SE, LEVITT P, NELSON III CA (2010). How the timing and quality of early experiences influence the development of brain architecture. *Child Development*, **81**(1): 28-40.
- GANDER MJ, GARDINER HW (2010). Çocuk ve Ergen Gelişimi. İmge Kitabevi Yayıncılık, Ankara.
- GEZGİN S (2019). Cezaevinde Çocukları ile Birlikte Bulunan Annelerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları, Kapsayıcılık İşlevleri ve Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişim

Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.*

- GIBBONS JD, CHAKRABORTI S (1991). Comparisons of the mann-whitney, student's *t*, and alternate *t* tests for means of normal distributions, *The Journal of Experimental Education*, **59**(3): 258-267.
- GLIDDEN LM, BAMBERGER KT, TUREK KC, HILL KL (2010). Predicting mother/father-child interactions: Parental personality and well-being, socioeconomic variables and child disability status. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, **23**: 3-13.
- GOTTMAN JM, KATZ LF, HOOVEN C (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, **10**(3): 243.
- GÖZÜBÜYÜK F (2015). Annelerin Ebeveynlik Özyeterlik Algıları, Sözel Etkileşim Uygulamaları ve 1-3 Yaş Aralığında Çocukların Gelişimi. *Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.*
- GREENSPAN SI, SHANKER SG (2005). The first idea: How symbols, language and intelligence evolved from our primate ancestors to modern humans. *Brain*, **128**(7): 1737-1740.
- GROSS JJ (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, **2**: 271-299.
- GROSS JJ, JOHN OP (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, **85**(2): 348.
- GROSS JJ, THOMPSON RA (2007). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. (Edited By: James. J. Gross). Handbook of Emotion Regulation. New York: Guilford Press, 3-24.
- GRUMI S, CAPPAGLI G, APRILE G, MASCHERPA E, GORI M, PROVENZI L, SIGNORINI S (2021). Togetherness, beyond the eyes: A systematic review on the interaction between visually impaired children and their parents. *Infant Behavior and Development*, **64**: 101590.
- GÜRTUNA O (2009). Cezaevinde Kadın Olmak ve Cezaevinin Kadın Bakış Açısıyla Sosyolojik Değerlendirmesi: Ankara Sincan Kadın Kapalı Cezaevi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.*
- HALPERN MEEKIN S, TURNEY K (2016). Relationship churning and parenting stress among mothers and fathers. *Journal of Marriage and Family*. **78**(1): 715-729.

- HARI R, HENRIKSSON L, MALINEN S, PARKKONEN L (2015). Centrality of social interaction in human brain function. *Neuron*, **88**(1): 181-193.
- HEL PENNY AM, NIXON E, WATSON D (2010). Summary report on parents' and children's perspectives on parenting styles and discipline in Ireland.
- HERBERT SD, HARVEY EA, ROBERTS JL, WICOWSKI K, LUGO CANDELAS CI (2013). A randomized controlled trial of a parent training and emotion socialization program for families of hyperactive preschool-aged children. *Behavior Therapy*, **44**(2): 302-316.
- HIRSH PASEK K, ADAMSON LB, BAKEMAN R, OWEN MT, GOLINKOFF RM, PACE A, ... SUMA K (2015). The contribution of early communication quality to low-income children's language success. *Psychological Science*, **26**(7): 1071-1083.
- HOLZMAN JB, KENNEDY SM, GRASSIE HL, EHRENREICH MAY J (2022). Associations between dispositional parental emotion regulation and youth mental health symptoms: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, **95**: 102174.
- HORTAÇSU N (2003). Çocuklukta İlişkiler Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar. Ankara: İmge Kitabevi.
- HUEBNER BM, GUSTAFSON R (2007). The effect of maternal incarceration on adult offspring involvement in the criminal justice system. *Journal of Criminal Justice*, **35**(3): 283-296.
- HUGHES EK, GULLONE E (2010). Parent emotion socialisation practices and their associations with personality and emotion regulation. *Personality and Individual Differences*, **49**(7): 694-699.
- INNOCENTI SM, ROGGMAN AL, COOK A G (2013). Using the piccolo with parents of children with a disability. *Infant Mental Health Journal*, **34**(4): 307- 318.
- İRTİŞ A (2016). Ağır Görme Yetersizliği Olan, Az Gören ve Normal Gelişim Gösteren Küçük Yaş Grubu Çocuklarla Anne -Çocuk Etkileşiminin Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Görme Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara*.
- JANG JH, MARTIN RE, KORCHINSKI M, OBERLE E, SCHONERT RECIHL K, CAMPBELL A, ... DANFORTH J (2016). W-OBS-JM-056 Experience and health outcomes 10-years following a prison mother-child unit: A british columbian qualitative study. *Journal of Obstetrics and Gynaecology Canada*, **38**(5): 489.
- JIROUT JJ, EISEN S, SARGENT Z, EVANS TM (2022). Mother-child synchrony is high across child executive function levels for both physical and digital spatial play. *Trends in Neuroscience and Education*, **29**: 100183.

- JOHN O P, GROSS J J (2004). Personality processes, individual differences, and life span development. *Journal of Personality*, **72**(6): 1301-1333.
- JOUSSEMET M, LANDRY R, KOESTNER R (2008). A self-determination theory perspective on parenting. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, **49**: 194.
- KABASAKAL E, AKCA A, MUCUK H (2019). Cezaevinde anneleriyle yaşayan çocuklarda sağlığın geliştirilmesi. Presented at the Uluslararası 5. Adli Hemşirelik 4. Sosyal Hizmet 3. Gerontoloji Kongresi, Ankara.
- KAHRAMAN ÖG, CEYLAN Ş, KORKMAZ E (2016). 0-3 yaş arası çocukların gelişimsel değerlendirmelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, **9**(2): 60-69.
- KALISH M, BANCO L, BURKE G, LAPIDUS G (2010). Outdoor play: A survey of parent's perceptions of their child's safety. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, **69**: 218-222.
- KAPÇI EG, KÜÇÜKER S, USLU RI (2010). How applicable are ages and stages questionnaires for use with turkish children? *Topics in Early Childhood Special Education*. **30**(3):176-188.
- KARADENİZ G, ZABCI N, GEZGİN S, KATİP C (2022). Anneleri ile ceza infaz kurumlarında kalan 0-3 yaş çocuklarının bağlanma süreçlerinin desteklenmesi ve sağlıklı gelişimleri için bir pilot çalışma: Duygu salıncağı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **23**(42): 45-89.
- KARNILOWICZ H R, WATERS S F, MENDES W B (2019). Not in front of the kids: Effects of parental suppression on socialization behaviors during cooperative parent-child interaction. *Emotion*, **19**(7): 1183-1191.
- KARS H (2017). Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin çocuklarıyla etkileşimlerinin ve ilişkilerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, (Danışman: Doç. Dr. H Bakkaoğlu). Özel Eğitim Anabilim Dalı*
- KARSTEN L (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's Geographies*, **3**: 275-290.
- KATZ LF, MALIKEN AC, STETTLER NM (2012). Parental meta- emotion philosophy: A review of research and theoretical framework. *Child Development Perspectives*, **6**(4), 417-422.
- KELLY J, MORISSET C, BARNARD K, HAMMOND M, BOOTH C (1996). The influence of early mother-child interaction on preschool cognitive/linguistic outcomes in a high-social-risk group. *Infant Mental Health Journal*, **17**(4), 310-321.

- KEOWN LJ (2012). Predictors of boys' ADHD symptoms from early to middle childhood: the role of father-child and mother-child interactions. *Journal Abnormal Child Psychology*, **40**: 569-581.
- KILDAN AO (2001). Oyunun Çocukların Gelişim Özelliklerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı, Konya.
- KILINÇ F, ARAL N (2015). Erken müdahale için bir model: Anne çocuk etkileşim programı. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, **1**: 63-76.
- KİM JM, MAHONEY G (2004). The effects of mother's style of interaction on children's engagement: implications for using responsive interventions with parents. *Topics in Early Childhood Special Education*, **24**(1), 31-38.
- KOIKE T, TANABE HC, SADATO N (2015). Hyperscanning neuroimaging technique to reveal the "two-in-one" system in social interactions. *Neuroscience Research*, **90**: 25-32.
- KOOLE S (2009). The psychology of emotion regulation: an integrative review. *Cognition and Emotion*, **1**: 4-41.
- KOLB B, MYCHASIUK R, MUHAMMAD A, LI Y, FROST DO, GIBB R (2012). Experience and the developing prefrontal cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, **109**: 17186-17193.
- KÖKSAL AKYOL A (2020). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim I. Ankara: Anı Yayıncılık.
- KÖROĞLU AY, TEPELİ K (2022). 48-72 Aylık Çocukların Gelişimlerinin Selçuk Gelişimsel Değerlendirme Envanteri ile Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, **5**(9): 32-57.
- KROPP JP, HAYNES OM (1987). Abusive and nonabusive mothers' ability to identify general and specific emotion signals of infants. *Child Development*, **58**: 187-190.
- KUTLU AG (2021). The Role Of Cognitive Flexibility on The Relationship Between Mentalization and Parental Emotion Regulation. *Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir*.
- LANDRY SH, ZUCKER TA, TAYLOR HB, SWANK PR, WILLIAMS JM, ASSEL M, KLEIN A (2014). Enhancing early child care quality and learning for toddlers at risk: The responsive early childhood program. *Developmental Psychology*, **50**(2): 526-541.
- LAMB ME (2010). How do fathers influence children's development? Let me count the ways. In M. E. Lamb (Ed.). *The role of the father in child development* (pp. 1-26). New Jersey: John Wiley & Sons.

- LEVINE SC, RATLIFF KR, HUTTENLOCHER J, CANNON J (2012). Early puzzle play: a predictor of preschoolers' spatial transformation skill. *Developmental Psychology*, **48**(2): 530.
- LEVY J, GOLDSTEIN A, FELDMAN R (2017). Perception of social synchrony induces mother-child gamma coupling in the social brain. *Social cognitive and affective neuroscience*, **12**(7): 1036-1046.
- LI D, LI D, WU N, WANG Z (2019). Intergenerational transmission of emotion regulation through parents' reactions to children's negative emotions: Tests of unique, actor, partner, and mediating effects. *Children and Youth Services Review*, **101**: 113-122.
- LI M, D'ARCY C, MENG X (2016). Maltreatment in childhood substantially increases the risk of adult depression and anxiety in prospective cohort studies: systematic review, meta-analysis, and proportional attributable fractions. *Psychological medicine*, **46**: 717-730.
- LINDSEY E, MIZE J (2001). Contextual differences in parent-child play implications for children's gender role development- statistical data included sex roles: *A Journal of Research*, **44**: 155-176.
- MAHONEY G, WHEEDEN CA (1997). Parent-child interaction: The foundation for familycenteredearly intervention practice: A response to Baird and Peterson. *Topics in Early Childhood Special Education*, **17**(2): 165-184.
- MAHONEY G, BELLA J (1998). An examination of the effects of family-centered early intervention on child and family outcomes. *Topics in Early Childhood Special Education*, **18**(2): 83-94.
- MAHONEY M, MAGEL R (1996). Estimation of the power of the kruskal-wallis test. *Biometrical Journal*, **38**: 613-630.
- MAHONEY G, KAISER AP, GIROLAMETTO LE (1999). Parent education in early intervention: A call for a renewed focus. *Topics in Early Childhood Special Education*, **19**(3): 131-140.
- MAHONEY G, WHEEDEN CA (1999). The effect of teacher style on interactive engagement of preschool-aged children with special learning needs. *Early Childhood Research Quarterly*, **14**: 51-68.
- MAHONEY G, POWELL A, FINGER I (1986). The maternal behavior rating scale. *Topics in Early Childhood Special Education*, **6**: 44-56.
- MAHONEY G, MACDONALD JD (2007). Autism And Developmental Delays In Young Children: The Responsive Teaching Curriculum For Parents And Proffessional.Texas: PRO-END, Inc.

- MAJDANDŽIĆ M, MOLLER EL, DE VENTE W, BOGELS SM, VAN DEN BOOM DC (2014). Fathers' challenging parenting behavior prevents social anxiety development in their 4-year-old children: A longitudinal observational study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, **42**(2): 301-310.
- MATIAS CSF (2007). *Direct Observation of Parent-Child Interaction Based on Attachment Theory. Doctoral Dissertation, University of London, King's College London, Institute of Psychiatry, London.*
- MAVİ S (2019). Cezaevinde Annesiyle Kalan Çocukların Gelişim Sürecine Cezaevi Koşullarının Etkisi ve Sosyal Hizmet Yaklaşımları. *Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yalova.*
- MAYER JD, SALOVEY P (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, **17**(4): 433-442.
- MEB (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitimi Programı.* <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> 24.10.2022 tarihinde erişildi.
- MEMİŞ KD, GÜRSOY F (2022). Annelerin oyun ve oyun materyallerine ilişkin düşünceleri ile çocuğuyla etkileşimli oyun oynama davranışlarının incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, **17**: 540-557.
- MERÇİL İ (2020). Bakırköy Kadın Cezaevinde bulunan anne mahpusların çocuklarıyla ilişkileri. *Turkish Studies Social*, **15**: 2009-2021.
- MORELEN D, SHAFFER A, SUVEG C (2016). Maternal emotion regulation: Links to emotion parenting and child emotion regulation. *Journal of Family Issues*, **37**(13): 1891-1916.
- MORELEN D, SHAFFER A, SUVEG C (2016). Maternal emotion regulation, *Journal of Family Issues*, **37**(13): 1891-1916.
- MORRIS AS, SILK JS, STEINBERG L, MYERS SS, ROBINSON LR (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, **16**(2): 361-388.
- MORRISON EF, RIMM KAUFFMAN S, PIANTA RC (2003). A longitudinal study of mother-child interactions at school entry and social and academic outcomes in middle school. *Journal of School Psychology*. **41**: 185–200.
- MORTENSEN JA, MASTERGEORGE AM (2014). A meta-analytic review of relationship-based interventions for low-income families with infants and toddlers: facilitating supportive parent-child interactions. *Infant Mental Health Journal*, **35**(4): 336-353.

- MUIR N, BOHR Y (2014). Contemporary practice of traditional Aboriginal child rearing a review. *First Peoples Child & Family Review*, **14**(1): 153-165.
- NOLEN HOEKSEMA S, WISCO BE, LYUBOMIRSKY S (2008). Rethinking rumination. *Perspectives on Psychological Science*, **3**(5): 400-424.
- NORMAN RE, BYAMBAA M, DE R, BUTCHART A, SCOTT J, VOS T (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS medicine*, **9**: e1001349.
- OĞUZ H (2016). Otizmlı Çocuğa Sahip Ailelerde Anne-Çocuk ve Baba-Çocuk Etkileşiminin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı, Antalya*.
- OĞUZ H, SÖNMEZ N (2018). Otizmlı çocuğa sahip ailelerde anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşiminin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, **19**(1): 55-77.
- OK E (2022). Ebeveyn Duygu Düzenleme Becerileri ile 36 – 72 Aylık Çocukların Akran Oyun Oynama Şekilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, İstanbul*.
- ÖZGÜN ÖZTÜRK F (2019). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Annelerine Verilen Psiko-Eğitimin Anne Çocuk Etkileşimine ve Aile İşlevselliğine Etkisinin Belirlenmesi. *Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum*.
- ÖZKAN ZE (2021). Ebeveyn Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Problem Çözme Becerisi ile Okul Öncesi Dönem Çocukların Olumsuz Duygu ile Baş Etme Becerisi Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Psikoloji anabilim Dalı, Ankara*.
- ÖZMERT EN (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, **49**: 256-273.
- PAQUETTE D (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, **47**(4): 193-219.
- PARFITT Y, PIKE A, AYERS S (2013). The impact of parents' mental health on parent-baby interaction: A prospective study. *Infant Behavior and Development*, **36**(4): 599-608.
- PEREIRA AI, BARROS L, ROBERTO MS, MARQUES T (2017). Development of the parent emotion regulation scale (PERS): Factor structure and psychometric qualities. *Journal of Child and Family Studies*, **26**: 1-12.
- PRIDHAM KA, LUTZ KF, ANDERSON LS, RIESCH SK, BECKER PT (2010). Furthering the understanding of parent-child relationships: A nursing scholarship

review series. Part 3: Interaction and the parent-child relationship-assessment and intervention studies. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, **15**(1): 33-61.

POTHARST ES, SCHUENGEL C, LAST BF, WASSENAER AA, KOK JH, HOUTZAGER BA (2012). Difference in mother-child interaction between preterm and termborn preschoolers with and without disabilities. *Acta Paediatrica*, **101**: 597-603.

POSO T, ENROOS R, VIERULA T (2010). Children residing in prison with their parents: an example of institutional invisibility. *The Prison Journal*, **90**(4): 516-533.

RATTAZ V, PUGLISI N, TISSOT H, FAVEZ N (2022). Associations between parent-infant interactions, cortisol and vagal regulation in infants, and socioemotional outcomes: A systematic review. *Infant Behavior and Development*, **67**: 101687.

REINDI V, GERLOFF C, SCHARKE W, KONRAD K (2018). Brain-to-brain synchrony in parent-child dyads and the relationship with emotion regulation revealed by fNIRS-based hyperscanning. *NeuroImage*, **178**: 493-502.

RIGGS SA (2010). Childhood emotional abuse and the attachment system across the life cycle: What theory and research tell us. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, **19**(1): 5-51.

RODRIGUEZ ET, TAMIS LEMONDA CS (2011). Trajectories of the home learning environment across the first 5 years: Associations with children's vocabulary and literacy skills at prekindergarten. *Child Development*, **82**(4): 1058-1075.

RODRIGUEZ VJ, SHAFFER A (2020). Validation of the regulating emotions in parenting scale (REPS): Factor structure and measurement invariance. *Journal of Family Psychology*, **17**: 1-10.

ROGERS SJ (1988). Characteristics of social interactions between mothers and their disabled infants: A review. *Child: Care, Health and Development*, **14**(5), 301-317.

ROGGMAN AL, COOK AG, INNOCENTI SM, NORMAN JV, CHRISTIANSEN K (2013). Parenting interaction with children: checklist of observations linked to outcomes (PICCOLO) in diverse ethnic groups. *Infant Mental Health Journal*, **34**(4): 290-306.

ROSS A, WOOD L, SEARLE M (2020). The indirect influence of child play on the association between parent perceptions of the neighborhood environment and sense of community. *Health & Place*, **65**: 102422.

RUTHERFORD HJV, BOOTH CR, LUYTEN P, BRIDGETT DJ, MAYES LC (2015). Investigating the association between parental reflective functioning and distress tolerance in motherhood, *Infant Behavior and Development*, **40**: 54-63.

- SANTROCK JW (2015), Life-Span Development, Yaşam Boyu Gelişim-Gelişim Psikolojisi, Çev. Ed. Galip Yüksel, Nobel Yayıncılık, Ankara
- SARITAŞ ATALAR D (2014). Duygu Düzenleme Ergenlik ve Ebeveynlik. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- SAVCI F, KÖKSAL AKYOL A (2021). Kadın kapalı ceza infaz kurumunda anneleriyle kalan 3-6 yaş aralığında çocuklar ile ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, **7**: 4071-4082.
- SHAFFER A, OBRADOVIC J (2017). Unique contributions of emotion regulation and executive functions in predicting the quality of parent– child interaction behaviors. *Journal of Family Psychology*, **31**: 150–159.
- SHAN W, ZHANG Y, ZHAO J, ZHANG Y, CHEUNG EF, CHAN RC, JIANG F (2019). Association between maltreatment, positive parent–child interaction, and psychosocial well-being in young children. *The Journal of Pediatrics*, **213**: 180-186.
- SHENAAR GOLAN V, WALD N, YATZKAR U (2017). Patterns of emotion regulation and emotion-related behaviors among parents of children with and without ADHD. *Psychiatry Research*, **258**: 494-500.
- SHLAFFER RJ, DAVIS L, HINDT LA, GOSHIN LS, GERRITY E (2018). Intention and initiation of breastfeeding among women who are incarcerated. *Nursing for Women's Health*, **22**(1): 64-78.
- SILK JS, SHAW DS, SKUBAN EM, OLAND AA, KOVACS M (2006). Emotion regulation strategies in offspring of childhood-onset depressed mothers. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, **47**: 69-78.
- SİLLE A (2016). Annenin Duygusal Sosyalizasyonu ile 48-72 Aylık Çocukların Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul*.
- SKOWRON EA, FRIEDLANDER ML (1998) The differentiation of self-inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, **45**(3): 235-246
- SOUTHAM GEROW MA (2014). Çocuklar ve ergenlerde duygusal düzenleme (Artıran, M. Çev.). Nobel Yayıncılığı. Ankara.
- STAHMER AC (1995). Teaching symbolic play to children with autism using pivotal response training. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, **25**: 123–41.
- STANCHEVA POPKOSTADINOVA VS, PAVLOVA VG, CHINCHEVA SS, VIRMOZELOVA NA (2012). Mother-child relationship through prison bars. *Neuropsychiatrie de l'enfance et de l'adolescence*, **5**(60): 191-S192.

- STANTON CHAPMAN TL, BROWN TS (2015). A strategy to increase the social interactions of 3-year-old children with disabilities in an inclusive classroom. *Topics in Early Childhood Special Education*, **35**: 4-14.
- STEINHARDT A, HINNER P, KUHN T, ROEHR CC, RUDIGER M, REICHERT J (2015). Influences of a dedicated parental training program on parent-child interaction in preterm infants. *Early Human Development*, **91**(3): 205-210.
- ŞAHİNÖZ A, KÜÇÜK NS, ÇAKIR BÇ, UZUN AK, DURUALP E (2019). Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların gelişimlerinin karşılaştırılması olarak değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, **72**: 66-75.
- ŞANLI D, ÖZTÜRK C (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, **8**: 240-246.
- T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI 29 MART 2020 TARİHLİ VE 31083 SAYILI RESMİ GAZETE (2020). *Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Annelere Yönelik Kanun: Haziran2020*. <https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2020-03-29> 21.06.2022 tarihinde erişildi.
- TBMM İNSAN HAKLARI İNCELEME KOMİSYONU (2018). *TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Tutanak Dergisi 2'nci Toplantı 14 Kasım 2018 Çarşamba*. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2216 23.10.2022 tarihinde erişildi.
- T.C. DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI (2022). *Annesinin Yanında Kalan Çocuklar İçin Kurum Modeli Geliştirilmesi*. https://ab.gov.tr/annesinin-yaninda-kalan-cocuklar-icin-kurum-modeli-gelistirilmesi_52356.html 23.10.2022 tarihinde erişildi.
- T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI MEVUZAT BİLGİ SİSTEMİ (2020). *Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2324&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5> 23.10.2022 tarihinde erişildi.
- TELGEREN A (2007). Avrupa Resim Geleneğinde Çocuk ve Oyun Kavramı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul*.
- TERCAN H, BAYHAN P (2020). Erken müdahale kapsamında taranan 0-72 aylık çocuklarda gelişimsel gecikmelerin dağılımı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, **12**(22): 25-37.
- TETI DM, GELFAND DM (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first years: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, **62**: 918-929.

- TOÇEV (2022). *Özgürleşen Umutlar (2019)*. <https://www.tocev.org.tr/ozgurlesen-umutlar-2019/> 23.10.2022 tarihinde erişildi.
- THOMPSON RA (1991). Emotional regulation and emotional development. *Educational Psychology Review*, **3**: 269-307.
- THOMPSON RA (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of The Society for Research in Child Development*, **59**: 25-52.
- TOIVONEN M, LEHTONEN L, LOYTTYNIEMI E, AXELIN A (2017). Effects of single-family rooms on nurse-parent and nurse-infant interaction in neonatal intensive care unit. *Early Human Development*, **106**: 59-62.
- TOMASELLO M, FARRAR MJ (1986). Joint attention and early language. *Child Development*, **57**(6): 1454-1463.
- TOPBAŞ S (2006). Dil ve Kavram Gelişimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- TÖRET G, ÖZDEMİR S, ÖZKUBAT U (2015). Ciddi düzeyde otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ile annelerinin ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin ebeveyn ve çocuk davranışları açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, **16**(1): 1-28.
- TRAWICK SMITH J (2014). Early Childhood Development. (Çev: Akman B.) Ankara:Nobel Yayıncılık.
- TUNCER N, AVCI N (2021). Cezaevinde anne olmak. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **27**:179-214.
- TURAN F (2012). Normal ve özel gereksinimli çocuğu olan annelerin çocuklarının dil edinimine ilişkin görüş ve tutumlarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, **37**(166): 289-302.
- TÜİK (2020). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2020*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202> 21.06.2022 tarihinde erişildi.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU TUTANAK DERGİSİ (2018). *Annesiyle Birlikte Kalan Çocuk Sayısı ve Yaş Dağılımı: Haziran2020*. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2216 21.06.2022 tarihinde erişildi.
- TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI (2016). *İçeride Çocuk Var*. <http://www.tcyov.org/iceride-cocuk-var/> 23.10.2022 tarihinde erişildi.

- TİHV, ANTALYA BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİ (2019). Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları). <https://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/nelson-mandela-kurallari-mahpuslara-muameleye-dair-birlesmis-milletler-asgari-standart-kurallari-turkce.pdf> 22.10.2022 tarihinde erişildi.
- UÇUNGAN M (2019). Hapishanelerde Annelerinin Yanında Kalan Çocuklar: Türkiye Örneği. *Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.*
- UMMANEL A (2017). Kum ve oyun alanları üzerine bir inceleme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **15**: 1539-1566.
- UNDERWOOD JJ, GARTSTEIN MA (2022). Investigating the links between parent–child interactions and context-specific electroencephalography asymmetry: Neurophysiology behind a frustrating task. *Journal of Experimental Child Psychology*, **218**: 105375.
- UNICEF (2022). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Yazılı Maddeler. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> 23.10.2022 tarihinde erişildi.
- UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY (2010). *United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules)*. <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2016/07/BangkokRules-Updated-2016-with-renumbering-SMR.pdf> 24.10.2022 tarihinde erişildi.
- UYSAL H, AKMAN B (2015). Erken müdahale programlarının erken çocukluk eğitimindeki rolü: erken çocukluk eğitimine yapılan yatırım geleceğe yapılan yatırım mıdır? *Electronic Turkish Studies*, **10**(3):1053-1069.
- WAN M, GREEN J, ELSABBAGH M, JOHSON M, CHARMAN T, PLUMMER F (2012). Parent–infant interaction in infant siblings at risk of autism. *Research in Developmental Disabilities: A Multidisciplinary Journal*, **33**(3): 924-932.
- WANG X (2022). Intergenerational effects of childhood maltreatment: The roles of parents' emotion regulation and mentalization. *Child Abuse & Neglect*, **128**: 104940.
- WEISBERG DS, HIRSH PASEK K, GOLINKOFF RM, KITTREDGE AK, KLAHR D (2016). Guided play: Principles and practices. *Current Directions in Psychological Science*, **25**(3): 177-182.
- WERNER K, GROSS JJ (2010). Emotion Regulation and Psychopathology: A Conceptual Framework, (Edited By: Anna M. Kring & Denise M. Sloan), Emotion Regulation and Psychopathology. Guilford Press, New York.

- WESSING I, REHBEIN MA, ROMER G, ACHTERGARDE S, DOBEL C, ZWITSERLOOD P., ... JUNGHOFFER M (2015). Cognitive emotion regulation in children: reappraisal of emotional faces modulates neural source activity in a frontoparietal network. *Developmental Cognitive Neuroscience*, **13**: 1-10.
- WINNICOTT DW (1953). Transitional objects and transitional phenomena. *International Journal of Psycho-Analysis*, **34**: 89-97.
- WOLFF JC, THOMAS SA, HOOD E, BETTIS AH, RIZZO CJ, LIU RT (2020). Application of the actor-partner interdependence model in parent-adolescent emotion regulation and depression. *Journal of affective disorders*, **277**: 733-741.
- WOOLARD A, COLEMAN A, JOHNSON T, WAKELY K, CAMPBELL LE, MALLISE CA., ... & LANE AE (2022). Parent-infant interaction quality is related to preterm status and sensory processing. *Infant Behavior and Development*, **68**: 101746.
- WU Q, FENG X, GERHARDT M, WANG L (2020) Maternal depressive symptoms, rumination, and child emotion regulation. *European and Child Adolescence Psychiatry*, **29**(8): 1125-1134.
- QUNO (2020). Biometric Data in The Context of Children of Parents Suspected, Accused or Convicted of Association With Designated Terrorist Groups. https://quno.org/sites/default/files/resources/QUNO_Briefing%20Paper_Biometric%20data%20of%20CPACTO_SEP2020.pdf 23.10.2022 tarihinde erişildi.
- VERDINE BN, ZIMMERMANN L, FOSTER L, MARZOUK MA, GOLINKOFF RM, HIRSH PASEK K, NEWCOMBE N (2019). Effects of geometric toy design on parent-child interactions and spatial language. *Early Childhood Research Quarterly*, **46**: 126-141.
- VYGOTSKY LS (1976). Play and its role in the mental development of the child. Play: Its role in the development and evolution.
- VYGOTSKY LS (1987). The Collected Works of LS Vygotsky: The Fundamentals of Defectology. Springer Science & Business Media.
- YAVUZER H (2005). Çocuk Psikolojisi İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YEŞİLYURT RA (2022). 36-72 Aylık Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Duygu Düzenleme Beceri Düzeyi ile Ebeveyn Medya Aracılık Roller Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, İstanbul*.
- YEUNG WJ. SANDBERG JF. DAVIS KEAN PE. HOFFFERTH SL (2001). Children's time with fathers in intact families. *Journal of Marriage and Family*, **63**: 136-154.
- YILDIRIM B (2021). Zihin Engelli Çocukların Problem Davranışlarının Azaltılmasında Anne Gereksinimlerine Yönelik Geliştirilen Anne Çocuk Etkileşimi Programının

Etkisinin İncelenmesi. *Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi Eğitimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.*

YODER PJ, WARREN SF (1998). Maternal responsivity predicts the prelinguistic communication intervention that facilitates generalized intentional communication. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, **41**(5): 1207-1219.

ZEYBEKOĞLU Ö (2013). Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile. *Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Antalya.*

ZIMMER GEMBECK MJ, KERIN JL, WEBB HJ, GARDNER AA, CAMPBELL SM, SWAN K, TIMMER SG (2019). Improved perceptions of emotion regulation and reflective functioning in parents: Two additional positive outcomes of parent-child interaction therapy. *Behavior Therapy*, **50**(2): 340-352.

EKLER

EK-1. ETİK KURUL KARARI

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : 56786525-050.04.04 / 279728
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

13.10.2021

Sayın Amine Nur ARIKAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

İlgi: 12/07/2021 tarihli başvurunuz.

"Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı teziniz ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 11/10/2021 tarihli toplantısında alınan 15/156 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.
Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 27/09/2021
Toplantı Sayısı : 14
Karar Sayısı : 156

156-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Müdriye Bıçakçı**'nın danışmalığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi **Amine Nur Arıkan**'ın "Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili 12/07/2021 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, **Prof. Dr. Müdriye Bıçakçı**'nın danışmalığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi **Amine Nur Arıkan**'ın "Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili COVID-19 salgını nedeniyle; çalışma takviminiz de dâhil araştırmanızda oluşabilecek tüm değişikliklerin Etik Kurulumuza yazılı olarak bildirilmesi, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
27/09/2021

EK-2. CEZA VE TEVKİFEVLERİ İZİN BELGESİ

T.C.
ANKARA CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
Bakanlık Muhabere Bürosu

Sayı : B.M. 2021/44418
Konu : Emine Nur ARIKAN'a tebliğ hk.

21/12/2021

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi:10.11.2021 tarihli ve E-16005987-406.02[406.02]-308472 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazınız ile ilgili olarak Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 20.12.2021 tarih ve E-31738214-203.02-775/131410 sayılı yazısı ilişikte gönderilmiştir.

Ekli yazının dilekçe sahibine tebliği hususunu rica ederim.

Vural BALCI
Cumhuriyet Başsavcısı Vekili

EKİ: (1) sayfa

*Bu belge, 5070 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak elektronik imza ile imzalanmıştır.

*Ayrıca fiziki olarak GÖNDERİLECEKTİR.

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden 1iPuV1Z - gXi3Ntp - 8MQTowX - N86XUE ile erişebilirsiniz

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-31738214-203.02-775/131410
Konu : Araştırma Talebi

20.12.2021

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi :Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne ait 10.11.2021 tarihli ve E-16005987-406.02[406.02]-308472 sayılı yazı.

Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans Öğrencisi olan Emine Nur ARIKAN'ın "Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezini kadın ceza infaz kurumlarında yapma talebini içerir ilgi sayılı yazı ve ekleri incelendi.

Söz konusu araştırma talebi; Sincan, Bakırköy ve Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza infaz Kurumlarında 1 Nisan 2022 tarihine kadar, kuruma girişte semptom tetkiki, aşı şemasının tamamlanmış olması ve HES kodlarının ibraz edilmesi şartı ile ziyaret sırasında COVID-19 salgınına ilişkin maske kullanımı, sosyal mesafe kuralları ve hijyen gibi gerekli önlemlere riayet edilmesi, çocuğun yüksek yararı ve özel hayatın gizliliği ilkesine dikkat edilmesi, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, kurum psiko-sosyal yardım servisi, eğitim ve öğretim servisi görevlileri gözetiminde ve kurum görevlileri nezaretinde gerçekleştirilmesi, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, araştırmayı yapacak kişi tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın yayımlanmaması ve araştırmanın bizzat araştırmacı tarafından, ekte belirtilen ölçeklerin kullanılması koşullarıyla uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereği ile ilgililere bu doğrultuda bilgi verilmesini ve çalışmayı yapacak kişiye gerekli kolaylığın sağlanmasını arz/rica ederim.

Namık Kemal VAROL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek: İlgi Sayılı Yazı ve Ekleri

Dağıtım:
Ankara Üniversitesi Rektörlüğü
Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı
Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı
Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden SLQ4HRz - Uku75yV - 4GIobON - 7XbwjK= ile erişebilirsiniz

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-31738214-203.02-233/41759
Konu : Araştırma Talebi

25.03.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Amine Nur ARIKAN'a ait 11.03.2022 tarihli dilekçe.
b) 20/12/2021 tarihli ve E-31738214-203.02-775/131410 sayılı yazımız.

Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans Öğrencisi olan Amine Nur ARIKAN'ın "Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezini örnekleme yetersizliği nedeni ile Gebze ve Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında da yapma talebini içerir ilgi (a) sayılı dilekçe incelendi.

İlgi (b) sayılı yazımız ile izin verilen araştırma talebi, Gebze ve Kayseri Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, kuruma girişte semptom tetkiki, aşı şemasının tamamlanmış olması şartı ile ziyaret sırasında COVID-19 salgınına ilişkin maske kullanımı, sosyal mesafe kuralları ve hijyen gibi gerekli önlemlere riayet edilmesi, çocuğun yüksek yararı ve özel hayatın gizliliği ilkesine dikkat edilmesi, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, kurum psiko-sosyal yardım servisi, eğitim ve öğretim servisi görevlileri gözetiminde ve kurum görevlileri nezaretinde gerçekleştirilmesi, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, araştırmayı yapacak kişi tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın yayımlanmaması ve araştırmanın bizzat araştırmacı tarafından, ekte belirtilen ölçeklerin kullanılması koşullarıyla uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereği ile ilgililere bu doğrultuda bilgi verilmesini ve çalışmayı yapacak kişiye gerekli kolaylığın sağlanmasını arz/rica ederim.

Namık Kemal VAROL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek :
1- İlgi (a) Sayılı Dilekçe
2- İlgi (b) Sayılı Yazı

Dağıtım:
Ankara Üniversitesi Rektörlüğü
Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı
Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden C1/GUX2 - vVgXRaD - VaoixX/ - HlsfCE= ile erişebilirsiniz.

EK-3. AYDINLATILMIŞ ONAM FORMLARI

AYDINLATILMIŞ ANNE GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Araştırmanın Adı: Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi

A. Giriş Bölümü:

Sayın Gönüllü,

Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI danışmanlığında Arş. Gör. Amine Nur ARIKAN tarafından yürütülen “Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez araştırmasına davet ediyoruz

B. Bilgilendirme Bölümü:

Bu araştırmada, Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan 0-6 yaş arası çocuklar ve anneleriyle oyun etkileşimleri ayrıca annelerinin duygu düzenleme becerisi ile ilişkisini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu çalışma 0-6 yaş arası çocuğa sahip olan anne-babaların değerli katılımlarını gerektirmektedir. Eğer aşağıdaki kriterleri karşılıyor iseniz araştırmamıza katılabilirsiniz.

- 0-6 yaş arası çocuğu olmak
- En az 1 yıl çocuğu ile birlikte yaşamış olmak
- Şuan çocuğuyla birlikte yaşıyor olmak
- Çocuğun vasisi olmak

Araştırmada sizden değerlendirme araçları için tahminen 30-40 dakika ayırmanız istenmektedir. Değerlendirme araçları için yüz yüze form şeklinde doldurulması ve çocuğunuz ile birlikte oyununuzun gözlem yapılması istenecektir. COVID-19 Pandemi Süreci doğrultusunda yüz yüze yapılacak bilgilendirme, form doldurma ve çocuğunuz ile oyun oynama sürecinde maske, sosyal mesafe, temizlik kurallarına dikkat edilecek ve bu konuda her türlü önlem alınacaktır. Araştırmaya en az 60 gönüllü anne ve çocuğun katılması hedeflenmektedir. Araştırma dahilinde herhangi bir riskle karşılaşmayacaksınız. Araştırmaya katılmayı kabul etmemeniz ya da araştırmadan ayrılmanız durumunda herhangi bir olumsuz sonuç oluşmayacaktır.

C. Güvence Bölümü:

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden herhangi bir ücret talep edilmeyecek ve tarafınıza herhangi bir ücret verilmeyecektir. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Çalışmaya katılım ücretsiz olmaktadır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup bilgileriniz anonim şekilde alınacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya e-posta adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

D. Onay Bölümü:

☐ Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. *Araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını kendi özgür irademle kabul ediyorum.*

Araştırmacıların:

Adı ve Soyadı: Amine Nur Arıkan
İletişim: arkan.amine@gmail.com
İmza:

Katılımcının:

Adı:
Soyadı:
İmza:

AYDINLATILMIŞ ÇOCUK GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Araştırmanın Adı: Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi

A. Giriş Bölümü:

Sayın Gönüllü,

Prof. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI danışmanlığında Arş. Gör. Amine Nur ARIKAN tarafından yürütülen “Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez araştırmasına davet ediyoruz.

B. Bilgilendirme Bölümü:

Bu araştırmada, Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile birlikte kalan 0-6 yaş arası çocuklar ve anneleriyle oyun etkileşimleri ayrıca annelerinin duygu düzenleme becerisi ile ilişkisini belirlemek amaçlanmaktadır.

Bu çalışma 0-6 yaş arası çocuğa sahip olan anne-babaların değerli katılımlarını gerektirmektedir. Eğer aşağıdaki kriterleri karşılıyor iseniz araştırmamıza katılabilirsiniz.

- 0-6 yaş arası çocuğu olmak
- En az 1 yıl çocuğu ile birlikte yaşamış olmak
- Şuan çocuğuyla birlikte yaşıyor olmak
- Çocuğun vasisi olmak

Araştırmada sizden değerlendirme araçları için tahminen 30-40 dakika ayırmanız istenmektedir. Değerlendirme araçları için yüz yüze form şeklinde doldurulması ve çocuğunuz ile birlikte oyununuzun gözlem yapılması istenecektir. COVID-19 Pandemi Süreci doğrultusunda yüz yüze yapılacak bilgilendirme, form doldurma ve çocuğunuz ile oyun oynama sürecinde maske, sosyal mesafe, temizlik kurallarına dikkat edilecek ve bu konuda her türlü önlem alınacaktır. Araştırmaya en az 60 gönüllü anne ve çocuğun katılması hedeflenmektedir. Araştırma dahilinde herhangi bir riskle karşılaşmayacaksınız. Araştırmaya katılmayı kabul etmemeniz ya da araştırmadan ayrılmanız durumunda herhangi bir olumsuz sonuç oluşmayacaktır.

C. Güvence Bölümü:

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden herhangi bir ücret talep edilmeyecek ve tarafınıza herhangi bir ücret verilmeyecektir. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Çalışmaya katılım ücretsiz olmaktadır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup bilgileriniz anonim şekilde alınacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya e-posta adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

D. Onay Bölümü:

☐ Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. *Araştırma kapsamında elde edilen çocuğuma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını kendi özgür irademle kabul ediyorum.*

Araştırmacıların:

Adı ve Soyadı: Amine Nur Arıkan

İletişim:

İmza:

Katılımcının (Çocuğun Adına):

Adı:

Soyadı:

İmza:

EK-4. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı;

Aşağıda yer alan Demografik Bilgi Formunda çocuğunuz ve aileniz ile ilgili bilgilere ve çocuğunuzla olan etkileşiminiz ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Anket soruları genel olarak değerlendirilecektir ve kişisel bilgileriniz istenmeyecektir. Verdiğiniz cevaplar paylaşılmayacak gizli tutulacaktır. Bu nedenle sorulara içtenlikle cevap verebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

FORMU CEVAPLANDIRIRKEN DÜŞÜNÜLEN ÇOCUĞUN;

1 Çocuğun Cinsiyeti: ☐ Kız ☐ Erkek	2. Çocuğun Yaşı: _____Aylık
3. Çocuğun Doğum Sırası: ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ Diğer....	4. Çocuğun Kardeş Sayısı: ☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ Diğer.....

5. Çocuğunuz okul öncesi eğitimden yararlanıyor mu?

- ☐ Evet
☐ Hayır

Evet ise kaç yıl okul öncesi eğitimi aldı?

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4

6. Çocuğunuz ne kadar süredir kurumda kalmaktadır?

_____ (Ay/Yıl)

7. Çocuğunuz sizinle kalmak için kaç yaşında kuruma alındı?

_____ (Ay/Yıl)

8. Çocuğunuzla birlikte aynı anda kuruma girmediğiyseniz; kuruma gelmeden önce çocuğunuzun bakımını kim üstlendi?

9. Çocuğunuzun sizinle birlikte kalma nedeni nedir?

- ☐ Çocuğumdan ayrılamadığım için
☐ Başka insanlara güvenmediğim için
☐ Çocuğuma en iyi bakımı ben verebileceğim için

10. Çocuğunuzun sizin dışınızda da kalabileceği kişiler var mı?

- ☐ Evet
☐ Hayır

Evet ise bu kişiler kimlerdir?

11. Çocuğunuzun özel gereksinim tanısı var mı?

- ☐ Evet
☐ Hayır

Evet ise tanı türü nedir?

EBEVEYN BİLGİLERİ

Annenin;

12. Toplam Tutukluluk/Hükümlü Süresi:

13. Tutuklu/Hükümlü Kalınan Süre:

14. Ebeveyn: Anne	14. Ebeveyn: Baba
15. Yaşı ☐ 18-23 ☐ 24-27 ☐ 28-34 ☐ 35-44 ☐ 45-54 ☐ 55+	15. Yaşı ☐ 18-23 ☐ 24-27 ☐ 28-34 ☐ 35-44 ☐ 45-54 ☐ 55+
16. Öğrenim Durumu ☐ Okuryazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Lisansüstü	16. Öğrenim Durumu ☐ Okuryazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Lisansüstü
17. Mesleği	17. Mesleği

18. Ailenizde sizin dışınızda Ceza İnfaz Kurumunda kalan var mı?

☐ Evet

☐ Hayır

Evet ise Ceza İnfaz Kurumunda kalan kişi kimdir ve ne kadar süredir kalmaktadır?

_____ Aile üyesi

_____ (Ay/Yıl)

19. Ailenizde Ceza İnfaz Kurumunda siz kuruma girmeden önce kalan var mıydı?

☐ Evet

☐ Hayır

Evet ise Ceza İnfaz Kurumunda sizden önce kalan kişi kimdir ve ne kadar süre kalmaktadır?

_____ Aile üyesi

_____ (Ay/Yıl)

ANNE-ÇOCUK İLETİŞİMİ BİLGİLERİ

20. Çocuğunuzla birlikte zaman geçirir misiniz?

☐ Evet

☐ Hayır

21. Çocuğunuzla oyun alanından yaralanır mısınız?

☐ Evet

☐ Hayır

22. Çocuğunuzun uzmanlarla vakit geçirme sıklığı nedir?

23. Çocuğunuzla günde birebir koğuşta ve oyun alanında ne kadar zaman geçirirsiniz?

Koğuş (Oda)	Oyun Alanı
☐ 0-1 Saat	☐ 0-1 Saat
☐ 1-2 Saat	☐ 1-2 Saat
☐ 2-4 Saat	☐ 2-4 Saat
☐ 4-6 Saat	☐ 4-6 Saat
☐ 6-8 Saat	☐ 6-8 Saat
☐ 8-10 Saat	☐ 8-10 Saat
☐ 10-12 Saat	☐ 10-12 Saat
☐ Diğer	☐ Diğer

24. Çocuğunuz oyun alanında diğer yetişkinlerle koğuş ve oyun alanında nasıl zaman geçirir?

Koğuş (Oda)	Oyun Alanı
☐ Oyun oynayarak	☐ Oyun oynayarak
☐ Sohbet ederek	☐ Sohbet ederek
☐ Diğer insanlarla zaman geçirmez	☐ Diğer insanlarla zaman geçirmez

25. Çocuğunuzla ilgili uzmanlardan destek alıyor musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

Evet ise ne gibi destek alıyorsunuz?

26. Çocuğunuzla ilgili dışardaki kişilerden destek alıyor musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

Evet ise ne gibi destek alıyorsunuz?

27. Çocuğunuzla birebir geçirdiğınız zamanı nasıl değerdendirirsiniz?

- ☐ Oyun oynama (oyuncak/bire bir)
- ☐ Kitap okuma
- ☐ Çizgi film seyretme
- ☐ Şarkı/tekerleme söyleme, dans etme
- ☐ Resim yapma
- ☐ Puzzle yapma
- ☐ Sohbet etme
- ☐ Açık havada oynama
- ☐ Serbest zamanlarda vakit geçirme
- ☐ Birebir vakit geçirmiyoruz
- ☐ Diğer

28. Çocuğunuz tek başına gününü nasıl geçirir?

- ☐ Oyun oynayarak
- ☐ Kitap inceleyerek
- ☐ Resim yaparak
- ☐ Şarkı, tekerleme söyleyerek
- ☐ Müzik dinleyerek
- ☐ Çizgi film seyrederek
- ☐ Arkadaşlarıyla vakit geçirerek
- ☐ Diğer

29. Çocuğunuza sevginizi nasıl ifade edersiniz?

(Seçeneklerden istediğiniz kadar seçim yapabilirsiniz.)

☐ Sarılarak, öperek ifade ederim.

☐ Ona zaman ayırarak ifade ederim (birlikte oyun oynayarak, kitap okuyarak, sohbet ederek vb.).

☐ Sevgi sözcükleri söyleyerek ifade ederim.

☐ Gülümseyerek ifade ederim.

☐ Sevdiği şeyleri alarak ifade ederim (Çikolata, oyuncak vb.).

☐ Sevgimi biliyor göstermeye gerek duymam.

☐ Diğer

30. Çocuğunuzun duygu düşüncelerini bildiğinizi düşünüyor musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

31. Çocuğunuzun duygu düşüncelerini nasıl fark ediyorsunuz?

(Seçeneklerden istediğiniz kadar seçim yapabilirsiniz.)

☐ Duygu düşüncelerini oyun oynarken anlarım.

☐ Duygu düşüncelerini evdeki hareket ve tavırlarından anlarım.

☐ Duygu düşüncelerimizi rahatlıkla birbirimize anlatırız.

☐ Duygu düşüncelerimi paylaştığım için çocuğumun da bana karşı rahat davranmasından anlarım.

☐ Onunla çok sık zaman geçirdiğimiz için onun davranışlarından anlarım.

☐ Duygu düşüncelerine dikkat etmiyorum.

☐ Diğer

32. Çocuğunuzla iletişimlerini nasıl yorumlarsınız?

(Her bir bölümdeki seçeneklerden istediğiniz kadar seçim yapabilirsiniz.)

Anne	Diğer Yetişkinler	Arkadaş
☐ Sürekli olumlu iletişim kurar.	☐ Sürekli olumlu iletişim kurar.	☐ Sürekli olumlu iletişim kurar.
☐ Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir.	☐ Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir.	☐ Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir.
☐ Sürekli tartışır.	☐ Sürekli tartışır.	☐ Sürekli tartışır.
☐ Çok fazla zaman geçirmez.	☐ Çok fazla zaman geçirmez.	☐ Çok fazla zaman geçirmez.

33. Diğer aile üyeleriyle görüşme sıklığınızı ve kim/kimlerle görüştüğünüzü açıklayınız.

_____ Sıklığıyla
_____ Kişilerle

34. Çocuğunuz kurumda kalırken dışarıda da kalma imkanı var mı?

- ☐ Evet
☐ Hayır

Evet ise dışardayken kiminle ve ne kadar süre kalıyor?

_____ Kişilerle
_____ Süre

35. Görüşmelerde çocuğunuzla iletişimlerini nasıl yorumlarsınız?

(Her bir bölümdeki seçeneklerden istediğiniz kadar seçim yapabilirsiniz.)

Baba	Kardeş
☐ Sürekli olumlu iletişim kurar.	☐ Sürekli olumlu iletişim kurar.
☐ Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir.	☐ Genel olarak olumlu iletişimi vardır, ancak tartışma da yaşayabilir.
☐ Sürekli tartışır.	☐ Sürekli tartışır.
☐ Çok fazla zaman geçirmez.	☐ Çok fazla zaman geçirmez.

EK-5. EGE II KULLANIM İZİNİ

ERKEN ÇOCUKLUK GELİŞİMİ ENVANTERİ İZİN FORMU(EGE) KULLANIM İZİN FORMU

1. SORUMLU ARAŞTIRMACI BİLGİLERİ

Üniversite Adı:	Ankara Üniversitesi
Ad Soyadı:	Müdiye YILDIZ BIÇAKÇI
İletişim Numarası	

2. ARAŞTIRMA BİLGİLERİ

Planlanan Araştırma Konusu	Ceza İnfaz Kurumlarında Annesi ile Birlikte Kalan 0-6 Yaş Arasındaki Çocukların Anne-Çocuk Etkileşimleri ve Annelerin Duygu Düzenleme Becerilerin İncelenmesi
----------------------------	---

3. ÖLÇEK BİLGİLERİ

Ölçek Adı:	ERKEN ÇOCUKLUK GELİŞİMİ ENVANTERİ İZİN FORMU
Ölçeği Geliştiren/Uyarlayanlar	Prof. Dr. Emine GÜL KAPÇI

Uygundur

EK-6. EDDÖ-TV VE ÇDDÖ-TV KULLANIM İZNİ

özlem diken

Alici: ben ▼

İngilizce ▼

Türkçe ▼

[İletiyi çevir](#)

Sayın Amine hocam,

Ekte yer alan EDDÖ-TV ve ÇDDÖ-TV ölççeklerini eğitimlerini almak koşulu ile kullanabilirsiniz. Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

İyi günler

PROF. DR. ÖZLEM DİKEN

DİL VE KONUŞMA TERAPİSTİ

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM FAKÜLTESİ

ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ

ESKİŞEHİR, 26470

ORCID:

TEL:

FAX:

EK-7. EDDÖ-TV VE ÇDDÖ-TV KULLANIM SERTİFİKASI

★★★★★

EDDÖ-TV | ÇDDÖ-TV

UYGULAMACI KULLANIM SERTİFİKASI

MÜDİRİYE YILDIZ BIÇAKÇI

EBEVEYN/YETİŞKİN DAVRANIŞINI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ-TÜRKÇE VERSİYONU (EDDÖ-TV)
ÇOCUK DAVRANIŞINI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ-TÜRKÇE VERSİYONU (ÇDDÖ-TV)
başarıyla tamamlayarak bu sertifikayı almıştır.

PROF. DR. ÖZLEM DİKEN

EK-8 EDDÖ ÖLÇEĞİ

MADDE	Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Sıklıkla	Her Zaman
1. Çocuğuma karşılık verirken duygularımı ne zaman bir kenara koyacağımı karar verebilirim.	1	2	3	4	5
2.	1	2	3	4	5
3.	1	2	3	4	5
4.	1	2	3	4	5
5. Çocuğumun benim yardımıma ihtiyacı olduğu zaman, duygularımı bir kenara koyup ona yardım ederim.	1	2	3	4	5
6.	1	2	3	4	5
7.	1	2	3	4	5
8.	1	2	3	4	5
9.	1	2	3	4	5
10.	1	2	3	4	5
11. Çocuğuma öfkelenindikten sonra bu konuda çok fazla düşünmem.	1	2	3	4	5
12.	1	2	3	4	5
13.	1	2	3	4	5
14. Çocuğumla olan olumsuz etkileşimler hakkında düşünmem/kafa yormam/önemsemem.	1	2	3	4	5
15.	1	2	3	4	5
16. Bir ebeveyn olarak başarısızlıklarım ya da hatalarım hakkında düşünürüm.	1	2	3	4	5
17.	1	2	3	4	5
18. Çocuğumla olan etkileşimim keşke daha iyi olsaydı diye düşünürüm.	1	2	3	4	5